RAHAPELIPOLITIIKAN TÄYSKÄÄNNÖS - DISKURSSIANALYYSI POLIITTISESTA KESKUSTELUSTA KOSKIEN RAHAPELIMONOPOLIN PURKAMISTA SUOMESSA

Jimi Välimaa
Maisterintutkielma
Yhteiskuntatiede ja
Yhteiskuntatieteiden
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2026

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Jimi Välimaa	
Työn nimi Rahapelipolitiikan täyskäännös - diskurssianalyysi poliittisesta keskustelusta koskien rahapelimonopolin purkamista Suomessa	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2026	Sivumäärä 86
Ohjaaja Antti Puupponen	

Tiivistelmä

Tässä maisterintutkielmassa tarkastellaan suomalaisen rahapelijärjestelmän muutosta monopolijärjestelmästä kohti toimiluvanvaraista lisenssijärjestelmää sekä tämän siirtymän ympärillä käytyä poliittista keskustelua. Tutkin diskurssianalyysin menetelmän avulla, miten rahapelaamisesta on keskusteltu, millaisia merkityksiä ja sosiaalista todellisuutta sen ympärille on rakennettu, sekä miten keskustelun luonne ja sävyt ovat muuttuneet tarkastelemallani ajanjaksolla.

Tutkimuksen aineistona toimivat vuosien 2021-2025 välillä käytyjen, viiden eri eduskuntakeskustelun pöytäkirjat. Tämän lisäksi aineistoon lukeutuu yksi eduskunnalle päätöksentekoa varten toimitettu lausunto. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että rahapelijärjestelmän muutoksen ympärillä käydystä poliittisesta keskustelusta on havaittavissa neljä diskurssikokonaisuutta: Vastuullisuusdiskurssi, uhkakuvadiskurssi, monopolin kritiikkidiskurssi sekä rahapelihaittojen ja inhimillisen kärsimyksen diskurssi.

Edellä mainitun lisäksi tutkimus osoittaa, että keskustelu rahapelaamisesta on muuttunut tarkastelemani ajanjakson aikana. Siinä missä aiemmin eduskuntakeskustelussa korostui Veikkauksen toiminnan vastuullisuus sekä monopolin puolustaminen, myöhemmissä puheenvuoroissa esiin nousi enemmän Veikkausta kritisoivaa ja monopolia negatiivisesti käsittelevää puhetta. Myöhemmissä puheenvuoroissa korostuivat myös rahapelihaitat ja niistä aiheutuva inhimillinen kärsimys, joita ei aiemmissa eduskuntakeskusteluissa ollut yhtä selkeästi havaittavissa. Rahapelaamiseen liittyvät, poliittisen diskurssin muutokset näyttävät olevan kytköksissä laajemmin rahapelipoliittisiin ilmapiiri- ja paradigmamuutoksiin, joiden myötä rahapelihaittojen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut niiden saadessa enemmän huomiota aiheen ympärillä käydyssä poliittisessa keskustelussa.

Asiasanat rahapelipolitiikka, lisenssijärjestelmä, diskurssianalyysi, vastuullisuus, diskurssi, monopoli, Veikkaus, eduskuntakeskustelu, rahapelihaitat, ongelmapelaaminen, kanavointi, markkinointi

Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto

Muita tietoja

ILMOITUS TEKOÄLYN KÄYTÖSTÄ

Vahvistan, että tämä tutkielma on oma alkuperäinen työni. Olen merkinnyt kaikki käyttämäni lähteet asianmukaisesti. Ymmärrän, että syyllistyn akateemiseen vilppiin, jos esitän tekoälyn tuottamaa tekstiä omanani ilman että muokkaan sitä perusteellisesti.

☒ En käyttänyt tekoälytyökaluja tämän tutkielman tutkimus- ja kirjoitusprosessissa.

☐ Käytin tekoälytyökaluja tutkimus- ja/tai kirjoitusprosessin aikana.

Sisällys

1 Johdanto 1
2 Aiheen taustoitus, järjestelmän historia ja nykyhetki 3
2.1 Suomalaisen rahapelaamisen ja -politiikan historia 3
2.2 Rahapelaaminen ja rahapelipolitiikka tänä päivänä 5
2.3 Monopolin perustelut 8
2.4 Lisenssijärjestelmästä 12
2.4.1 Suomen toimilupajärjestelmä suhteessa Ruotsiin ja Tanskaan 17
2.4.2 Ruotsi 17
2.4.3 Tanska 18
2.4.4 Vertailu 19
2.5 Aiempi tutkimus 20
3 Rahapelaamiseen liittyvä sosiaalinen ja psykologinen ulottuvuus 23
3.1 Liiallisen rahapelaamisen aiempi väheksyminen sosiaalisena ongelmana 25
4 Menetelmä ja aineisto 31
4.1 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä 31
4.2 Tutkimusasetelma ja -kysymykset 33
4.3 Aineisto 34
5 Tutkimustulokset: rahapelikeskustelun neljä diskurssia 36
5.1 Vastuullisuuden taustaa 36
5.2 Diskurssi 1: Vastuullisuus 41
5.3 Diskurssi 2: Uhkakuvat ulkomaisista peliyhtiöistä ja Veikkaus hyväntekijänä 43
5.4 Diskurssi 3: Myöhempi monopolin kritiikki 46
5.5 Diskurssi 4: Puheet rahapelihaitoista ja inhimillisen kärsimyksen korostaminen 52
6 Johtopäätökset, pohdinta ja jatkotutkimusideat 56
6.1 Johtopäätökset 56
6.2 Pohdinta 60
6.3 Jatkotutkimus 67
6.4 Pohdintoja tutkimusprosessista 69
7 Lähteet 71

1 JOHDANTO

Rahapelaaminen Suomessa on vuodesta 2017 lähtien rakentunut selkeän yksinoikeusjärjestelmän varaan. Ennen vuotta 2017 raviurheilusta sekä totopeleistä vastasi Fintoto, Raha-automaattiyhdistys eli RAY vastasi raha-automaatti- ja kasinotoiminnasta, kun taas Veikkauksen vastuualueiksi kuuluivat vedonlyönti, Lotto sekä muut arpajaispelit (Kuuluvainen & Ranki, 2014). Nämä yhtiöt muodostivat kolmikantaisen monopolin, jonka ulkopuoliset toimijat eivät voineet lain mukaan harjoittaa rahapelitoimintaa Suomessa. Vuonna 2017 kolme edellä mainittua toimijaa yhdistyivät Veikkaus Oy:ksi. Veikkaus toimeenpanee rahapelejä Suomessa monopoliasemassa kesäkuuhun 2027 asti, jolloin Suomi siirtyy rahapelaamisen järjestämisessä niin kutsuttuun lisenssimalliin. Uudessa järjestelmässä yhden monopolitoimijan sijasta markkinoilla on useita eri pelintarjoajia, jotka voivat harjoittaa rahapelitoimintaa hankkimalla siihen vaadittavan lisenssin Suomen valtiolta. Tämä järjestelmätason siirtymä on kenties suurin yksittäinen muutos suomalaisen rahapelaamisen historiassa, ja on historiallinen siksikin, että käytännössä suomalaisen rahapelaamisen alkuajoista lähtien voimassa ollut, valtion tiukasti sääntelemä, valvoma ja toimeenpanema rahapelimonopoli tulee tiensä päähän.

Suomalainen rahapelijärjestelmä on viime vuosina ollut Euroopan ja erityisesti Pohjoismaiden tasolla jokseenkin ainutlaatuinen, sillä Suomen lisäksi ainoastaan Norjassa sekä tietyiltä osin Luxemburgissa on vuonna 2023 ollut käytössä yksinoikeusjärjestelmä rahapeleissä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023). Yleisistä verrokkimaista Tanska ja Ruotsi ovat jo aiemmin 2010-luvun aikana siirtyneet toimilupajärjestelmään (Raijas & Pirilä, 2019). Suomi on rahapelipoliittisessa viitekehyksessä lopulta seurannut naapurimaiden esimerkkiä päättämällä siirtyä yksinoikeusjärjestelmästä toimilupajärjestelmään, vaikka Veikkauksen asema monopolitoimijana on ollut melko vahva läpi sen historian (Marionneau, 2015). Tämä laaja, suurta järjestelmällistä muutosta käsittelevä prosessi on moniulotteinen, ja rahapelikeskustelu suomalaisessa kontekstissa sisältää useita eri toimijoita intresseineen. Näitä toimijoita ovat esimerkiksi Veikkaus itse, poliittiset puolueet sekä aiemmin myös rahapelaamisen tuottojen kautta rahoituksensa saaneet edunsaajajärjestöt, joiden kantojen merkitys sekä vaikutusvalta keskustelun ja

politiikanteon sisällä on ollut huomattavassa roolissa (Marionneau & Hellman 2020). Prosessin moniulotteisuus tekee tutkimuksestani mielekästä sekä yhteiskuntapoliittisesti relevanttia, sillä lopullinen päätös koskien monopolijärjestelmästä luopumista on ollut perusteellisen poliittisen pohdinnan ja prosessoinnin tulos, joka ei ole välttynyt ulkoisilta vaikuttimilta, kuten esimerkiksi prosessin ulkopuolelta tulevalta paineelta perinteisen- tai sosiaalisen median kautta. Aiemmassa rahapelitutkimuksessa eduskuntakeskustelut ovat jääneet hieman varjoon ja vähemmälle huomiolle. Osittain tästä syystä tämän tutkielman tarkoituksena on nostaa esiin näitä poliittisia keskusteluja, ja pyrkiä niiden kautta tarkastelemaan, millaisia merkityksiä ja kuvauksia suomalaisesta rahapelijärjestelmästä ja rahapelaamisesta ylipäätään on politiikassa rakennettu erityisesti 2020-luvun aikana. Tämän tutkimuksen keskiössä on rahapelipoliittiset diskurssit, mutta toisaalta laajemmin myös suomalainen rahapelipolitiikka sekä rahapelaamiseen suhtautuminen sen kaikessa monimutkaisuudessaan ja ainutlaatuisuudessaan.

Tutkielmani ei ole suoranaisesti kiinnostunut suomalaisen rahapelijärjestelmän historiasta. Rahapelaamisen taustat ja lähtökohdat, sekä etenkin lähiaikoina tapahtuneet muutokset järjestelmän sisällä ovat kuitenkin tärkeä tunnistaa, sillä kaikki ne ovat vaikuttaneet siihen, millainen rahapelijärjestelmä on nykyään ja millä tavoin siitä keskustellaan esimerkiksi politiikassa, mediassa tai muilla ajankohtaisilla keskusteluareenoilla. Tarkastelen tässä tutkimuksessa diskurssianalyysin keinoin sitä, millaista kuvaa suomalaisesta rahapelijärjestelmästä ja sen muutoksesta on rakennettu eduskuntakeskusteluissa, sekä millaiset puhetavat ja diskurssit havainnollistavat tätä todellisuuden rakentamista. Tutkimus on myös kiinnostunut siitä, miten keskustelussa vallitsevat diskurssit ovat muuttuneet rajaamani tarkastelujakson aikana. Ensin taustoitan aihetta kertomalla Suomeen tulevasta lisenssijärjestelmästä, sekä vertailemalla sitä Tanskan ja Ruotsin vastaavanlaisiin malleihin. Tämän jälkeen käyn läpi aiempaa tutkimusta, rahapelimonopolin oikeutuksia ja perusteluita sekä pelaamiseen liittyvää sosiaalista ja psykologista ulottuvuutta. Laaja taustojen avaaminen auttaa käsittelemään ja ymmärtämään suomalaisen rahapelipolitiikan menneisyyttä, tämänhetkistä tilaa sekä tulevaisuutta uudessa, toimiluvanvaraisuuteen perustuvassa järjestelmässä. Taustoituksen jälkeen esittelen tutkimusmenetelmää sekä aineistoa, jonka jatkeena on itse analyysiosio sekä löytämieni diskurssien läpikäyminen. Tutkimuksen lopuksi esitän johtopäätöksiä, jatkotutkimusideoita sekä pohdintoja tuloksista ja tutkimusprosessista.

2 AIHEEN TAUSTOITUS, JÄRJESTELMÄN HISTORIA JA NYKYHETKI

2.1 Suomalaisen rahapelaamisen ja -politiikan historia

Rahapelien järjestäminen Suomessa on alusta saakka perustunut valtionyhtiöiden hallinnoimaan toimintaan, ja kilpailua ei ole juurikaan ollut olemassa, vaan markkinaa on valvottu ja säännelty tiukasti valtion toimesta. Järjestelmää on aikaisemmin suojeltu suurilta reformeilta, pitkälti monopolin aiemmin nauttiman vahvan kansansuosion sekä -tyytyväisyyden (esim. Marionneau 2015, 69–70; Salonen ym. 2020) vuoksi. Suomalaiseen rahapelijärjestelmään ollaan oltu siinä määrin tyytyväisiä sekä kansalais- että viranomaistasolla, ettei mahdollisiin vaihtoehtoisiin rahapelimalleihin olla kiinnitetty erityisesti ennen 2000-lukua käytännössä lainkaan huomiota. Nykyään Veikkauksena tunnettu yritys on perustettu aikoinaan Oy Tippaustoimisto Ab:n nimellä vuonna 1940. Veikkausta mukana oli perustamassa silloisia urheilun keskusjärjestöjä, kuten Suomen Valtakunnan Urheiluliitto, Työväen Urheiluliitto sekä Suomen Palloliitto (Veikkaus, 2025). Tippaustoimiston perustamista vuonna 1940 on luonnehdittu seurauksena sota-ajan epävarmuudesta ja erityisesti urheilun keskusjärjestöjen taloudellisista huolenaiheista. Erityistä huolta herätti se, että talvisodan jälkeisessä niukassa kansantaloudellisessa tilanteessa suomalaisen urheilun rahoituksen pelättiin kokevan kovia kolauksia muun muassa valtionavustusten vähenemisen muodossa (Ahonen, 2019; Matilainen, 2017). Tippaustoimiston kohdalla mallia haettiin Ruotsista, jossa veikkaustoiminnalla oltiin onnistuttu hankkimaan runsaasti rahoitusta sikäläisen urheilutoiminnan vahvistamiseksi (Ahonen, 2019).

Ennen Tippaustoimiston perustamista Suomessa oltiin harjoitettu hevospelaamista sekä raha-automaattitoimintaa, johon vuonna 1938 perustettu Raha-automaattiyhdistys sai yksinoikeuden saman vuoden huhtikuussa (Veikkaus, 2025). Ennen tätä Suomessa rahapelejä oli ollut tarjolla lähinnä totopelien, raha-automaattien kuten taitavuuskoeautomaatti Bajazzon sekä raha-arpajaisten muodossa. Raha-arpajaiset sallittiin Suomessa vuonna 1926, ja arpajaisia toimeenpani Finanssilaitos Oy vuoteen 1976 asti, jolloin oikeus toimeenpanna raha-arpajaisia siirrettiin nimensä muuttaneelle, aiemmin Tippaustoimistona ja Oy Veikkaustoimisto Ab:na tunnetulle Oy Veikkaus Ab:lle (Liikanen ym. 2021, 18). Nykypäivää kohti tultaessa, 1990-luvulla urheiluvedonlyönti rantautui Suomeen, ja Veikkauksen mukaan suomalaisista tuli “maailman innokkaimpia vedonlyöjiä” (Veikkaus, ei pvm.) Veikkaus avasi vuonna 1995 nettisivut pelaajille, ja kaksi vuotta myöhemmin se aloitti itsepalvelupelaamisen netissä ensimmäisenä kansallisena peliyhtiönä maailmassa (Veikkaus, ei pvm.)

Suomi siirtyi virallisesti lakisääteiseen monopolijärjestelmään vuonna 2012, jolloin arpajaislain uudistuksen myötä oikeus rahapelien toimeenpanemiseen myönnettiin Veikkaus Oy:lle, Raha-automaattiyhdistykselle sekä Fintoto Oy:lle (Liikanen ym. 2021, 19). Ennen lakisääteistä monopolia rahapelien tarjoaminen perustui toimilupaan. On kuitenkin syytä huomata, että kyseessä ei ollut samankaltainen toimilupaan perustuva avoin järjestelmä, jollaiseen Suomi on siirtymässä vuoden 2027 alussa. Aikaisemmassa toimilupajärjestelmässä kilpailua ei käytännössä ollut, eikä lisenssin hakeminen tai tavoittelu ollut samalla tavalla mahdollista esimerkiksi ulkomaisten peliyhtiöiden kohdalla. Vuodesta 2012 vuoteen 2017 suomalainen rahapelipolitiikka toteutettiin käytännössä kolmikantaisena monopolina, jossa edellä mainitut kolme toimijaa harjoittivat rahapelitoimintaa arpajaislain takaamalla, vahvalla yksinoikeudellisella asemalla.

Veikkauksella ja monopolijärjestelmällä on ollut läpi sen historian suhteellisen laaja tuki sekä kansalaisten että päätöksentekijöiden puolelta. Veikkauksen kannatus on ollut korkeimmillaan vielä vuonna 2015 (Salonen ym. 2020), ja vuonna 2019 monopolijärjestelmä on edelleen nauttinut vankkaa kannatusta (Salonen ym. 2020). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2023 “Suomalaisten rahapelaaminen” -tutkimuksessa 74 prosenttia vastanneista piti yksinoikeusjärjestelmää hyvänä tapana vähentää rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja (Grönroos ym. 2024, 24). Yksinoikeusjärjestelmän poliittinen kannatus on kuitenkin vähentynyt suhteellisen lyhyessä ajassa, sillä lopullinen päätös lisenssijärjestelmään siirtymisestä tehtiin vuonna 2023, kun Orpon hallituksen ohjelmaan tehtiin kirjaus, jonka mukaan suomalainen rahapelijärjestelmä avataan kilpailulle. Tämä kirjaus on tehty vain kahdeksan vuotta sen jälkeen, kun suomalainen rahapelimonopoli on nauttinut jopa historiallisen vankkaa suosiota. Kansansuosion lisäksi yksinoikeusjärjestelmän asema on ollut yhteiskunnassa ja sen instituutioissa varsin vankka, sillä esimerkiksi suurimmat poliittiset puolueet olivat pitkään monopolijärjestelmän säilyttämisen kannalla, ja toisaalta useilla poliitikoilla ja päätöksentekijöillä on ollut tänä aikana sidoksia Veikkaukseen ja rahapelituotoista hyötyneisiin yhteisöihin (Kauppinen & Pietiläinen, 2020). Veikkauksen voisi tulkita olleen ajan saatossa jollain tavalla juurtunut suomalaisten arkeen ja laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan, sekä erityisesti poliittisiin ja yhteiskunnallisiin instituutioihin. Tästä syystä on mielenkiintoista tarkastella, mitkä tekijät ovat saaneet aikaan tämän varsin nopean poliittisen täyskäännöksen, jonka lopputulemana Veikkaus luopuu yksinoikeudestaan rahapelien järjestämiseen. Pyrin havainnollistamaan tätä edellä käsiteltyä poliittisen ilmapiirin muutosta oman tutkimukseni kautta.

2.2 Rahapelaaminen ja rahapelipolitiikka tänä päivänä

Raha-automaattiyhdistys, Fintoto ja Veikkaus yhdistyivät saman, Veikkaus-nimen alle 1.1.2017. Siitä hetkestä eteenpäin kaikki rahapelitoiminta on toiminut yhden nimen alla tähän päivään saakka, selkeän monopolijärjestelmän periaattein. Vuonna 2022 Veikkaus teki jopa hieman yllättävän ulostulon osavuosikatsauksessaan, jossa yhtiön toimitusjohtaja Olli Sarekoski totesi, että siirtyminen lisenssijärjestelmään saattaisi palvella suomalaisten etua paremmin esimerkiksi pelihaittojen tehokkaamman ehkäisyn muodossa (Veikkaus, 2022). Veikkauksen ulostulo tapahtui aikana, jolloin rahapelijärjestelmä oli joutunut erityisen kriittisen kansalaiskeskustelun ja -arvioinnin kohteeksi esimerkiksi toimittaja Senja Larsenin julkaiseman Veikkauskratia - Kuinka Suomesta tuli riippuvainen peliriippuvaisista -kirjan (Larsen, 2021) kautta. Samanaikaisesti politiikassa mielipide monopolijärjestelmästä alkoi muuttua kielteisemmäksi, ja avoimuus järjestelmän muutosta kohtaan kasvoi. Ajan saatossa Veikkauksen varsin vankkana tukijana tutuksi tullut poliittinen puolue SDP astui esiin ilmoittamalla olevansa valmis harkitsemaan rahapelimarkkinoiden avaamista lisenssimuotoiselle kilpailulle digipelien osalta (Kiuttu, 2022). Samaan aikaan useista muistakin poliittisista puolueista kuultiin lausuntoja, joissa todettiin lisenssijärjestelmään siirtymiseen liittyvän selvitys- ja kartoitustyön olevan tarpeellista, sekä pidettiin Veikkauksen ehdottamaa mallia realistisena vaihtoehtona yksinoikeusjärjestelmälle (Ijäs, 2022).

Suomalaisella rahapelijärjestelmällä on ollut varsin laaja tuki läpi sen historian. Pitkälti tästä syystä Suomessa ei olla pyritty selvittämään ennen 2010-lukua vaihtoehtoisia rahapelimalleja ja niiden käyttöönottoa, vaan lähinnä sitä, miten monopolijärjestelmää ollaan voitu suojella ulkoisilta uhilta, kuten EU:n kritiikiltä ja painostukselta sekä järjestelmän ulkopuolisilta rahapelitoimijoilta (Pollari, 2011). Kuvaavaa monopolin suojelun näkökulmasta on se, että valtioneuvoston teettämässä, vuoden 2021 selvityksessä "Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa - Tulevaisuuden vaihtoehtoja" ei käytännössä lainkaan keskitytty pohtimaan monopolijärjestelmästä luopumista, vaan ainoastaan sitä, millaisia järjestelmän sisäisiä muutoksia tulevaisuudessa tulisi tehdä tai olla tekemättä (Liikanen ym. 2021). Tämä saattoi osittain juontaa juurensa siihen, että joulukuussa 2019 nimitetyssä Marinin hallituksen ohjelmassa rahapelipolitiikan tavoitteeksi oli asetettu Veikkaus Oy:n kanavointikykyisen yksinoikeuden sekä toimintaedellytysten turvaaminen nopeasti muuttuneessa toimintaympäristössä (Valtioneuvosto, 2019, 82). Sosiaali- ja terveysministeriö määritteli rahapelipoliittisen toiminnan strategiseksi linjaukseksi rahapelihaittojen vähentämiseen sekä ehkäisyyn perustuvan yksinoikeusjärjestelmän vahvistamisen vielä toimintakaudelle 2020-2023

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020). Rahapelipolitiikan voisi siis parhaillaan katsoa olevan jonkinasteisessa murroksessa, jonka aikana myös mielipiteet ja asenteet järjestelmää kohtaan (Abarbanel ym. 2023) ovat muuttuneet. Murroksella viittaan siihen rahapelipoliittisten mielipiteiden ja -ilmapiirin muutokseen, jossa monopolin pitkäaikaisesta suojelusta ollaan siirrytty kohti lisenssimallia, ja toisaalta yksinoikeusjärjestelmän kritisointia sen toimimattomuuden vuoksi. Murros huipentuu 1.7.2027 eteenpäin, kun rahapelijärjestelmä avataan kilpailulle vedonlyönnin ja nettikasinotoiminnan osalta. Alkuperäisenä suunnitelmana oli Orpon hallituksen ohjelman mukaan siirtyä lisenssimalliin viimeistään 1.1.2026 (Valtioneuvosto, 2023), mutta lopulta muutoksen läpivienti viivästyi, ja tällä hetkellä pyrkimyksenä on uuden lain voimaantulo 1.7.2027 (Valtioneuvosto, 2026). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Veikkauksen yksinoikeus rahapeleihin on voimassa kesäkuun 2027 loppuun saakka, ja siihen asti muut toimijat kuin Veikkaus eivät saa harjoittaa rahapelitoimintaa Suomessa.

Veikkauksen lisäksi Suomessa toimintaansa on yksinoikeusjärjestelmän aikana muiden kansainvälisten, laittomiksi katsottujen toimijoiden lisäksi harjoittanut myös jossain määrin kiistelty toimija Ålands Penningautomatförening (Paf), joka on Ahvenanmaalla kotipaikkaansa pitävä, Ahvenanmaan maakuntahallituksen luvalla vuodesta 1966 toiminut rahapelejä järjestävä taho. Arpajaislain mukaan Veikkauksella on rahapelijärjestelmän muutokseen asti yksinoikeus järjestää rahapelejä Manner-Suomessa, jolloin yksinoikeus ei koske Ahvenanmaata. Käytännössä Paf:n pelejä on voinut pelata Ahvenanmaan alueen lisäksi myös Manner-Suomessa, samalla tavalla kuin yksinoikeusjärjestelmän kannalta laittomiksi katsottujen, järjestelmän ulkopuolisten offshore-yhtiöiden tarjoamia pelejä**.** Vuoden 2005 oikeuskiistassa korkein oikeus tuomitsi Paf:n arpajaislain rikkomisesta. Korkein oikeus katsoi, että Paf harjoitti rahapelitoimintaansa Ahvenanmaalta käsin niin, että myös Manner-Suomesta voitiin ottaa pelaamiseen osaa (Yleisradio/STT, 2005). Tämän toiminnan katsottiin rikkovan Veikkauksen yksinoikeutta rahapeleihin Manner-Suomessa. Vuonna 2017 RAY:n, Fintoton ja Veikkauksen fuusioituessa Veikkaus Oy:ksi, ehdotettiin jopa Paf:n liittymistä osaksi suomalaista monopolitoimijaa (Hara, 2016). Tällä ehdotuksella pyrittiin selkeyttämään suomalaista rahapelimonopolia, sillä käytännössä Paf oli muodostanut duopolin kaltaisen tilanteen Veikkauksen rinnalla (esim. Nikkinen ym. 2023). Duopolin kaltainen asema muodostui siitä huolimatta, että vaikka Paf:lla ei ollut oikeutta markkinoida pelejään Manner-Suomessa, muodostui suurin osa sen tuotoista Manner-Suomen pelaajilta (Nikkinen ym. 2023). Tätä kehitystä edesauttoi se, että Manner-Suomessa asuvat kykenivät vaivattomasti pelaamaan Paf:n pelejä netissä, sillä yhtiön laajaan pelitarjontaan pääsi kuka tahansa käsiksi heidän suomenkielisillä verkkosivuillaan (Hara, 2016). Tulevaisuudessa myös Paf voi hakea muiden, muualta kuin Manner-Suomesta käsin toimivien rahapeliyhtiöiden tapaan lisenssiä

Suomesta, joskin tässä tapauksessa Paf:n maksama arpajaisvero ja yhteisövero palautettaisiin Ahvenanmaalle (Sisäministeriö, 2026). Paf on ilmoittanut aikovansa hakea suomalaista rahapelilisenssiä Suomen siirtyessä toimilupajärjestelmään (Pekkanen, 2026; Peltonen, 2026), ja Paf:n toimitusjohtaja Christer Fahlstedt on todennut lisenssin "välttämättömäksi, jos haluaa pysyä näkyvillä" (Peltonen, 2026).

Rahapelipolitiikan keskeisin ja ensisijaisin tavoite on nykyään rahapelihaittojen vähentäminen sekä niiden ehkäisy. Näin ei kuitenkaan aina ole ollut, vaan laajemman julkisen keskustelun rahapelaamisen haitoista voi katsoa alkaneen vuonna 2003, kun sosiaali- ja terveysministeriön teettämän, ensimmäisen rahapelaamista selvittävän väestökyselyn tulokset julkaistiin (Jaakkola, 2022). Väestökyselyn tuloksista selvisi ensi kertaa, miten paljon Suomessa oli rahapelihaitoista kärsiviä. Rahapelihaittojen kartoittamisen lisäksi kysely herätti myös julkista keskustelua siitä, mitä rahapelihaitta-asialle tulisi tehdä jatkossa (Jaakkola, 2022). Yksi tästä seuranneista toimenpiteistä oli valtakunnallisen, ongelmapelaamisen kanssa auttavan puhelimen Peluurin perustaminen vuonna 2004 (Jaakkola, 2022). Näihin aikoihin, tarkemmin vuoden 2002 alussa, astui voimaan uusi rahapelilaki, jossa rahapelaamisen haitoista kirjattiin ensimmäisen kerran lakiin. Uudistettu laki velvoitti rahapelaamisen järjestämisen ehdoiksi muun muassa sen, että rahapelaamisesta aiheutuvia sosiaalisia haittoja tulisi vähentää, ja tämän lisäksi tutkimuksen avulla tulisi pyrkiä selvittämään, missä määrin arpajaisiin osallistumisesta aiheutuu ongelmia. Rahapeliongelmien seuraaminen asetettiin näin ollen samaan aikaan valtion vastuulle (Jaakkola, 2022).

Rahapelaaminen on Suomessa melko yleistä, ja muutos rahapelipolitiikkaan sekä sen lähestymistapoihin saattaa kummuta osittain myös kasvaneista rahapeliongelmista. Vuoden 2018 tutkimuksessa havaittiin, että suomalainen käyttää rahapeleihin noin 370 euroa vuodessa (H2 Gambling Capital, Spillemyndigheden, 2018). Tämä on sekä Euroopan että koko maailman tasolla korkea lukema, ja Suomessa pelataankin rahapelejä väkilukuun suhteutettuna sekä eurooppalaisessa että maailmanlaajuisessa vertailussa varsin paljon (The Economist, 2017; Spillemyndigheden, H2 Gambling Capital 2025, 13). Pelaaminen on erityisen runsasta nettipelien osalta (Spillemyndigheden, H2 Gambling Capital 2025). Vuonna 2023 2,2 prosenttia suomalaisista pelaajista tuotti puolet rahapelaamisen kokonaiskulutuksesta (Grönroos ym. 2024). Toisin sanoen suuri osa rahapelituotoista tulee pieneltä määrältä pelaajia. Nämä luvut havainnollistavat hyvin ongelmapelaamista ja sen vakavaa luonnetta, sillä kyse on yksittäisten pelaajien kohdalla suurista rahasummista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan rahapeliongelmasta kärsi vuosien 2011-2019 välillä kolme prosenttia suomalaisista 15-74 -vuotiaista, eli toisin sanoen yli 100 000 suomalaista (Grönroos ym. 2024). Tämän jälkeen rahapeliongelmista kärsivien määrä on ollut edelleen kasvussa, ja vuonna 2023 heitä oli noin 151 000, eli yli neljä prosenttia väestöstä

(Grönroos ym. 2024). Tämä kasvukehitys on ollut huolestuttavaa myös kansainvälisellä tasolla mitattuna, sillä kansainvälisesti keskimäärin vain noin 1,4% väestöstä kärsii rahapeliongelmista (Tran ym. 2024). Kansainväliseen keskiarvoon nähden Suomessa kärsitään peliongelmista erittäin paljon, ja nämä numerot kertovatkin omalla tavallaan tarinaa siitä, miten suomalainen rahapelijärjestelmä on epäonnistunut tavoitteessaan vähentää ja ehkäistä rahapeliongelmia.

Veikkauksen asema on ollut pitkään varsin kiistelty ja jossain määrin ristiriitainen, sillä se on monopolijärjestelmänsä aikana toiminut eräänlaisessa kaksoisroolissa, jossa samanaikaisesti yhtäältä sen tehtävänä on ollut tulouttaa mahdollisimman paljon rahaa valtiolle sekä lukuisille edunsaajille, ja toisaalta myös ehkäistä sekä vähentää pelihaittoja. Toisin sanoen, pelihaittoja vähentävät toimet, kuten esimerkiksi rahapeliautomaattien vähentäminen tai poistaminen niin kutsutuista asiamiespisteistä, eli muun muassa kaupoista, huoltoasemilta ja ravintoloista sotivat Veikkauksen toista tärkeää tavoitetta vastaan, joka on rahapelituottojen kerääminen ja tulouttaminen eteenpäin. Ristiriitaisten rahapeliautomaattien merkitys Veikkaukselle korostui 2020-luvun alkupuolella yhteiskuntia ympäri maailman ravisuttaneen koronapandemian aikana, kun Veikkauksen omien pelipaikkojen sekä hajasijoiteltujen rahapeliautomaattien sulkeminen vaikutti merkittävästi Veikkauksen tuottoihin. Veikkauksen arvion mukaan koronapandemia heikensi yhtiön pelikatetta pelkästään alkuvuoden 2021 aikana noin 150 miljoonan euron edestä (STT/Uusimaa, 2021). Tämän lisäksi koronavirus laski Veikkauksen mukaan yhtiön pelikatetta yli 300:lla miljoonalla eurolla vuoden 2020 aikana (Veikkaus, vuosi- ja vastuullisuusraportti, 2020, 4). Veikkaus toisin sanoen menetti koronapandemian vuoksi tekemänsä rahapeliautomaattien sulun myötä valtavan määrän rahaa, ja lopulta valtio suostui kompensoimaan vuosina 2020 ja 2021 koronapandemiasta aiheutuneet tuoton alenemisen seuraukset edunsaajajärjestöille ja -yhteisöille (Veikkaus, vuosi- ja vastuullisuusraportti, 2020, 41). Kompensaatiota rahoitettiin muun muassa alentamalla arpajaisveroa, sekä rahoituksella valtion budjetin kautta (Veikkaus, vuosi- ja vastuullisuusraportti, 2020, 41).

2.3 Monopolin perustelut

Aikaisemmin suomalaisten sekä laajemmin pohjoismaisten rahapelimonopolien olemassaoloa on oikeutettu lähinnä taloudellisilla perusteilla, kuten esimerkiksi rahapelituottojen kanavoimisella kyseisistä tuotoista riippuvaisille edunsaajajärjestöille (Marionneau & Hellman 2020). Rahapelipolitiikasta keskusteltaessa poliittisilla areenoilla on usein havaittavissa kaksi vastakkaista

näkökulmaa ja lähtökohtaa: taloudellinen näkökulma sekä rahapelaamisen haittavaikutukset (Sama & Hiilamo 2024; Selin & Nyrhinen, 2022). Rahapelimonopolin puolustuspuheenvuoroissa on usein havaittavissa puheita taloudellisesta näkökulmasta. Monopolia kyseenalaistavissa puheissa pyritään painottamaan usein enemmän rahapelaamisen haittavaikutuksia, esimerkiksi kokemusasiantuntijoiden ja muiden rahapelaamisesta kärsineiden konkreettisten kokemusten sekä esimerkkien avulla, jollaisia esiintyi rahapelimonopolia erityisen kriittisesti tarkastelleessa Veikkauskratia -kirjassa (Larsen, 2021). Kokemusasiantuntijoiden henkilökohtaisten tragedioiden nostaminen julkisesti esille on ollut toimenpide, jolla on pyritty vetoamaan rahapelipoliittiseen päätöksentekoon ja siihen, että järjestelmästä tehtäisiin vastuullisempi ja eettisesti kestävämpi, rahapelaamisen haittoja aidosti ehkäisevä kokonaisuus (Mäkelä, 2020). Sosiaalipedagogiikan säätiön kokemusasiantuntijan kannanotossa nousee esiin taloudellisen ja inhimillisen kärsimyksen näkökulmien välinen vastakkainasettelu. Mediassa suhteellisen paljon esillä ollut rahapelihaittojen kokemusasiantuntija Jenna Mäkelä painottaa Sosped-säätiön lausunnossa, että pelihaitoista keskustellessa puhutaan usein vain rahasta, jolloin keskustelu jää hyvin pintapuoliselle tasolle, jossa ei oteta huomioon ihmisille rahapelihaitoista koituvaa kärsimystä, ja jossa ei pyritä etsimään todellisia sekä pysyviä ratkaisuja näihin ongelmiin (Mäkelä, 2020).

Suomalaisen rahapelijärjestelmän muutoksessa tärkein muutoksen ajuri ja muutosstrategia on ollut sosiaalisen median hyödyntäminen, sekä muun muassa edellä mainittujen kokemusasiantuntijoiden ja sosiaalisen median vaikuttajien (influencers) avulla esiin noussut kriittinen keskustelu rahapelimonopolin ongelmista ja Veikkauksen yhteiskunnallisesta toiminnasta sekä sen vaikutuksista (Sama & Hiilamo 2024). Tämä kriittinen keskustelu kuvastaa osuvasti sitä, miten suhtautuminen rahapelaamiseen sosiaalisena ongelmana on muuttunut vakavammaksi viime vuosien aikana. Helsingin Sanomien vuoden 1999 artikkelissa "RAY on peliautomaattien hyvä isäntä" kirjoitettiin, kuinka "RAY:n nykymalli toimii hyvin. Pelihullut suomalaiset saavat valvotusti tyydyttää pelihimoaan. Se tuottaa tänä vuonna lähes kaksi miljardia markkaa avustuksia moneen tärkeään toimintaan…" (Helsingin Sanomat, 1999). Tämänkaltainen retoriikka ja puheet pelihulluista, pelihimojaan tyydyttävistä suomalaisista loistaa käytännössä täysin nykypäivän rahapelikeskustelussa sekä -uutisoinnissa poissaolollaan, ja se kuvastaa sitä muutosta, joka on muovannut rahapelipolitiikan lähtökohtia, ja siirtänyt sen fokusta rahapelaamisen tuotoista sekä ihmisten pelihalujen tyydyttämisestä enemmän siihen, millaisia ongelmia rahapelaaminen voi pahimmillaan aiheuttaa. Tämän lisäksi muutoksen myötä on myös keskitytty pohtimaan, onko rahapelaamisen tuotoilla perusteltua rahoittaa yleishyödyllisiä asioita, vai tulisiko tämä yhteys katkaista.

Monopolia on perusteltu aiemmin taloudellisten syiden lisäksi myös järjestelmän kyvyllä vähentää pelaamisesta aiheutuvia ongelmia (esim. Pollari, 2011). Toisaalta myös rikollisuuden torjuminen sekä tuottojen ohjaaminen yleishyödyllisiin tarkoituksiin on esitetty monopolin keskeisenä perusteena (Pollari, 2011). Taloudellinen näkökulma kytkeytyy eräänlaisen protektionistisen toiminnan, taloudellisen nationalismin käsitteeseen, jolla rahapelipolitiikan kontekstissa viitataan siihen, miten rahapelaamiseen käytettyjen varojen tulisi jäädä Suomen rajojen sisäpuolelle hyödyttämään suomalaisia ja suomalaista yhteiskuntaa (Lerkkanen, 2018; Matilainen, 2017). Taloudellisen nationalismin kehystä on luonnehdittu yhdeksi tärkeäksi osatekijäksi siinä, miten rahapelaaminen laillistettiin Suomessa (Matilainen, 2017; Korpela, 2025, 78-79). Taloudellisen nationalismin piirteitä on havaittavissa myös rahapelijärjestelmän muutokseen liittyvissä eduskuntakeskusteluissa: Monopolia puolustavissa puheenvuoroissa painotetaan sitä, miten Veikkauksen ulkopuolelle pelatut rahat menevät veroparatiiseihin tahoille, jotka ajavat puhtaasti omaa etuaan maksimoimalla voitot, eivätkä välitä suomalaisten yksilöiden tai yhteisöjen hyvinvoinnista. Ulkomaisten peliyhtiöiden näkeminen uhkana ei ole uniikkia Suomelle, sillä tällä tavoin valtion monopolia rahapelaamiseen on oikeutettu myös esimerkiksi Norjassa (Lerkkanen ym. 2020; Borch, 2018). Taloudellisen nationalismin viitekehykseen liittyy myös aiemmin käsitelty Veikkauksen perustaminen Oy Tippaustoimisto Ab:na vuonna 1940. Yhtiö perustettiin, jotta suomalaista urheilua saataisiin tuettua sodan jälkeisessä, kehnossa taloustilanteessa. Suomalaisen rahapelijärjestelmän on laajemmin katsottu juontavan juurensa sotien jälkeiseen, vahvaan nationalistiseen sekä patrioottiseen eetokseen, jossa kansallinen järjestys ja jatkuvuus pyrittiin turvaamaan rahapelaamisen kautta rahoittamalla yhteistä hyvää ja yhteiskunnan kollektiivista hyvinvointia (Matilainen, 2017; Ahonen, 2019).

Sosiologi Edward Devereux on 1940-luvun lopulla esittänyt Ahosen (2019) ja Freyn (1984) mukaan tulkinnan rahapelaamisesta kapitalistisen yhteiskunnan varoventtiilinä ja iskunvaimentimena, joka on mahdollistanut yksilöiden paineiden sekä turhautumisen purkamista sosiaalisesti hyväksyttävällä (Frey, 1984, 109) tavalla, ja sitä kautta myös edistänyt yhteiskuntajärjestystä ja -rauhaa, sekä sen säilyttämistä (Ahonen, 2019). Jukka Ahonen käsittelee vuoden 2019 väitöskirjassaan rahapelaamisen muotoutumista yhteiskunnallisten murrosten kautta pitkälti Devereux'n varoventtiiliteorian käsitteen kautta. Ahosen mukaan suomalainen rahapelijärjestelmä on alkujaan muotoutunut juurikin tilanteessa, jossa sodanjälkeisen poliittisen toiminnan pelättiin uhkaavan yhteiskuntajärjestystä (Ahonen, 2019, 351). Sotien jälkeisissä olosuhteissa hiljalleen suosiotaan nostanut veikkaaminen tarjosi mahdollisuuden pelaajille yksilöllisen elämänhallinnan ja -kontrollin harjoittamiseen, sekä toisaalta myös oman elämäntilanteen mahdolliseen kohentamiseen yksilöllisin keinoin, jossa ulkopuolista apua ei tarvittu.

Veikkaaminen saattoi myös laukaista pelaajissa unelmia ja toiveita elämäntilanteen paranemisesta (Ahonen, 2019, 352).

Näistä lähtökohdista vaikuttaa juontavan ainakin osittain juurensa myös rahapelaamisen näkeminen yhteisen hyvän sekä kansanterveyden rahoittamisena, jollaisena se on konstruoitu ja koettu vuosikymmenten saatossa (esim. Marionneau & Nikkinen 2015; Matilainen, 2017; Marionneau, 2015). Helsingin Sanomat uutisoi vuoden 2006 lopulla Raha-automaattiyhdistyksen tuloksista otsikolla "Kansanterveydelle pelattua rahaa jaossa yli 400 miljoonaa euroa" (Hyvärinen, 2006). Uutisessa kerrotaan, kuinka rahapelaamisesta saatuja tuottoja aiotaan ohjata muun muassa sotainvalidien ja veteraanien kuntoutukseen, sekä yli tuhannelle sosiaali- ja terveysalan järjestölle. Tähän samaan, kansanterveyden hyväksi pelaamisen tematiikkaan voi yhdistää myös Veikkauksen vuosien takaisen markkinoinnissaan käyttämän sloganin "Suomalainen voittaa aina". Nykypäivänä "kansanterveydelle" pelaaminen vaikuttaisi olevan enenevissä määrin kadonnut puhetapa sekä suhtautuminen rahapelaamiseen. Kansanterveydelle pelaamisesta ei puhuta analysoimissani eduskuntakeskusteluissa käytännössä lainkaan, tai asia ilmaistaan vähintäänkin toisella sanalla tai kokonaan eri keinoin.

On totta, että veikkausvaroilla rahoitettiin ennen vuotta 2024 todellisen yleishyödyllisiä asioita, kuten esimerkiksi urheilua, taidetta ja kulttuuria. Samalla on kuitenkin syytä nostaa esiin myös erikoisemmat edunsaajat ja veikkausvoittovaroista hyötyneet yhteisöt. Esimerkiksi tuettua lomatoimintaa harjoittaneet yhteisöt saivat vuoden 2017 aikoihin lähes 13 miljoonaa euroa rahoitusta veikkausvoittovaroista. Edellä mainitut ovat kansalaisjärjestöjä, joiden tehtävä on järjestää lomia esimerkiksi vähävaraisille perheille ja erityisryhmille. Tavoite on sinänsä jalo ja kannatettava, mutta toisaalta esimerkiksi tuettua lomatoimintaa harjoittava Maaseudun terveys ja lomahuolto ry on järjestänyt lomia vähävaraisten lisäksi muun muassa yrittäjille, journalisteille, toimiupseerien perheille sekä maataloustuottajille (Pursiainen & Kultti 2017, 14). Tämän lisäksi toinen samankaltainen lomayhdistys, Hyvinvointilomat ry on markkinoinut lomiaan korkeakoulutettujen keskusjärjestö Akavan jäsenille (Pursiainen & Kultti 2017, 15). Edellä mainittujen ohella Veikkauksen ja ennen vuotta 2017 kolmikantamonopolissa mukana toimineen Raha-automaattiyhdistyksen tukia on jaettu muun muassa Työläisnuorten tuki ry -yhdistykselle, joka on rahoittanut sosiaalidemokraattisen puolueen pormestariehdokkaan Nasima Razmyarin pormestarikampanjaa vuonna 2021 (Liski, 2021). Yhdistyksen toimintatavat ovat mahdollistaneet veikkausvarojen kierrättämisen poliittiseen toimintaan (Liski, 2021). Toisin sanoen, kaikki veikkausvarat eivät näytä menneen aina kansanterveydelle tai yhteisen hyvän puolesta käytettäviksi kuten usein rahapeleihin liittyvässä puheessa on konstruoitu, vaan edunsaajien joukossa on ollut myös jokseenkin kyseenalaisia toimijoita. Puoluepolitiikkaan tavalla tai toisella kytköksiä omaavia, tai muutoin epäilyttäviä ja

kyseenalaisia edunsaajia voisi tarkastella laajemminkin, mutta se ei ole tämän tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista.

Vaikka monopolia on perusteltu pelihaittojen vähentämisellä, todellisuudessa järjestelmä ei ole kyennyt siihen toivotulla tavalla. Salonen ym. (2019), ovat todenneet, että suomalainen yksinoikeusjärjestelmä ja sen uudistukset eivät ole tuoneet ratkaisuja kasvaville rahapeliongelmille, vaan rahapeliongelmien määrä on entisestään lisääntynyt 2010-luvun aikana, ja rahapelien markkinointi on nähty edelleen liiallisena ja tarpeettoman aggressiivisena (Salonen ym. 2019). Rahapelijärjestelmän epäonnistuminen sille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa vaikuttaa syöneen systeemin legitimiteettiä niin paljon, että yksi monopolin keskeisimmistä perusteluista ei ole enää näyttäytynyt pätevänä. Tämä legitimiteetin rapistuminen vaikuttaisi olleen yksi taustavaikutin rahapelijärjestelmän muutostarpeen nousussa poliittiselle agendalle.

2.4 Lisenssijärjestelmästä

Toimiluvanvaraisuuteen perustuva rahapelijärjestelmä, johon Suomi on Orpon hallituksen ohjelman mukaan siirtymässä heinäkuun alussa 2027, tarkoittaa käytännössä sitä, että yksinoikeustoimijan sijasta luvallisia, rahapelilain näkökulmasta legitiimejä pelintarjoajia on markkinoilla useampia. Nämä pelintarjoajat ovat rahapeliyhtiöitä, joiden täytyy hankkia Suomen valtiolta lisenssi saadakseen järjestää rahapelejä laillisesti Manner-Suomessa. Toimiluvan Suomesta saaneet yhtiöt maksavat lisenssistä sekä ovat velvollisia maksamaan lisenssimaksujen ohella myös veroja Suomeen. Suomen tapauksessa lisenssijärjestelmän piiriin kuuluvat uudistuksen myötä digitaaliset kasinopelit ja vedonlyönti, kun taas esimerkiksi fyysiset rahapeliautomaatit- ja kasinot, Lotto sekä raaputusarvat jäävät edelleen Veikkauksen yksinoikeudella tarjoamiksi peleiksi (Valtioneuvosto, 2026). Samalla tavoin on toimittu esimerkiksi Ruotsissa, sillä myös siellä Lotto sekä rahapeliautomaatit ovat jääneet aikaisemmin monopoliasemasta nauttineen Svenska Spelin alaisuuteen (Raijas & Pirilä, 2019). Yhdeksi järjestelmätason muutoksen perusteeksi on esitetty sitä, että tällä hetkellä ulkomaisille peliyhtiöille pelattavat rahat tulevat tuottamaan toimilupajärjestelmään siirtymisen myötä verotuloja Suomelle, sen sijaan että rahat karkaavat ulkomaille ilman, että Suomi saa tästä toiminnasta taloudellisia hyötyjä, vaan ainoastaan haittapuolia hoitaakseen. Nämä haittapuolet ilmenevät esimerkiksi rahapeliriippuvuuden ja sen aiheuttamien sosiaalisten ongelmien kautta. Vuonna 2023 puolet netissä tapahtuneeseen rahapelaamiseen käytetyistä rahoista pelattiin monopolijärjestelmän ulkopuolelle (Karjalainen ym. 2023). Ongelmallisen

rahapelaamisen on havaittu olevan yleisempää yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolella sekä Suomessa että Tanskassa (Karjalainen ym. 2023). Tämä tarkoittaa sitä, että Veikkauksen pelejä pelaavat käyttävät vuodessa huomattavasti vähemmän rahaa pelaamiseen kuin he, jotka pelaavat vain yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisia pelejä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimuksessa (Karjalainen ym. 2023) havaittiin, että yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle pelaavat pelasivat rahapelejä jopa yli 10 000 euron edestä vuositasolla, kun taas Veikkauksen pelejä pelaavat käyttivät pelaamiseen noin 340 euroa vuodessa (Karjalainen ym. 2023).

Nykyisin rahapelitoimintaa valvoo Poliisihallitus, mutta uudessa rahapelijärjestelmässä rahapelilain mukaisia lupa- ja valvontatehtäviä hoitaa 1.7.2027 eteenpäin vuoden 2026 alussa toimintansa aloittava uusi, valtakunnallinen ja monialainen Lupa- ja valvontavirasto. Valtion aluehallintouudistusta ja Lupa- ja valvontaviraston perustamista koskeva, valtiovarainministeriön johdolla valmisteltu hallituksen esitys (HE 13/2025 vp) annettiin eduskunnalle 13.3.2025. Uusi rahapelijärjestelmä perustuu valvontaviranomaisen myöntämiin toimilupiin. Lisenssin hakijoiden tulee olla soveltuvia sekä luotettavia harjoittamaan rahapelitoimintaa. Viranomainen valvoo rahapelien tarjoajia muun muassa teknisen valvonnan keinoin. Laki velvoittaa toimiluvanhaltijoita varmistamaan, että niiden pelit, arvontalaitteet sekä -järjestelmät ovat luotettavia ja arvontatulokset satunnaisia (Rahapelilaki 10/2026, 3 luku, 44 §). Lupa- ja valvontavirasto valvoo myös markkinointisäännösten noudattamista, ja lisenssin haltijoiden tulee raportoida vuosittain rahapelitoiminnastaan uudelle valvontaviranomaiselle raportointivelvollisuuden myötä (Rahapelilaki 10/2026, 5 luku, 68 §). Lisenssijärjestelmän sisäisessä rahapelimainonnassa tulee ilmetä aina tieto myönnetystä toimiluvasta sekä valvontaviranomaisesta (Rahapelilaki 10/2026, 4 luku, 55 §). Pelaajien pitää toisin sanoen kyetä tunnistamaan markkinoinnista lisenssin haltijat. Rahapeliohjelmistoja tuottavan ja toimittavan Finnplay Technologiesin johtajan Jaakko Soinisen mukaan markkinoinnin ja mainostamisen mahdollistuminen arkipäiväisissä ympäristöissä on ulkomaisille rahapeliyhtiöille yksi tärkeimmistä syistä hankkia lisenssi (MTV3, 2026). Arkipäiväinen mainostaminen auttaa myös pelaajaa tunnistamaan lisenssin haltijan, eli erottamaan laillisen pelintarjoajan laittomasti Suomessa pelejä tarjoavasta offshore-yhtiöstä. Mikäli jonkin peliyhtiön mainoksia näkee esimerkiksi katukuvassa, televisiossa tai radiossa, voi tämän peliyhtiön todeta erittäin suurella todennäköisyydellä olevan lisenssin omaava, laillisesti Suomessa rahapelitoimintaa harjoittava yritys.

Rahapelilaissa säädettyjen velvollisuuksien laiminlyömisestä viranomainen voi esimerkiksi kieltää lainvastaisen toiminnan tai määrätä rikemaksun ja vakavammista rikkeistä seuraamusmaksun. Viimesijaisena keinona myönnetty lisenssi voitaisiin peruuttaa, ja rahapelitoiminta keskeyttää (Sisäministeriö, ei pvm.) Suomi pyrkii toteuttamaan tulevan rahapelijärjestelmän eräänlaisena hybridimallina verrattuna

yleisiin verrokkimaihin Tanskaan ja Ruotsiin (Myllyniemi, 2025). Suomessa ei suoraan kopioida Ruotsin tai Tanskan käyttämää lisenssijärjestelmää, vaan sitä sovelletaan suomalaiseen rahapelikulttuuriin ja -viitekehykseen sopivammaksi muun muassa hieman erilaisilla tavoilla toteuttaa offshore-pelaamisen eli lisenssijärjestelmän ulkopuolisten yhtiöiden tarjoamien pelien pelaamisen rajoittamista (Myllyniemi, 2025). Asianajotoimisto Legal Gaming Oy antoi valtioneuvoston kuulemistilaisuudessa 28.11.2023 koskien rahapelijärjestelmähanketta lausunnon, jossa todettiin "ei toisteta Ruotsin virhettä" (Koivula, 2023). Varainhankintayhtiö Eventio Groupin lausunnossa sen sijaan rakennettiin kuvaa "Ruotsin mallin parannetusta painoksesta" (Pohjola, 2023). Sosped-säätiön lausunnossa painotettiin, että Ruotsin tapauksesta tulee ottaa oppia muun muassa sikäläisestä "liian kevyesti säännellystä markkinoinnista" (Rajamäki, 2023). Edellä mainittujen lisäksi urheiluvedonlyöntiin erikoistuneen online-peliyritys Kindred Groupin toimitusjohtaja Nils Andén on todennut, että suomalaisten päättäjien tulisi välttää Ruotsin lisenssijärjestelmässä tehtyjä virheitä (Lempinen, 2024).

Yksi merkittävä muutos, joka on tapahtunut jo matkan varrella monopolista lisenssijärjestelmään, on paljolti kritiikkiä herättänyt veikkausvarojen korvamerkintä ja sen poistaminen. Vuodesta 2024 eteenpäin Veikkauksen tuotot eivät ole enää menneet suoraan edunsaajajärjestöille, vaan voitot kohdennetaan valtion budjettiin, jossa ne käsitellään osana normaalia valtion talousarviota. Tämä muutos on vähentänyt rahapelituottojen käytön kyseenalaisuutta, sillä tuottojen aiempi käyttö nähtiin ongelmallisena muun muassa siksi, että se saattoi korostaa rahapelituottojen merkitystä ja "aiheuttaa ristiriitaisia kannustimia järjestelmän sisällä." (Liikanen ym. 2021). Tämä päätös on osaltaan vähentänyt monopolijärjestelmän ristiriitaisuutta, sillä ennen valtion budjettiin siirtämistä rahapelituotoilla rahoitettiin suurelta osin voittoa tavoittelemattomia järjestöjä, joiden tavoitteena on tämän rahoituksen avulla ollut edistää suomalaisten hyvinvointia eri tavoin. Järjestöjen tehtävänä on ollut muun muassa auttaa rahapeliongelmaisia, samaan aikaan, kun he saavat rahoituksensa käytännössä heiltä itseltään (Kähärä, 2025, 6). Tulkintani mukaan Veikkauksen tuottojen siirtäminen valtion budjettiin on ollut toimi, jolla on lisätty yksinoikeusjärjestelmän legitimiteettiä, sekä toisaalta toimi, jonka voi nähdä osana siirtymistä kohti lisenssijärjestelmää ja askeleena monopolista poispäin.

Muutos yksinoikeusjärjestelmästä toimiluvanvaraiseen järjestelmään on kokoluokaltaan varsin suuri, sillä yhden toimijan sijasta markkinoilla tulee olemaan todennäköisesti satoja toimijoita. Maailmalla toimii tällä hetkellä tuhansia nettikasinon periaattein toimivia pelintarjoajia, joista teoriassa mikä tahansa voisi hakea lisenssiä rahapelitoiminnan tarjoamiseen myös Suomessa. Valtio ja lisenssejä myöntävä toimielin voi kuitenkin päättää, minkä verran lisenssejä myönnetään, ja kuinka tiukat ehdot lisenssin saamiselle asetetaan, jolloin markkinan kokoa

pystytään säätelemään ja hallitsemaan selkeämmin. Lisenssijärjestelmästä puhuttaessa on tärkeää huomata, että kyseessä ei ole täysin avoin ja täydellisesti vapaata kilpailua edustava järjestelmä. Jokaisessa Euroopan maassa, jossa rahapelaamisen lisenssijärjestelmä on käytössä, valtio tai sen sisäiset instituutiot ovat mukana vähintään joko lupa- tai valvontaviranomaisena (Pollari, 2011), kuten myös Suomen tapauksessa. Tämä kansainvälinen trendi valtion osallisuudesta rahapelijärjestelmissä heijastelee Kuorikosken (2023) sekä Picklesin (2016) näkemyksiä siitä, että rahapelaaminen kehystetään usein valtion ja yhteiskunnan tasolla vaarallisena, riskialttiina sekä paheksuttavana toimintana, jolloin jonkinasteinen valtion interventio nähdään tarpeellisena tai jopa välttämättömänä.

Luvanvaraisen rahapelitoiminnan voi aloittaa 1.7.2027, toimilupien hakemisen Poliisihallitukselta ollessa mahdollista 1.3.2026 alkaen (Valtioneuvosto, 2026). Rahapelitoiminnan valvonta sekä toimilupien myöntäminen siirtyy heinäkuussa 2027 Poliisihallitukselta uudelle Lupa- ja valvontavirastolle, jolta on mahdollista toimilupien lisäksi hakea myös peliohjelmistotoimilupia. Rahapelitoimiluvan haltijat saavat käyttää ainoastaan peliohjelmistotoimiluvanhaltijan peliohjelmistoja 1.7.2028 alkaen. Peliohjelmistotoimiluvat ovat suunniteltu nettirahapelien toimittajille, joilta rahapeliyhtiöt tilaavat pelejään. Rahapelilisenssin omaava rahapeliyhtiö ei siis saa lain mukaan 1.7.2028 jälkeen käyttää muita kuin peliohjelmistotoimiluvan haltijan toimittamia rahapelejä (Eduskunta, 2026). Toimiluvat uudessa järjestelmässä vaikuttaisivat olevan suunnattu lähinnä Euroopan Unionin ja Euroopan talousalueen sisäisille toimijoille. Käytännössä myös “kolmannesta maasta” on mahdollista hakea rahapeli- tai peliohjelmistotoimilupaa. Tämänkaltaisessa tapauksessa, jossa luvanhaltijalla ei ole asuinpaikkaa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tai se ei ole sijoittautunut talousalueeseen kuuluvaan valtioon, tulee sillä olla edustaja, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa maassa (Valtioneuvosto, 2026).

Kuten monopolijärjestelmässä, myös lisenssimallissa on lisenssin haltijoilla edelleen lakiin kirjattu velvoite vähentää ja ehkäistä rahapelihaittoja. Lakiin on kirjattu lisenssin haltijoille niin sanottu huolenpitovelvoite (Rahapelilaki 10/2026, 3 luku, 34 §), jonka mukaan rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja tulee vähentää ja ehkäistä jatkossakin. Huolenpitovelvoite tarkoittaa käytännössä sitä, että lisenssin omaavien rahapeliyhtiöiden tulee huolehtia yksittäisistä asiakkaistaan. Huolehtiminen koskee erityisesti sellaisia rahapelaajia, joiden huomataan pelaavan riskitasolla ja joiden voidaan olettaa kokevan pelaamisesta aiheutuvia taloudellisia, terveydellisiä sekä sosiaalisia haittoja (Sailas ym. 2023). Yleisellä tasolla huolenpitovelvoitteessa vaaditaan peliyhtiöiden seuraavan ja arvioivan asiakkaidensa pelikäyttäytymistä. Mikäli pelaajan kohdalla havaitaan tiettyjä haitallisen pelaamisen merkkejä, on rahapeliyhtiö velvollinen puuttumaan tilanteeseen esimerkiksi ottamalla yhteyttä pelaajaan. Huolenpitovelvoitteen ohella

rahapelilisenssien haltijoiden tulee laatia kirjallinen omavalvontasuunnitelma toimintansa lainmukaisuuden varmistamiseksi. Omavalvontasuunnitelmaa tulee noudattaa, ja sen toteutumisesta tulee pitää kirjaa (Rahapelilaki 10/2026, 3 luku, 35 §).

Yksittäisen pelaajan kannalta järjestelmän muutos näyttäytyy Veikkauksen toimitusjohtaja Olli Sarekosken mukaan muun muassa pelien ehtojen yhdenmukaistumisena. Tällä hetkellä monopolijärjestelmän ulkoiset toimijat saattavat esimerkiksi nettikasinopeleissä tarjota usean kymmenen miljoonan päävoittoa, kun taas Veikkauksen kohdalla mahdollinen päävoitto on rajattu miljoonaan (MTV3, 2026). Toisaalta, offshore-toimijat saattavat myös tarjota pelaajilleen erilaisia bonuksia, kun taas Veikkaus ei sellaisia saa tarjota (MTV3, 2026). Veikkausta koskee myös rahapelilain mukainen, niin kutsuttujen "punaisten pelien" markkinointikielto (Paatero & Mikkola, 2015, 20-21; Tuorila, 2019, 17-18), jonka mukaan esimerkiksi nettikasinopelejä ei saa mainostaa, vaan niistä saa antaa ainoastaan pelikohdeinformaatiota. Pelikohdeinformaatio on luonteeltaan niukkaa, asiatekstimuotoisen tiedon antamista muun muassa pelikohteista, -ehdoista ja voiton todennäköisyyksistä. Pelikohdeinformaatiosta puuttuu muun muassa markkinoinnille ominainen elämyksellisyys, ja sitä tulisikin Poliisihallituksen ohjeistuksen mukaan voida verrata tuotteista annettaviin tuoteselosteisiin (Tuorila, 2019, 18). Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuoliset toimijat saattavat kuitenkin tämänhetkisessä järjestelmässä markkinoida omia, punaisten pelien tunnusmerkit täyttäviä nettikasinopelejään sääntöjen vastaisesti esimerkiksi sosiaalisessa mediassa (MTV3, 2026). Finnplay Technologiesin johtaja Jaakko Soinisen mukaan lisenssijärjestelmään siirtyminen voi käytännössä näkyä markkinoinnin yhdenmukaistumisen lisäksi yksittäisen pelaajan kohdalla myös läpinäkyvyyden, viranomaisen tuen ja oikeusturvan paranemisena (MTV3, 2026), niin kauan kuin pelaamiseen käytetään lisensoituja markkinoita ja lisenssin saaneita peliyhtiöitä offshore-yhtiöiden sijaan.

Keskeisimpiä perusteita lisenssijärjestelmään siirtymiselle Suomessa on rahapelaamisen haittojen vähentämisen ohella niin kutsutun kanavointiasteen parantaminen. Kanavointiaste selittyy yksinkertaisesti ja helposti esimerkiksi Veikkauksen määritelmän kautta: "Kanavointiaste kuvaa sitä rahapelaamisen osuutta, joka kohdistuu kansallisella lainsäädännöllä säänneltyyn ja kansallisen viranomaisen valvomaan rahapelitarjontaan". (Veikkaus, vuosi- ja vastuullisuusraportti 2023, 8). Toisin sanoen sitä heikompi kanavointiaste on, mitä enemmän rahaa pelataan rahapelijärjestelmän ulkopuolisille, laittomaksi katsotuille toimijoille. Suomen kanavointiaste on vuonna 2021 ollut 65%:n tuntumassa, eli noin 35% kaikesta rahapelaamisesta on suuntautunut monopolijärjestelmän ulkopuolelle (H2 Gambling Capital, 2021, 7). Eri arvioiden mukaan muualle kuin Veikkauksen palveluihin on pelattu vuonna 2022 noin 200-470 miljoonaa euroa (Sailas ym. 2023,

16). Netissä tapahtuvan rahapelaamisen osalta Veikkauksen markkinaosuus oli vuoden 2022 aikoihin Veikkauksen varatoimitusjohtaja Velipekka Nummikosken mukaan enää 50 prosenttia (Konttinen & Tujula 2022). Nämä arviot ja luvut osoittavat kanavointiasteeseen liittyvän ongelman olevan todellinen. Meneillään olevan järjestelmätason siirtymän myötä rahapelitoimijat pyritään saattamaan samalle, säännellyn ja valvotun pelitarjonnan kentälle, jossa kaikkia koskevat samat säännöt (Sisäministeriö, ei pvm.), jolloin myös kanavointiongelmaan kyetään vastaamaan paremmin.

2.4.1 Suomen toimilupajärjestelmä suhteessa Ruotsiin ja Tanskaan

Rahapelaaminen järjestetään toimiluvanvaraisesti tänä päivänä myös Ruotsissa sekä Tanskassa. Ruotsi siirtyi rahapelimonopolista lisenssijärjestelmään vuonna 2019, ja Tanska puolestaan toteutti vastaavanlaisen siirtymän jo vuonna 2012. Kaikilla kolmella valtiolla on ollut hieman omanlaisensa lähestymistapa rahapelijärjestelmän toimiluvanvaraisuuden toteuttamiseen, mutta järjestelmissä ja harjoitetussa rahapelipolitiikassa on kuitenkin myös samanaikaisesti lukuisia yhtäläisyyksiä. Suomi, Ruotsi sekä Tanska mielletään useasti pohjoismaisiksi hyvinvointivaltioiksi, joissa yhteiskunta tarjoaa yksilölle erilaisia turvaverkkoja ja apua eri muodoissa. Tästä syystä on mielekästä tarkastella, millaisia erilaisia toteutustapoja tai painotuksia näillä kolmella, rakenteiltaan sekä perusperiaatteiltaan varsin samankaltaisella valtiolla on liittyen rahapelipolitiikkaan, sillä kyseessä on lopulta päätöksentekoa, joka vaikuttaa yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointiin sekä lyhyellä että pitkällä tähtäimellä. Seuraavaksi tarkastelen Ruotsin ja Tanskan lisenssijärjestelmien lähtökohtia, lähestymistapoja sekä toteutusta, ja pyrin vertailemaan niitä Suomen tulevaan rahapelijärjestelmään.

2.4.2 Ruotsi

Kuten Suomessa, myös Ruotsissa rahapelejä toimeenpantiin pitkään monopolijärjestelmän ehdoilla. Rahapelien tarjonnasta vastasivat yksinoikeudella valtion yhtiöt Svenska Spel sekä Trav och Galopp (ATG) (Raijas & Pirilä, 2019). Rahapeliyhtiöiden tuottoja jaettiin hevosurheilun tukemiseen sekä valtiolle, joka jakoi osan tuotoista voittoa tavoittelemattomille järjestöille sekä urheilu- ja liikuntaharrastusten hyväksi. Ruotsin järjestelmässä oli sekä tekniseltä luonteeltaan että tuottojen jakamisen osalta paljon samaa, kuin suomalaisessa rahapelimonopolissa, ja järjestelmän voi katsoa olleen lähimpänä suomalaista yksinoikeusjärjestelmää (Pollari, 2011) ennen siirtymistään toimilupaperustaiseen järjestelmään. Kuten suomalainen järjestelmä, myös Ruotsin rahapelimonopoli on joutunut Euroopan Unionin kritiikin ja huomautusten kohteeksi 2000-luvulla (Pollari, 2011). Ruotsi vaikuttaisi tehneen muutoksia järjestelmäänsä nopeammin

Suomeen verrattuna, ja valinneen erilaisen poliittisen polun. Siinä missä Suomessa pyrittiin pitkän aikaa suojelemaan ja vahvistamaan monopolia entisestään ulkoisilta uhilta ja painostukselta, Ruotsissa alettiin jo aiemmin valmistelemaan siirtymää kohti markkinoiden vapautusta ja useampien toimijoiden kilpailua.

Ruotsissa siirryttiin toimilupaperustaiseen järjestelmään vuonna 2019, jolloin rahapelimarkkinat vapautettiin kilpailulle muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Valtion yksinoikeuden alaisiin rahapeleihin, Svenska Spelin alaisuuteen jätettiin rahapeliautomaatit, pahviset raaputusarvat sekä kivijalkakasinoiden pelit (Raijas & Pirilä, 2019). Ruotsissa rahapelijärjestelmän muutos nousi poliittiselle agendalle aktiivisen kansalaiskeskustelun ja -debatin avittamana. Keskustelua käytiin lähinnä kansanterveydellisestä näkökulmasta, sillä peliongelmiin alettiin kiinnittää huomiota Ruotsissa enemmän samaan aikaan, kun pohdittiin, ovatko Ruotsin rahapelipoliittiset toimet linjassa Euroopan Unionin linjausten sekä sääntöjen kanssa (Binde, 2013).

2.4.3 Tanska

Tanskan toimilupajärjestelmä, johon se siirtyi vuonna 2012, on pääpiirteiltään samanlainen kuin Ruotsin vastaava. Kuin Ruotsissakin, myös Tanskassa lisenssiä voi hakea vedonlyöntipeleihin, internetkasinoihin sekä yhdistelmäpeleihin, kun taas esimerkiksi Lotto ja raaputusarvat vaativat erityislisenssiä, jollainen on myönnetty ainoastaan valtiovetoisille toimijoille Danske Lotteri Spil A/S:lle sekä Det Danske Klasselotteri A/S:lle (Raijas & Pirilä, 2019). Tanskassa, kuten Ruotsissa ja myöhemmin Suomessakin, rahapeliyhtiöiden tulee noudattaa järjestelmän asettamia sääntöjä, sekä maksaa veroja ja lisenssimaksuja lisenssin tarjoajavaltiolle. Mikäli ehtoja ei noudateta, saatetaan toimijaa rangaista erilaisin keinoin. Tanskassa kaikesta rahapelitoiminnan valvonnasta sekä lisenssien myöntämisestä vastaa itsenäinen valtion virasto Spillemyndigheden.

Tanskassa suurin syy siirtymiseen monopolista lisenssijärjestelmään oli se, että liian suuri osa pelaamisesta karkasi monopolijärjestelmän ulkopuolisille, laittomaksi katsotuille pelintarjoajille. Suomeen ja Ruotsiin verrattuna rahapeleihin käytetään Tanskassa kuitenkin kokonaisuutena vähemmän rahaa (Spillemyndigheden, 2023). Tanskassa ehdotettiin silloisen Tanskan hallituksen toimesta siirtymistä toimilupajärjestelmään jo vuonna 2009, ja perusteluksi tälle ehdotukselle todettiin, että järjestelmän muutos olisi ainoa tapa saada netissä rahapelejä tarjoavat toimijat saman ja yhtenäisen säännöstelyn sekä valvonnan alle (Myllyniemi, 2025). Vuonna 2009 Tanskassa siis pohdittiin samaa asiaa ja keskeistä ongelmaa, joka ajoi Ruotsin ja lopulta myös Suomen luopumaan rahapelimonopolista. Tanskan voi siis nähdä eräänlaisena rahapelipoliittisena edelläkävijänä Pohjoismaissa, mikäli tarkastellaan rahapelimarkkinoiden vapauttamista kilpailulle. Tanskaa on joissakin tapauksissa

luonnehdittu lisenssijärjestelmän mallimaaksi, jossa kanavointiaste on saatu nostettua korkeaksi ja rahapelihaitat ovat onnistuttu pitämään kurissa (esim. Bjoerck, 2025).

2.4.4 Vertailu

Yksi merkillepantava seikka Tanskaa sekä Ruotsia vertaillessa on se, että kummassakin valtiossa on myönnetty toimilupia suurin piirtein samaan tahtiin (Ruotsissa hieman useammin), karkeasti noin 60 lisenssiä vuodessa. Ruotsissa on seitsemän vuoden aikana myönnetty noin 430 lisenssiä, kun taas Tanskassa vastaava luku on 14 vuoden aikana noin 800 lisenssiä (Sailas ym. 2023, 44). Nähtäväksi jää, miten helppoa lisenssin saaminen tulee olemaan Suomessa, ja millaisella tahdilla Suomi myöntää lisenssejä markkinoille pyrkiville rahapeliyhtiöille. Suomen menettelytavat lisenssien kanssa eivät todennäköisesti tule eroamaan merkittävästi vertailumaista, ja lisenssien myöntäminen tulee todennäköisesti olemaan suurin piirtein yhtä nopeaa kuin Ruotsissa ja Tanskassa tähän asti. Tutkielman kirjoittamisen aikana, tarkemmin ottaen maaliskuussa 2026, lisenssien hakuaika alkoi Suomessa. Maaliskuun 13. päivä toimilupahakemuksen oli jättänyt 22 yhtiötä (Hanska, 2026). Tästä lukemasta on vielä hankala vetää johtopäätöksiä, sillä hakuaika on vasta tuoreeltaan alkanut. Näyttää kuitenkin siltä, että ulkomaisissa rahapeliyhtiöissä toimiluvan hakemiseen on valmistauduttu, ja monet yhtiöt haluavat saada toimilupaprosessin heti tuoreeltaan hoidettua, jotta rahapelitoiminta Suomessa onnistuisi mutkattomasti järjestelmän avauduttua heinäkuussa 2027.

Kullakin valtiolla oli omat intressinsä rahapelijärjestelmän muuttamisen taustalla, mutta kaikkien kolmen maan, erityisesti Suomen ja Tanskan muutosten taustalla oli yksi suuri syy: Rahapelituottojen karkaaminen järjestelmän ulkopuolisille toimijoille. Kaikissa kolmessa maassa tämä kanavointiin liittyvä ongelma oli ilmeinen, ja rahaa valui ennen lisenssijärjestelmään siirtymistä varsin suuria määriä järjestelmän ulkopuolelta käsin toimineille, ulkomaisille rahapeliyhtiöille. Ruotsissa yksi suuri vaikutin muutoksen taustalla oli kanavointiongelman lisäksi myös systemaattisen sääntelyn sekä yksinoikeusyhtiöön kohdistuneen valvonnan puutteet (Myllyniemi, 2025). Saman seikan voisi todeta myös osasyyksi Suomen järjestelmän muutokseen, sillä esimerkiksi suomalaisen yksinoikeusjärjestelmän ikärajavalvonta sekä markkinointi on ollut puutteellisesti valvottua ja sanktioitua (Castrén ym. 2014; Poliisi, 2020).

Yksi yhdistävä tekijä etenkin Ruotsin ja Suomen siirtymisessä monopolijärjestelmästä kohti lisenssijärjestelmää vaikuttaisi kanavointiongelmaan vastaamisen ohella olleen voimistunut kritiikki yksinoikeusjärjestelmää ja sen toimintaa kohtaan. Etenkin Suomessa puhjennut kriittinen kansalaiskeskustelu ja tyytymättömyys monopolia kohtaan asetti muutospaineita päättäville elimille, sillä

monopolin ei katsottu hoitavan tehtäväänsä hyvin, eikä sen olemassaololle näin ollen välttämättä nähty enää oikeutusta. Kuten aiemmin mainittu Binden (2013) tutkimus on osoittanut, myös Ruotsissa aktiivinen kansalaiskeskustelu on vaikuttanut muutostarpeen nousemisessa poliittiselle agendalle, nostaessa samanaikaisesti rahapeliongelmia aiempaa näkyvämmin mukaan kansanterveydelliseen ja sosiaalipoliittiseen keskusteluun (Binde, 2013). Voimistuvan monopolin kritiikin ohella Suomessa ovat laittomasti sekä enenevissä määrin harjoittaneet toimintaansa myös offshore-yhtiöt, joka on ollut omiaan heikentämään monopolitoimijan jalansijaa markkinoilla ja vahvistamaan kanavointiongelmaa. Ulkomaisten peliyhtiöiden ja laajemmin kansainvälisen rahapeliteollisuuden on havaittu kampanjoineen Suomen monopolijärjestelmää vastaan (Cisneros-Örnberg & Tammi 2011). Tämä kampanjoiminen esimerkiksi laittoman markkinoinnin keinoin on saattanut vaikuttaa pelaajien siirtymisessä Veikkaukselta kohti ulkomaisia, monopolin rinnalla laittomasti toimivia peliyhtiöitä ja näin ollen pahentanut kanavointiongelmaa ja sen mukanaan tuomia haasteita.

Sekä Suomessa, Ruotsissa että Tanskassa valtiollisen toimijan yksinoikeudellisiksi peleiksi on jätetty samanlaisia pelityyppejä: Lotto- ja muut arvontapelit, raaputusarvat sekä kivijalkakasinot. Tämä on selkeä yhdistävä tekijä pohjoismaisten lisenssijärjestelmien toteutuksessa, ja tässä tapauksessa Suomi on saattanut ottaa vaikutteita Tanskasta sekä Ruotsista. Myllyniemi (2025) on todennut, että Suomen voi jo nyt havaita ottaneen mallia verrokkimaista tulevan rahapelijärjestelmän kanssa esimerkiksi liittyen valvontaviranomaisen rooliin, pelinestojärjestelmään sekä markkinoinnin sääntelyn muutokseen.

2.5 Aiempi tutkimus

Valitsemani aiheen tiimoilta ei ole juurikaan tehty tutkimusta aiemmin, etenkin kun pyritään etsimään tutkimusta tarkasti samalla viitekehyksellä ja tulokulmalla. Rahapelitutkimus on keskittynyt aiemmin sekä Suomessa että maailmalla paljolti psykiatrian, päihdetutkimuksen ja psykologian näkökulmiin, riippuvuustutkimuksen pitkän perinteen vaikuttamana (Lerkkanen, 2018). Tutkimustematiikkoja varsinkin suomalaisessa rahapelitutkimuksessa ovat olleet muun muassa hoitoammattilaisten sekä maallikoiden käsitykset ja asenteet liittyen rahapeliongelmiin, pelihaitat itsessään sekä rahapeliongelmaisten hoito ja hoidon tulokset (Lerkkanen, 2018). Rahapelitutkimuksen fokus alkoi kuitenkin 2000-luvun lopulla laajentua aiempaa monipuolisemmin yhteiskuntatieteisiin sekä kulttuurintutkimukseen. Määrällisistä tutkimuksista on siirrytty enemmän merkitysten tarkastelemiseen, asiayhteyksien analyysiin, sekä rahapeliongelmien

syntyyn ja niiden yhteiskunnallisen merkityksen tarkasteluun, jollaista tematiikkaa myös oma tutkimukseni edustaa. Tämän muutoksen myötä rahapelitutkimuksen skaala on laajentunut yksilöistä ja ryhmistä kulttuuristen sekä yhteiskunnallisten mekanismien ja merkitysten tutkimiseen. Tätä rahapelitutkimuksen rakenteellista, sisällöllistä ja temaattista kehitystä on kuvailtu monitieteisyyteen siirtymisenä (Lerkkanen, 2018; Raento 2012, 16-18.). Aiempi rahapelitutkimus on edellä mainitun lisäksi keskittynyt Suomessa paljolti järjestelmän itsensä tutkimiseen sekä viime aikoina myös enenevissä määrin esimerkiksi rahapelihaittoihin, kun taas diskurssianalyyseja muutosprosesseihin liittyvistä keskusteluista ei juurikaan ole löydettävissä. Lähimmäksi omaa tutkimustani osuu edellä mainittu Tuulia Lerkkasen rahapelaamisen mediarepresentaatiotutkimus vuodelta 2018. Lerkkanen tarkasteli tutkimuksessaan, millä tavalla suomalaista rahapelaamista ja rahapelijärjestelmää representoitiin Helsingin Sanomissa vuosina 1990-2016. Olen kyennyt ammentamaan Lerkkasen tutkimuksesta inspiraatiota ja uudenlaisia näkökulmia omaan tutkimukseeni, ja koen, että kyseiseen tutkimukseen perehtymisestä on ollut hyötyä oman tutkimusprosessini kannalta.

Rahapelitutkimusta vaikuttaisi olevan tehty ennen 2020-lukua yhteiskunnallisella otteella Suomea enemmän kansainvälisellä tasolla. Esimerkiksi Binden (2013), McAllisterin (2014) sekä Smithin ym. (2011) tutkimukset ovat hyviä esimerkkejä hieman vanhemmista tutkimuksista, joihin perehtymällä olen saanut inspiraatiota sekä uusia näkökulmia tutkimukseni tekemiseen. Muualla kuin Suomessa tehtyjen tutkimusten hyödyntäminen omassani on kuitenkin tunnustettava jokseenkin rajoitteiseksi, sillä oma tutkimusaiheeni on erittäin kontekstisidonnainen, eli sidoksissa Suomeen, sen poliittiseen päätöksentekoon sekä rahapelipolitiikan harjoittamiseen ja poliittisen kentän toimijoihin. Tämän vuoksi nimenomaisesti Suomessa tehty, yhteiskuntapoliittisella lähestymistavalla ja -viitekehyksellä varustettu rahapelitutkimus on oman tutkimukseni kannalta eniten relevanttia tutkimustietoa. Esimerkkejä varhaisemmista suomalaisista, yhteiskuntapoliittisen linssin läpi rahapelaamista ja -politiikkaa tarkastelevista tutkimuksista ovat rahapelitutkija Pauliina Raennon vuoden 2012 teos “Rahapelaaminen Suomessa”, sekä Ruotsin ja Suomen rahapelijärjestelmiä tarkastellut Jenny Cisneros-Örnbergin ja Tuukka Tammen vuoden 2011 tutkimus “Gambling problems as a political framing — Safeguarding the monopolies in Finland and Sweden”. Nämä kaksi edellä mainittua tutkimusta ovat olleet julkaisuaikanaan melko harvinaislaatuisia tutkimuksia Suomessa, ja Pöysti & Majamäki toteavatkin tutkimuksessaan (2013), että Suomessa oli tuohon aikaan tehty erittäin vähän yhteiskunnallisen tason tutkimusta rahapelaamisen alalla (Pöysti & Majamäki 2013, 70). Näihin seikkoihin peilaten esiin voi nostaa myös Petri Pollarin vuoden 2011 pro gradu -tutkielman, “Suomen rahapelimonopolin EU-lainsäädännön vastaisuus”. Olkoonkin, että tutkielmassa tarkastellaan rahapelijärjestelmää lähinnä

lainopillisen tutkimusmenetelmän ja yritysjuridiikan viitekehyksessä (Pollari, 2011), on tutkimus sinänsä melko ainutlaatuinen pro gradu -tutkielmaksi ajalta, jolloin rahapelijärjestelmiä ja rahapelaamista ylipäätään oltiin tutkittu kotimaisessa akateemisessa kehyksessä vielä varsin vähän. Rahapelitutkimuksen tekemisen vähyys kansanterveydellisestä näkökulmasta sekä suomalaisella, että globaalilla tasolla kuvastui melko hyvin Yleisradion vuoden 2024 uutisartikkelissa, jossa uutisoitiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen samana vuonna julkaisemasta rahapelitutkimuksesta. Uutisessa korostettiin, että "tutkimus on kansainvälisesti merkittävä, sillä rahapeliriippuvuutta ei ole aiemmin tarkasteltu koko väestön tasolla kansanterveyden näkökulmasta." (Hallamaa, 2024).

Viimeaikainen Jussi Myllyniemen pro gradu -tutkielma keväältä 2025 käsittelee rahapelijärjestelmän muutosta, ja se keskittyy vertaamaan Suomen tulevaa rahapelijärjestelmää Ruotsin ja Tanskan järjestelmiin. Tämä tutkielma on lähellä omaa aihettani, ja se käy läpi kattavasti rahapelijärjestelmän muutosta, keskittyen siihen, mihin suuntaan suomalainen järjestelmä on muuttumassa ja mitä se pyrkii tekemään toisin Ruotsiin ja Tanskaan nähden. Myllyniemen tutkimus vertautuu omaani jonkin verran ja on erittäin ajankohtainen sen käsitellessä rahapelaamisen muutosta lisenssijärjestelmään. Kuten Lerkkasen tutkimuksen kohdalla, myös Myllyniemen tutkimuksen läpikäyminen on avannut itselleni uusia näkökulmia oman pro gradu -tutkielmani tekemiseen.

Erityisesti 2020-luvulla rahapelitutkimus vaikuttaisi paitsi määrällisesti lisääntyneen, myös siirtäneen fokustaan enemmän psykologian ja päihdetutkimuksen viitekehyksistä yhteiskunnallisiin sekä sosiaalipoliittisiin ulottuvuuksiin. Nykypäivänä omaa tutkimustani lähelle osuvaa, sosiologista riippuvuustutkimusta tekevä taho on Helsingin yliopiston CEACG-yksikkö (Centre for Research on Addiction, Control and Governance), eli Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus. CEACG toteuttaa rahapelitutkimusta sosiologisella ja yhteiskuntapoliittisella viitekehyksellä tarkastellen erityisesti muun muassa rahapelaamisen haittoja, niiden hallintaa sekä niihin liittyvää päätöksentekoa. Tutkimuskeskus tekee tiivistä yhteistyötä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa, ja tällä hetkellä nämä kaksi toimijaa pyrkivät yhteistyössä selvittämään tulevan rahapelaamisen lisenssijärjestelmän toteutustapoja sekä rahapelihaittojen vähentämistä uudessa järjestelmässä. Useampi tutkija, johon viittaan omassa pro gradu -tutkielmassani, kuuluu myös CEACG-yksikköön. Tämän lisäksi viittaan myös paljon samojen, kyseiseen tutkimuskeskukseen kuulumattomien tutkijoiden tekemiin tutkimuksiin. Näiden seikkojen voi nähdäkseni tulkita kertovan siitä, että rahapelipolitiikkaan liittyvä, yhteiskuntapoliittisella ja sosiologisella otteella tehty tutkimus ei ole ainakaan tällä hetkellä vielä kovin laaja tieteenala Suomessa, vaan suurissa ja merkittävissä tutkimuksissa sekä raporteissa esiintyy paljon samojen tutkijoiden nimiä.

3 RAHAPELAAMISEEN LIITTYVÄ SOSIAALINEN JA PSYKOLOGINEN ULOTTUVUUS

Rahapelaamiseen liittyy monenlaisia sosioekonomisia sekä psykologisia ulottuvuuksia. Pelaamisen taustalla voi olla lukuisia motivaattoreita, syitä ja mieltymyksiä. Suurimpana niistä on noussut esiin mahdollinen, suurtenkin rahasummien voittaminen ja tavoitteleminen (Hagfors ym. 2023; Binde 2013). Rahallisen motivaattorin lisäksi pelaamisen syinä voivat olla esimerkiksi stressin tai negatiivisten tuntemusten pakeneminen, jännityksen hakeminen tai pelaamisesta saatavan, dopamiinin tuoman hyvän olon tunteen tavoittelu sekä elämyshakuisuus (Hagfors ym. 2023; Clark ym. 2013). Motivaattorina tai inspiraationa pelaamiseen, ja erityisesti sen etenemisessä ongelmapelaamiseen vaikuttavat myös lähiympäristöstä saadut mallit ja asenteet, sekä sosiaalisen ympäristön paineet (Larsen, 2021, 43). Rahapelaamiseen ja rahapeliongelmien syntyyn vaikuttavat myös vallitseva rahapelaamisen kulttuuri, pelien tarjonta ja rakenne sekä niiden markkinointi (Mähkä, 2020). Rahapelaaminen ei ole useimmissa tapauksissa esimerkiksi talouden kannalta rationaalisin syin perusteltavissa, sillä pelit ovat suunniteltu matemaattisesti todennäköisyyksineen niin, että pitkässä juoksussa "talo voittaa aina", eli pelin tarjoaja jää voitolle ja pelaaja tappiolle. Poikkeuksia tähän ovat esimerkiksi ammattivedonlyöjät tai ammattilaispokerinpelaajat, jotka kummatkin pyrkivät ja useimmiten onnistuvatkin pitkässä juoksussa jäämään pelaamisestaan voitolle. Ammatikseen pelaavat ovat kuitenkin hyvin pieni osa pelaajien kokonaismäärästä, jolloin heidän toimintaan ei ole tämän tutkielman kannalta tarkoituksenmukaista syventyä enempää.

Liiallinen rahapelaaminen kehystetään nykypäivänä käyttäytymisriippuvuutena (Clark ym. 2013; American Psychiatric Association, 2013). Pelaamisen tutkiminen voi antaa tietoa riippuvuusmekanismeista, ja toisaalta siitä, miten rahapeliriippuvuus (gambling disorder) vertautuu muihin toiminnallisiin, mutta toisaalta myös aineellisiin riippuvuuksiin. Samalla tavalla kuin esimerkiksi useissa päihderiippuvuuksissa, myös rahapeliriippuvuudessa on havaittavissa toleranssisuutta: riippuvaisen täytyy pelata ajan saatossa enemmän ja enemmän, jotta hän saa tyydytettyä pelihimonsa (American Psychiatric Association, 2013). Ongelmallisessa pelaamisessa havaitaan usein pyrkimyksiä "päästä omilleen" (chase), jossa rahaa hävittyään pelaaja palaa pelaamaan, tarkoituksenaan voittaa vähintäänkin häviämänsä rahat takaisin (Chóliz, 2018). Rahapeliongelmissa on havaittu neurobiologisia yhtäläisyyksiä vertailtaessa päihderiippuvuuteen, ja pelaamiseen liittyvät ongelmat assosioidaan usein muihin mielenterveydellisiin ongelmiin, kuten esimerkiksi masennukseen ja itsetuhoisuuteen (Potenza ym. 2019).

Liiallinen ja hallitsematon rahapelaaminen on myös omiaan aiheuttamaan taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia, kuten taloustilanteen heikkenemistä ja konkurssialttiutta, työttömyyttä ja jopa kodittomuutta (Yeola ym. 2025). Sosiaalisiin vaikutuksiin sisältyy edellä mainittujen lisäksi myös säröt ongelmapelaajan sosiaalisissa suhteissa sekä työ- että henkilökohtaisessa elämässä (Yeola ym. 2025; American Psychiatric Association, 2013). Rahapeliongelmasta saattaa aiheutua henkisten ja sosiaalisten ongelmien lisäksi myös fyysisiä oireita, kuten esimerkiksi sydämen tykytyksiä ja tiheälyöntisyyttä sekä kohonnutta verenpainetta (Potenza ym. 2019). Rahapeliongelmista kärsiviä ja niihin apua etsiviä ruotsalaisia pelaajia tarkastellut tutkimus havaitsi, että rahapeliongelmiin apua hakeva oli useasti moniongelmainen. Tämä tarkoittaa sitä, että rahapeliongelmiin apua hakevista melko suuri osa saattoi kärsiä myös esimerkiksi ahdistuksesta, masennuksesta tai päihteiden väärinkäytöstä (Wall ym. 2025). Samankaltaisia havaintoja ongelmapelaajien kokonaisvaltaisesta terveydestä on tehty myös suomalaisten pelaajien kohdalla (Grönroos ym. 2024). Liialliseen rahapelaamiseen sosiaalisena ongelmana on vasta viime vuosina alettu kiinnittää toden teolla enemmän huomiota, ja tänä päivänä se alkaa saada yhdenvertaista kohtelua muiden yleisten riippuvuuksien, kuten esimerkiksi erilaisten päihderiippuvuuksien rinnalla. Rahapeliriippuvuus on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijan Tanja Grönroosin mukaan kuitenkin edelleen tänäkin päivänä alidiagnosoitu sairaus (Hallamaa, 2024), vaikkakin riippuvuusdiagnoosien määrä on lisääntynyt varsin huomattavasti viimeisen 15 vuoden aikana (Salonen ym. 2022; Grönroos ym. 2024).

Rahapeliriippuvuus saattaa olla sitä kokeneille arka aihe, johon voi liittyä stigmaa ja häpeän tunnetta. Rahapeliongelmia kokenut saattaa myös kieltää tai salailla ongelmaansa (Pihtilä, 2023), joka hankaloittaa avun hakemista ja saamista. A-klinikkasäätiön johtava ylilääkäri Kaarlo Simojoki totesi vuonna 2017, että Suomessa peliongelmien hoidossa on “hirveä osaamisvaje”, jonka vuoksi rahapeliongelmaiset jäävät “väliinputoajiksi, koska heitä ei oikein osata auttaa missään” (Kärkkäinen, 2017). Rahapeliongelmien saaman huomion puute ja haasteet liittyen avun saamiseen eivät ole Suomelle uniikki asia, sillä Sulkunen ym. toteavat tutkimuksessaan (2021), että peliongelmaisten hoito on suuressa osassa maailmaa niukkaa tai jopa olematonta, niukkuuden koskiessa myös maita, joilla on enemmän resursseja käytettävissä rahapeliongelmien hoitoon. Tämän arvioidaan johtuvan muun muassa rahapeliongelmiin ja -riippuvuuteen liittyvästä salailusta sekä stigmaisuudesta (Sulkunen ym. 2021). Riippuvuus voi stigmojen ja häpeän vuoksi pysyä piilossa jopa riippuvaisen lähipiiriltä melko pitkään, jolloin se ehtii pahimmillaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa yksilön ja hänen läheisten sosiaaliselle, taloudelliselle sekä psyykkiselle hyvinvoinnille. Tästä syystä hyvinvointiyhteiskunnan ja -valtion toiminnan kannalta on tärkeää, että vallitseva

rahapelijärjestelmä käytäntöineen pyrkii todellisesti vähentämään ja ehkäisemään rahapelihaittoja, sekä auttamaan niistä kärsiviä parhain mahdollisin keinoin.

Rahapeliongelmien on havaittu syntyvän kolmen eri pelaajatyypin kautta. Ensimmäisessä tyypissä pelaajan satunnainen tapapelaaminen saa hänet tavoittelemaan voittoja niin pitkään, että hän kärsii peliongelmista. Toisessa tyypissä ongelmallisesti pelaavat ovat voineet kokea aiemmin elämässään traumaa, syrjintää tai hyväksikäyttöä, joista aiheutuvista negatiivisista tunteista, kuten stressistä, ahdistuksesta ja masennuksesta rahapelaaminen tarjoaa helpolta vaikuttavaa poispääsyä. Kolmannella pelaajatyypillä riippuvuus kehittyy antisosiaalisen ja impulsiivisen persoonallisuuden sekä niistä kumpuavan riskinottoon taipuvaisen käytöksen kautta (Sohn, 2023; Nower ym. 2021). Toisin sanoen, rahapelaamisesta voi muodostua ongelma kenelle tahansa, eikä kukaan ole ongelmille immuuni, vaikkakin tietynlaiset luonteenpiirteet ja henkilökohtaiset ominaisuudet sekä ympäristöstä omaksutut vaikutteet voivat edesauttaa niiden syntymistä. Rahapelihaitoista puhuttaessa on myös syytä ottaa huomioon, että ne harvemmin rajoittuvat ainoastaan pelaajaan itseensä, vaan yksilön toimista aiheutuvat rahapelihaitat vaikuttavat väistämättä suoraan tai välillisesti myös lähipiiriin ja tuttaviin (Sailas ym. 2023). Monessa tapauksessa myös haitoista kärsivien läheiset ovat joutuneet vaikeuksiin, esimerkiksi velkaantumisen tai muun taloudellisen ahdingon kautta pyrkiessään auttamaan rahapeliongelmista kärsivää läheistään (Larsen, 2021).

3.1 Liiallisen rahapelaamisen aiempi väheksyminen sosiaalisena ongelmana

Rahapelaaminen on ilmiönä ollut lähes yleismaailmallisesti jossakin muodossa olemassa läpi kirjoitetun historian (Kuorikoski, 2023, 2). Samaan aikaan pelaamista on kuitenkin pidetty usein jollain tavalla epäeettisenä sekä moitittavana toimintana, jonka vuoksi vallanpitäjät ovat pyrkineet kontrolloimaan, rajoittamaan tai marginalisoimaan sitä. (Kuorikoski, 2023; Pickles, 2016). Rahapelaaminen, ja etenkin ongelmalliseksi muodostuneesta pelaamisesta puhuminen on monessa yhteydessä koettu sekä suomalaisessa että kansainvälisessäkin kontekstissa yhteiskunnalliseksi tabuksi, jonka julkinen käsitteleminen ei ole helppoa. Tämän vuoksi aihe saatetaan monesti sivuuttaa keskusteltaessa yleisemmin riippuvuuksista ja niiden vaikutuksista ihmisten elämään (Yeola ym. 2025). Rahapelaamisesta aiheutuvien mahdollisten haittojen sekä ongelman vähättelyn taustalla saattaa vaikuttaa moraalipolitiikka (morality policy). Moraalipolitiikan näkökulmasta yksilön rankaiseminen tai ongelmien väheksyminen on voitu nähdä oikeutettuna

poliittisena toimenpiteenä, sillä pelaamista itsessään pidetään usein ja on erityisesti aiemmin pidetty syntisenä sekä moraalisesti paheksuttavana aktiviteettina, joka on toimintana ristiriidassa perinteisten arvojen ja normien kanssa (Euchner ym. 2013; Kuorikoski, 2023; Pickles, 2016). Muun muassa tästä syystä ongelmapelaamisesta puhuminen voidaan kokea hankalaksi pelaajien itsensä toimesta. Tämän lisäksi pelaaminen sekä siitä puhuminen saattaa aiheuttaa suurta häpeän tunnetta sekä ongelmista vaikenemista niistä kärsiville (Pihtilä, 2023). Moraalipolitiikan näkökulmasta voi myös pohtia, onko rahapelaaminen nähty paheksuttavuutensa vuoksi sellaisena asiana, jossa ongelmia ei ole välttämättä haluttu tai osattu ottaa tosissaan, ja niistä selviäminen on siirtynyt enemmän yksilön kuin yhteiskunnan vastuulle? Ennen 2000-lukua politiikassa rahapelitoiminnan rajoittamisen perusteet olivat nimenomaisesti yhtäältä moraalisia, sillä rahapelaamisen nähtiin muun muassa rappioittavan työmoraalia (Selin, 2016, 79). Myöhemmin haittanäkökulma on korvannut nämä rahapelitoiminnan rajoittamisen perusteet (Selin, 2016), ja sen esiin astumisen myötä rahapelipolitiikassa on alettu tarkastelemaan rahapelaamista enemmän siitä aiheutuvien haittojen kautta esimerkiksi taloudellisten kysymysten sijasta.

Rahapelihaittoihin itsessään on alettu sosiaalisena ongelmana kiinnittää huomiota enemmän vasta 2010-luvulla ja sen jälkeen, akateemisen tutkimuksen lisäksi myös sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Haettaessa Yleisradion nettisivuilta uutisia hakusanalla “peliriippuvuus”, tuloksia on saatavana melko runsaasti, ja hakutulosten perusteella voi todeta, että aiheeseen liittyviä uutisia on julkaistu verkossa vuosina 2019-2023 huomattavasti enemmän, kuin vuosina 2014-2018 (Yleisradio, 2026). Erityisen runsasta uutisointi vaikuttaa olleen vuosina 2019 ja 2020, jolloin rahapeliongelmat nähdäkseni nousivat enemmän mukaan kansalaiskeskusteluun ja sen myötä myös poliittiselle agendalle. Nämä uutiset vaikuttavat myös sisältävän aiempaa enemmän traagisia, tosielämään perustuvia tarinoita rahapeliriippuvuudesta sekä sen vaikutuksesta ihmisten elämiin. Enemmistö näistä tarinoista on julkaistu vuonna 2019 tai sen jälkeen, eli aikana, jolloin kansalaiskeskustelu aiheen ympärillä on voimistunut. Tämän lisäksi muun muassa Helsingin Sanomissa viimeisen 26 vuoden aikana rahapelaamista ja peliriippuvuutta käsittelevien tekstien määrä on kasvanut tasaisesti. Tutkimusuutisointi aiheeseen liittyen kasvoi Helsingin Sanomien uutisoinnissa erityisesti 2010-luvulle siirryttäessä (Lerkkanen, 2018).

2010-luvulla ja erityisesti ennen sitä rahapelaamiseen suhtauduttiin ilmiönä Suomessa varsin myönteisesti, ja rahapelaaminen oli yhteiskunnallisella tasolla normalisoitua ja hyväksyttäväksi miellettyä (Matilainen, 2017). Rahapelaamisen voi sanoa olevan jokseenkin iskostunut suomalaiseen kulttuuriin. Esimerkiksi mediassa on aikojen saatossa rakennettu kuvaa lotosta suomalaisten kansallisharrastuksena (Elonheimo, 2015; Egerer ym. 2018, 50). Rahapelaamista on kuvailtu Suomessa osaksi

suomalaisten aikuistumista ja arkipäivän rituaaleja (Matilainen & Raento, 2014). Suomessa rahapelaaminen saatiin kansainväliseen tasoon verrattuna laillistettua ja näyttäytymään hyväksyttävänä asiana jopa poikkeuksellisen nopeasti (Matilainen, 2017). Suomen valtiolla on tässä prosessissa ollut oma roolinsa, sillä valtio on jopa kannustanut sekä edistänyt ihmisten rahapelaamista, ja rahapelaamisesta tuli aikojen saatossa Suomessa ikään kuin eräänlainen hyvän kansalaisuuden mittari (Matilainen, 2017). Tämän "yhteisen hyvän dispositiivin", kuten Matilainen (2017) asiaa väitöskirjassaan kuvaa, ominaisena piirteenä näkyy muun muassa se, että rahapelaaminen on ajan saatossa ymmärretty jokaisen kansalaisen velvollisuudeksi sekä jokseenkin keskeiseksi tekijäksi hyvinvointivaltion rakentamisen rahoittajana (Matilainen, 2017). Suomessa kansalaiset ovat nähty erityisesti rahapelaamisen alkuaikoina toimijoina, joita on pyritty osallistamaan hyödyllisiksi ja yhteisiksi katsottujen kohteiden rahalliseen tukemiseen rahapelaamisen kautta (Korpela, 2025). Rahapelitutkija Pauliina Raento on kuvannut rahapelaamista ja erityisesti lottoamista osaksi suomalaisen hyvinvointivaltion eetosta johtuen muun muassa yhteisen hyvän rahoittamisen näkökulmasta (Parviainen, 2018). Sitä, miten tärkeänä toiminta on hyvinvointivaltion ja sen menestymisen kannalta nähty, kuvastaa esimerkiksi se, että Veikkaus kävi 1960-luvulla jopa varuskunnissa ja kasarmeilla opettamassa varusmiehille veikkaamista (Matilainen & Raento, 2014).

Yhteisen hyvän viitekehyksessä voidaan myös puhua rahapelaamisen "demokratisoitumisesta" ja "tasa-arvoistumisesta", joka käytännössä tarkoittaa sitä, että rahapelaamiseen kannustettiin ja siitä tuli ylipäätään mahdollista pelaajan taustaan katsomatta. Pelaaminen onnistui pelaajan sukupuolesta, luokkataustasta ja asuinpaikasta riippumatta. Rahapelaamisen konstruoiminen yhteisöllisesti hyvänä ja kannatettavana toimintana on ongelmallista, sillä se luo pohjimmiltaan addiktoivasta ja potentiaalisesti yksilölle sekä yhteisölle erittäin haitallisesta ilmiöstä kuvaa positiivisena asiana, johon tulisi suhtautua varovaisuuden ja kohtuullisuuden korostamisen sijaan positiivisesti sekä kannustavasti. Yleisradio uutisoi rahapelihaittoja kokeneen miehen traagisesta tarinasta vuonna 2016 otsikolla "Perheenisä hävisi 70 000 euroa "hyvän tahdon peleissä" – Suomen kannustava pelikulttuuri ajaa pelihimoisia ahtaalle" (Ali-Hokka, 2016). Uutisessa kerrottiin yksityiskohtaisesti rahapeliaddiktiosta kärsineen miehen tarinasta, jossa peliongelmat olivat vieneet haitoista kärsineen miehen elämänhallinnan täysin. Samassa uutisessa kirjoitettiin, miten "ongelman laajuutta tai vakavuutta ei Suomessa vieläkään ymmärretä. Vähätellään, vaikka ongelmallisesti pelaavia on jo 124 000. Heistä vakava peliriippuvuus on THL:n väestötutkimuksen mukaan 49 000:lla. Ja jokaisen pelurin ympärillä on moninkertainen joukko siitä kärsiviä läheisiä." (Ali-Hokka, 2016).

Edellä käsitelty rahapelaamisen hyväksyttävyyden edistäminen ja toiminnan näkeminen neutraalissa tai jopa myönteisessä valossa näyttäisi vaikuttaneen

suomalaiseen rahapelipolitiikkaan läpi sen historian. Rahapelaamisen näkeminen hyväksyttävänä ja suotavana toimintana on nähdäkseni ollut omiaan vaikuttamaan rahapelaamisesta aiheutuvien ongelmien hoitoon ja niihin suhtautumiseen riittämättömällä vakavuudella. Toisaalta, esimerkiksi 1920-luvulta 1990-luvulle asti, ajanjaksolle johon Matilainen (2017) ajoittaa yhteisen hyvän dispositiivin, ei erinäisiä riippuvuussairauksia osattu ottaa muutoinkaan huomioon yhteiskunnassa samalla tavalla kuin nykypäivänä. Nykypäivänä alati lisääntyvän tutkimustiedon valossa erilaisia riippuvuuksia, kuten päihde- tai rahapeliriippuvuutta ymmärretään paremmin, jolloin niihin on ylipäätään mahdollista suhtautua vakavammin kuin aiemmin. Ongelmat on saatettu aiemmin sivuuttaa esimerkiksi niihin liittyvän stigman, vähättelyn tai tietämättömyyden vuoksi. Maailma on muuttunut valtavan paljon viimeisen sadan vuoden aikana, ja samalla on myös muuttunut suhtautuminen ihmisten psykologisiin ongelmiin, kuten riippuvuussairauksiin. Tämä muutos ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että liiallista pelaamista ja siitä aiheutuvia ongelmia on pidetty rahapelipolitiikan ja -keskustelun historiassa varsin vähän esillä nykypäivän muuttuneeseen tilanteeseen verrattuna. Rahapeliriippuvuuteen vaikuttaisi olevan suhtauduttu vielä 2000-luvun aikanakin väheksyvästi, tai vähintäänkin siten, että ongelmia ei ole aina otettu tai osattu ottaa tosissaan, eikä ongelmista kärsivälle ole välttämättä ollut riittävää apua tarjolla.

Pelaaminen voi helposti muuttua ongelmalliseksi, sillä esimerkiksi nopeatempoisissa ja erittäin koukuttaviksi todetuissa (Schüll, 2014 262-263) rahapeliautomaateissa on mahdollista hävitä suuria rahasummia lyhyessä ajassa. Tämä saattaa ajaa pelaajia ahdinkoon, sillä rahojen lisäksi pelaaja saattaa ajan saatossa menettää elämänhallintaansa enemmänkin. Nettiarpojen, vedonlyöntipelien ja kasinopelien ohella rahapeliautomaatit ovatkin Suomessa luettu niin sanottujen punaisten pelien kategoriaan, eli luokkaan, jonka pelit sisältävät erityistä pelihaittojen vaaraa (Arpajaislaki 1047/2001, 3 luku 14 b §; Paatero & Mikkola, 2015, 18). Rahapeliautomaatit joutuivat kriittisen kansalaiskeskustelun ja kritiikin kohteeksi vuonna 2019, kun pelikoneita vaadittiin poistettaviksi kaupoista, kioskeista, ravintoloista ja huoltoasemilta kahden eri kansalaisaloitteen voimin. Ensimmäinen aloitteista keräsi hieman alle 32 000 kannatusilmoitusta, ja jälkimmäinen hieman yli 20 600. Rahapeliautomaatit ovatkin suurimpia yksittäisiä peliongelmien aiheuttajia, ja tämän vuoksi niitä on usein tarkasteltu varsin kriittisesti rahapelijärjestelmästä sekä rahapelihaitoista keskusteltaessa. Rahapeliautomaattien tapauksessa kritiikkiä on herättänyt erityisesti niiden hajasijoittelu asiamiespisteisiin, automaattien painottuessa pienituloisille asuinalueille (Raisamo ym. 2019).

Suhtautumista rahapeliautomaatteihin itsessään politiikassa kuvastaa hyvin Hellmanin & Jääskeläisen tutkimus (2025), jossa todettiin, että Tampereen Nokia Arenalle rakennettu, joulukuussa 2023 suljettu kivijalkakasino nähtiin kaupungin

päättäjien silmissä kokonaisuutena erittäin positiivisena asiana kaupungin vetovoiman kannalta. Kaupungin päättäjien sekä projektissa mukana olleiden silmissä kasinon sisältämistä rahapeliautomaateista aiheutuvat rahapeliongelmat sivuutettiin joko kokonaan, tai vaihtoehtoisesti ajateltiin, että Veikkaus luotettavana ja turvallisena rahapelitoimijana huolehtii rahapeliongelmista, eikä niitä tarvitse suunnittelu- ja rakennusvaiheessa miettiä sen enempää (Hellman & Jääskeläinen 2025). Kasino rakennettiin välittämättä siitä, että huoli rahapelihaitoista kasvoi yhteiskunnassa ja erityisesti kasinotoimintaan liittyvät rahapeliautomaatit olivat olleet kriittisen kansalaiskeskustelun pyörteissä. Tutkimuksessa havaittiin, että kasinon oikeuttamiseksi asiamiespisteissä pelaavat, peliongelmista ja rahapelihaittojen stigmoista kärsivät pelaajat eriteltiin päättäjien silmissä kasinoilla pelaavista, hienostuneemmista ja viisaammista viihdepelaajista, jotka eivät koe pelaamistaan ongelmalliseksi sekä pelaavat ylipäätään vain harvoin (Hellman & Jääskeläinen 2025). Veikkauksen sosiaalinen vastuu ja yrityksen vastuullisuus nähtiin varmenteena siitä, että rahapelaaminen kasinokontekstissa toteutettaisiin vastuullisesti ja pelaajia suojellen. Kasinon rakentaminen nykyään olisi nähdäkseni tämänpäiväisen rahapelipoliittisen asiain- ja tahtotilan vallitessa erittäin haasteellinen projekti, ja sitä ei todennäköisesti kyettäisi toteuttamaan ainakaan samanlaisena, jollaisena se vietiin maaliin vuonna 2021 Nokia Arenan rakentamisen yhteydessä. Tämänhetkisessä rahapelipoliittisessa tahtotilassa, jossa rahapelihaitat ja niiden vähentäminen ovat huomion keskipisteenä, olisi uuden kivijalkakasinon rakentaminen todennäköisesti enemmän sekä kansallista että poliittista vastustusta kohtaava hanke, ellei se kääntäen tarkoittaisi rahapeliautomaattien vähentämistä tai siirtämistä asiamiespisteistä kohti kivijalkakasinoja. Tässä tapauksessa hanke palvelisi kriittisessä kansalaiskeskustelussa ja -aloitteissa esiin noussutta tavoitetta liittyen rahapeliautomaattien poistoon arkisista ympäristöistä. Hellmanin ja Jääskeläisen (2025) mukaan kyseinen kasinohanke voidaan nähdä hyvänä esimerkkinä rahapelipolitiikan muutostilanteesta, jollaista Suomi on läpikäynyt 2020-luvun aikana ja joka tässäkin tutkimuksessa on tarkastelun alla. Kasinohankkeessa ja sen ympärillä käydyssä keskustelussa perinteiset, rahapeleihin liittyvät huolettoman ja harmittoman hauskanpidon narratiivit joutuivat törmäyskurssille alati kasvavan, rahapelihaittoihin ja rahapelijärjestelmän toimimattomuuteen liittyvän yhteiskunnallisen kritiikin kanssa (Hellman & Jääskeläinen 2025). Toisaalta luottamus Veikkaukseen ja sen kykyyn toteuttaa rahapelaamista vastuullisesti, sekä epäily järjestelmän kyvyttömyydestä samaan asiaan asettuivat vastakkain Tampereen kasinon kontekstissa (Hellman & Jääskeläinen 2025). Kasinon rakentamista edesauttaneet päättäjät sekä virkamiehet ohittivat ja jopa väheksyivät rahapeliongelmien näkökulmaa, sillä kasinon kontrolloitu ympäristö ja luotto Veikkaukseen vastuullisena pelintarjoajana vakuutti heidät siitä, että kasino ei ole omiaan lisäämään kasvavia rahapeliongelmia

(Hellman & Jääskeläinen 2025). Näin ollen Tampereen kasinon nopean nousun ja tuhon voi nähdä olevan osa viime vuosina muuttunutta, rahapelaamiseen ja erityisesti rahapeliongelmiin liittyvää asennemuutosta, jossa haittojen merkitys on noussut suurempaan rooliin kuin millaisessa se on koskaan aiemmin ollut.

Rahapelihaittoihin suhtautumisen muutosta kuvaa myös rahapelijärjestelmän uudistuksen ohella pohdittavat säännöstelykeinot. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on esittänyt, että rahapelaamisen ikäraja tulisi nostaa nykyisestä 18:sta vuodesta 20:een vuoteen, ja samaa ovat ehdottaneet Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tutkimuksensa (2024) tiimoilta, peliongelmaisten auttava puhelin Peluuri (Silvennoinen, 2024), sekä Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry (Pietilä, 2024). Vertailumaista Ruotsissa kivijalkakasinoilla pelaamisen ikäraja on 20 vuotta, mutta muu rahapelaaminen esimerkiksi nettikasinoilla on sallittua 18 vuotta täyttäneille (Raijas & Pirilä 2019, 33). Tanskassa kaiken rahapelaamisen ikäraja on 18 vuotta (Raijas & Pirilä 2019, 41). Edellä mainituista seikoista huolimatta uudessa rahapelijärjestelmässä pelaamisen ikäraja tulee näillä näkymin pysymään 18:ssa vuodessa. Oman haasteensa ikärajojen noudattamisen valvonnalle on asettanut rahapeliautomaattien hajasijoittelu asiamiespisteisiin (Järvinen-Tassopoulos ym. 2025) Suomessa rahapeliautomaatteja on saatettu sijoitella myös oppilaitosten läheisyyteen, joka on saattanut vaikuttaa alaikäisten rahapelaamiseen (Järvinen-Tassopoulos ym. 2025). Euroopan maista esimerkiksi Espanjassa on säädetty laissa vedonlyöntipisteiden sijoittamisesta oppilaitosten läheisyyteen (Giménez Lozano & Morales Rodriguez, 2022).

Internetissä tapahtuva, alati ilmiönä kasvava rahapelaaminen on ongelmapelaamisen näkökulmasta suuri haaste. Esimerkiksi nettikasinoilla rahapelit ovat saatavilla helposti ja nopeasti, ja verkkopankkitunnusten avulla rahan tallettaminen on suhteellisen vaivatonta ja nopeaa. Tämä nettipelaamisen nopeatempoisuus, intensiivisyys ja helppo saatavuus asettaa uudenlaisia haasteita peliriippuvuudesta aiheutuvien sosiaalisten ongelmien torjumiselle, ja toisaalta näin ollen myös rahapelijärjestelmälle kokonaisuudessaan. Erityisesti nuorille ja alaikäisille nettikasinot voivat koitua suureksi ongelmaksi, sillä nettikasinopelien saatavuus, nopeatempoisuus ja pelikohtaisten tappiorajojen puute voivat olla nuorille todella haitallisia (Järvinen-Tassopoulos ym. 2025; Sulkunen ym. 2021).

4 MENETELMÄ JA AINEISTO

4.1 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä

Tutkielmassani käytän tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysia. Diskurssianalyysin avulla voidaan tutkia, mitä kielellä tehdään sekä miten kieli ja sen käyttö yhdistyvät muihin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin. Diskurssianalyysi on empiirinen, luonnolliseen kielenkäyttöön kohdistuva analyysikehys, jossa lähtökohtaisena tarkastelun sekä tulkinnan kohteena on se, miten asiat sanotaan, sen sijaan, että tarkasteltaisiin ainoastaan mitä sanotaan. "Diskurssianalyysi on riippumaton tulkittavana olevan aineiston kielellisestä muodosta, ja tutkimuskohteena olevaa ilmiötä ymmärtääkseen diskurssianalyytikko voi käyttää aineistonaan erilaisia kielimuotoja samaan aikaan" (Pälli & Lillqvist 2020.) Kielen avulla luodaan sosiaalista todellisuutta, muokataan identiteettejä sekä rakennetaan valtasuhteita eli hyödynnetään kieltä vallankäytön välineenä (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993).

Diskurssianalyysin taustalla on konstruktionistinen lähtökohta, jonka mukaan kieltä käyttämällä rakennetaan ja muutetaan sosiaalista todellisuutta, sekä konstruoidaan eli merkityksellistetään kohteet, joista puhumme tai kirjoitamme (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993). Diskurssianalyyttisten lähtökohtien mukaan kielenkäytön otaksutaan muotoilevan sosiaalista maailmaa, ja toisaalta muiden sosiaalisten käytäntöjen muotoilevan kielenkäyttöä. Diskurssianalyysi pyrkii siis tavallaan näkemään tekstin taakse, ja tarkastelemaan asioita syvällisemmin sekä moniulotteisemmin, ikään kuin pinnan alta. Tämä tekee diskurssianalyysista oivan tutkimusmenetelmän yhteiskuntapoliittiseen tutkimukseen, sillä usein yhteiskuntapoliittiset asiat, keskustelut ja päätökset ovat sidoksissa lukuisiin erilaisiin asiakokonaisuuksiin. Nämä kokonaisuudet ovat hyvä ymmärtää ja tiedostaa akateemista tutkimusta tehdessä, ja niiden ymmärtäminen helpottuu diskurssianalyyttisen tarkastelutavan avulla. Diskurssianalyysin kohdealueita voivat olla muun muassa poliittinen retoriikka, yhteiskuntaelämään liittyvä kielenkäyttö sekä kielen rooli osana jotakin tiettyä institutionaalista aktiviteettia (Pälli & Lillqvist 2020). Diskurssianalyysia ei nykyisin enää mielletä ainoastaan kielitieteelliseksi metodiksi, sillä diskurssianalyysin kehitykseen vaikutti erityisesti 1970- ja 1980-lukujen aikana tapahtunut yhteiskuntatieteiden "kielellinen käänne", jossa havahduttiin enenevissä määrin siihen, että kieli myös rakentaa, eikä ainoastaan heijasta todellisuutta, ja on siitä syystä tärkeä yhteiskunnallisen analyysin kohde (Pälli & Lillqvist 2020). Diskurssilla tarkoitetaan yhden määritelmän mukaan yksittäistä lausetta suurempaa kielenkäytön kokonaisuutta, joka luonteeltaan on

alakohtaisesti tai tilanteellisesti "suhteellisesti vakiintunutta" (Pietikäinen & Mäntynen, 2009). Diskurssin voi tämän perusteella sanana tulkita viittaavan johonkin keskeiseen ja vakiintuneeseen teemaan, jonka ympärillä keskustelu pyörii ja joka esiintyy keskustelun sisällä usein. Diskurssianalyysi on erityisesti viime vuosikymmeninä kehittynyt enemmän kohti yhteiskunnallisempaa painotusta, jossa analyysin ensisijaisena ja tärkeimpänä kohteena ovat sosiaaliset ilmiöt sekä yhteiskunta, ja jossa kielen merkitysresurssit ovat ainoastaan välineitä näiden ilmiöiden tarkastelussa ja tutkimisessa.

Diskurssianalyysin käytön yleistyminen on verrattain tuore ilmiö, varsinkin suomalaisen tieteen kontekstissa. Tätä havainnollistaa esimerkiksi se tosiasia, että ensimmäinen diskurssianalyyttinen, suomen kielellä kirjoitettu ja lähinnä kielentutkimuksellisiin tarpeisiin tarkoitettu oppikirja, "Kurssi kohti diskurssia", ilmestyi vasta vuonna 2009 (Pietikäinen & Mäntynen 2009). Tarpeesta tämänkaltaiselle oppikirjalle kertoo melko hyvin se, että kirjaan oli vuoteen 2020 mennessä viitattu jo yli 1000 kertaa (Pälli & Lillqvist 2020, 383). Tätä ennen, tarkemmin vuonna 1993 oli kuitenkin julkaistu kenties yksi merkittävimmistä diskurssianalyysia ja diskurssianalyyttista tutkimusta esittelevä suomenkielinen teos, "Diskurssianalyysin aakkoset" (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993), johon tässäkin tutkimuksessa viittaan. 1970- ja 1980-luvuilla syntyi yleisesti jaettu näkemys siitä, että sana diskurssi itsessään viittaa puheeseen tai keskusteluun nimenomaan puhuttuna kielenä, jolloin diskurssianalyysi olisi luonnollisesti ainoastaan puhutun kielen tutkimista. Myöhemmin diskurssianalyysin sekä diskurssintutkimuksen alalla on yleisesti hyväksytty, että käsite diskurssi ja sen tutkiminen kattaa kaikenlaisen kielenkäytön (Pälli & Lillqvist 2020). Diskurssianalyysin yhtenä vahvuutena on sen moniulotteisuus, jonka avulla pyrin tutkimuksessani löytämään säännönmukaisuuksia ja toistuvia teemoja sekä yleisyyttä (Pälli & Lillqvist 2020) rahapelipoliittisesta keskustelusta.

Diskurssianalyysissa tutkijalta vaaditaan diskurssianalyyttista mielikuvitusta (Pälli & Lillqvist 2020), joka tarkoittaa sitä, että tutkijan täytyy kyetä käyttämään jonkinlaista luovuutta sekä oivaltavuutta löytääkseen yhteyksiä sosiaalisen toiminnan ja kielenkäytön välillä. Diskurssianalyyttisen mielikuvituksen avulla tutkija voi havaita yhteyksiä kielenkäytön rakenteiden sekä sosiaalisten rakenteiden väliltä. Diskurssianalyyttinen mielikuvitus viittaa myös "kielitajuun", joka sisältää ajatuksen siitä, että jokaisella ihmisellä on laaja empiiristen havaintojen sekä kokemusten perusteella kerätty havaintopankki, joka sisältää eritasoisia huomioita kielenkäytöstä, kielen rakenteiden toistuvuuksista sekä tulkinnoista, joita olemme tehneet tai joista olemme kuulleet liittyen kielenkäytön tapoihin erilaisissa tilanteissa (Pälli & Lillqvist 2020, 406-407). Ajatus diskurssianalyyttisesta mielikuvituksesta kuvastaa yhtä diskurssianalyysin vahvuutta, joka on sen monimuotoisuus. Ei ole olemassa yhtä tiettyä analyysivälinettä tai listaa, jonka sisältämät kohdat aineistosta

etsimällä ja perkaamalla saisi tehtyä oikeanlaisen tai oikeaoppisen diskurssianalyysin (Pälli & Lillqvist 2020, 406). Tapoja tehdä yhteiskuntatieteellistä diskurssianalyysia on siis monia, eikä diskurssianalyysi ole täysin yksiselitteinen tai absoluuttisen tarkkarajainen tutkimusmenetelmä, joka vaatisi tietynlaista lähestymistapaa tai tutkimusasetelmaa onnistuakseen.

4.2 Tutkimusasetelma ja -kysymykset

Tavoitteenani on diskurssianalyysin keinoin tutkia sitä, miten rahapelijärjestelmän muutoksesta on puhuttu, ja millaisin kielellisin todellisuuden rakentamisen keinoin rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmää on puolustettu ja vastustettu. Pyrin tarkastelemaan, millaisia puhetapoja rahapelijärjestelmän muutosta koskevissa keskusteluissa on esiintynyt, ja millaisia toistuvia teemoja tai kokonaisuuksia keskusteluista on löydettävissä. Yksittäisiä eduskuntapuheenvuoroja analysoidessa pyrin yhdistämään niistä löydettyjä edustajien henkilökohtaisia vastauksia laajempiin, jaettuihin puhetapoihin (Pietikäinen, Mäntynen 2009), jollaisia rahapelikeskustelussa vaikuttaa olevan löydettävissä. Diskurssianalyysi istuu nähdäkseni tutkimukseni viitekehykseen hyvin, sillä sen avulla moniulotteista ja näkökulmakentältään laajaa rahapelikeskustelua voidaan analysoida riittävän kattavasti. Valitsemallani menetelmällisellä sekä aineistollisella viitekehyksellä ja tutkimuskysymysten kautta asetetulla tulokulmalla aiempaa tutkimusta suomalaisesta rahapelijärjestelmästä ei ole kovin paljoa olemassa, joten pyrin tältä osin täyttämään eräänlaista yhteiskuntatieteiden tutkimuksellista aukkoa. Tutkimusasetelma ja valitsemani lähestymistavat ovat siis jollain tasolla ainutlaatuisia, vaikka esimerkiksi diskurssianalyysia liittyen rahapelipoliittisiin teemoihin on tehty aiemminkin, esimerkkinä luvussa 2.5 mainitsemani Lerkkasen (2018) analyysi rahapelien julkisuuskuvasta.

Tutkimukseni pyrkii myös osaltaan tarkastelemaan, millä tavoin keskustelu suomalaisesta rahapelijärjestelmästä ja asenteet liittyen pelaamiseen sekä sen järjestämiseen ovat muuttuneet erityisesti 2020-luvun aikana. Rahapelipolitiikassa on tällä vuosituhannella käyty läpi useampia suuria muutoksia, ja puhetavat sekä diskurssit vaikuttavat järjestelmän ohella muuttuneen sekä poliittisessa että erityisesti julkisessa keskustelussa liittyen rahapelaamiseen. Rahapelijärjestelmää koskeva kriittinen keskustelu on 2020-luvun aikana voimistunut, ja pyrin tarkastelemaan tutkimuksessani, millä tavoin tämä viimeaikainen keskusteluilmapiirin sekä poliittisten mielipiteiden ja -konsensuksen muutos on ollut osana suomalaisen rahapelipolitiikan muutosta yksinoikeusjärjestelmästä kohti

toimilupajärjestelmää. Rahapelipoliittista keskustelua on mielekästä tutkia, sillä se vaikuttaa olevan luonteeltaan muuttunut ja saanut uusia sävyjä erityisesti viime vuosien aikana, jolloin asia on ylipäätään päätynyt laajemmin poliittiselle agendalle sekä -keskusteluareenoille, erityisesti tulevan järjestelmällisen muutoksen, sekä toisaalta myös kriittisen kansalaiskeskustelun voimistumisen ansiosta. Pyrin tutkimukseni kautta havainnollistamaan sitä rahapelipoliittista muutosta Suomessa, joka on johtanut aiemmasta asioiden tilasta, eli yhteiskunnallisesti vankasta ja jopa syvälle juurtuneesta, tasaisen vahvaa suosiota nauttineesta yksinoikeusjärjestelmästä asioiden nykytilaan, eli monopolin purkamiseen sekä siirtyminen osittain vapaaseen kilpailuun ja toimilupaperustaiseen järjestelmään. Seuraavaksi erittelen kolme tutkimuskysymystä, joihin tutkimuksessani vastaan ja joiden ympärille tutkimusasetelma rakentuu. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaista kuvaa suomalaisesta rahapelijärjestelmästä ja sen muutoksesta on rakennettu eduskuntakeskusteluissa?
2. Millaisia diskursseja sekä puhetapoja keskusteluista on löydettävissä ja miten ne suhteutuvat toisiinsa?
3. Miten vallitsevat diskurssit ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana?

4.3 Aineisto

Tutkimukseni aineistoksi valikoitui viisi eduskunnan täysistuntopöytäkirjaa vuosilta 2021-2025. Tämän lisäksi hyödynnän aineistossa yhtä eduskunnalle päätöksentekoa varten toimitettua lausuntoa. Lausunto valikoitui täydennykseksi aineistoon eduskuntakeskustelujen oheen, sillä se havainnollistaa hyvin keskusteluista löytämääni vastuullisuuden diskurssia ja termin merkitystä rahapelipoliittisessa keskustelussa, sekä toisaalta myös vastuullisuuden merkitystä yritysmaailman trendinä. Pohtiessa eduskuntakeskustelujen luonnetta aineistona on syytä ottaa huomioon eduskunnan täysistunnot tapahtumapaikkana. Eduskunnassa puheet ovat suunnattu toisille kansanedustajille, mutta niiden yleisö saattaa silti olla muu, kuin istuntosali ja siellä läsnä olevat kansanedustajat. Puheenvuorot saatetaan suunnata myös medialle, tai nykyisille sekä tuleville äänestäjille. Täysistunnot ovat usein nähty kansanedustajien itsensäkin toimesta paikkana, jossa etukäteen kirjoitettu asia “puhutaan pöytäkirjaan”, jotta edustaja voi todistaa äänestäjilleen omaa aktiivisuuttaan päätöksentekoprosesseissa (Koikkalainen, 2011, 244). Eduskunnan täysistuntoja on joissakin tapauksissa jopa esitetty “pelkäksi teatteriksi” (esim. Voutilainen, 2019), ja jotkut kansanedustajat ovat esittäneet samanlaisia näkemyksiä (Koikkalainen, 2011, 244). Aineisto ja siihen liittyvät huomioon otettavat

seikat eivät kuitenkaan muuta diskurssianalyysin luonnetta, vaan valitsemani, erilaisista osista koostuva aineistokokonaisuus istuu tutkimusasetelmaan kaikkinensa varsin hyvin. Poliittisen keskustelun analysointi on mielekästä täysistuntopöytäkirjojen kautta, sillä kyseessä on joka tapauksessa merkittävällä poliittisella areenalla tapahtunutta debattia ja keskustelua, joka havainnollistaa rahapelaamiseen liittyvää poliittista diskurssia, sekä vallalla olevia puhetapoja ja kielellisiä todellisuuden rakentamisen keinoja. Eduskunnan asia- sekä pöytäkirjoihin kirjattujen puheenvuorojen ja lausuntojen tutkiminen on nähdäkseni mielekästä ja tutkimuksellisesti perusteltua, sillä tutkijana en ole voinut vaikuttaa aineiston syntymiseen, vaan se on muodostunut luonnollisesti autenttisessa ympäristössä. Tämänkaltaiset aineistot ovat syntyneet tutkijasta riippumatta, ja ne ovat helposti saatavilla olevia, luonnollisia aineistoja. Aineistot, joita tutkimuksessa käytän, ovat vapaasti saatavilla internetissä, eikä tutkimukseni tematiikka ole eettisesti tai muutoinkaan ristiriitainen tai arveluttava. Tutkimukseen ei liity arkaluontoista aineistoa, tutkittavaa kohdetta tai tutkimusluvan tarvetta. Tutkimusaihe itsessään ei myöskään ole kovin sensitiivinen, jolloin tutkimukseen ja sen toteuttamiseen ei liity vaatimuksia erityisluontoisista tutkimuseettisistä toimenpiteistä tai seikoista, jotka tulisi huomioida ennen tutkimusprosessin aloittamista, prosessin aikana tai sen jälkeen.

Aineisto rajautui ajallisesti valitsemallani tavalla siksi, että nähdäkseni tämän ajanjakson alussa rahapelijärjestelmään laajemmin liittyvien asenteiden, keskustelun sekä mielipiteiden muutos käynnistyi toden teolla, ja esimerkiksi kansalaiskeskustelu sekä mediahuomio aiheen tiimoilta voimistui vuosi vuodelta. Vuosina 2021-2025 rahapelipolitiikassa on lähdetty etenemään kohti suurta järjestelmätason muutosta, kun taas tätä ajanjaksoa edeltävänä aikana monopolia puolustettiin vankasti, eikä vaihtoehtoisia toimintamalleja juuri nostettu esiin eduskuntakeskusteluissa tai sen enempää mediassakaan. Käydessäni läpi aineistoa, etsin siitä avainsanojen hakemisen kautta teemoja ja toistuvuuksia. Diskurssit löytyivät tätä kautta, ja ne hahmottuivat keskusteluista tarkasteltuani niitä useaan otteeseen sekä peilatessani keskustelupöytäkirjoja eduskunnalle toimitettuihin lausuntoihin. Tutkimusaineistona toimivat seuraavat asiakirjat:

1. Eduskunnan täysistunto 5.10.2021. Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp
2. Eduskunnan täysistunto 8.12.2021. Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp
3. Eduskunnan täysistunto 13.12.2021. Pöytäkirjan asiakohta PTK 150/2021 vp
4. Eduskunnan täysistunto ja lähetekeskustelu 25.3.2025. Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2025 vp
5. Eduskunnan täysistunto 9.12.2025. Pöytäkirjan asiakohta 124/2025 vp
6. Kesko Oyj:n 5.2.2021 antama lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

5 Tutkimustulokset: rahapelikeskustelun neljä diskurssia

Eduskuntakeskusteluista on puheenvuorojen analyysin perusteella erotettavissa useita erilaisia keskustelun teemoja ja toistuvia puhetapoja, joilla rahapelijärjestelmää ympäröivää sosiaalista todellisuutta konstruoidaan. Seuraavaksi esittelen diskurssianalyysin avulla löytämäni neljä diskurssikokonaisuutta, jotka ovat vastuullisuuspuhe, uhkakuvien maalailu ulkomaisista peliyhtiöistä, myöhempi monopolin kritiikki sekä puheet rahapeliongelmista ja inhimillisen käsityksen korostaminen. Diskurssit ovat osiltaan sidoksissa toisiinsa, ja yhdessä eduskuntapuheenvuorossa saatetaan samalla kertaa sivuta useampaa diskurssia.

Esittelen ensin aineistosta löytämäni diskurssikokonaisuudet erikseen, ja myöhemmin johtopäätös- ja pohdintaosioissa käyn diskursseja läpi yhdessä esimerkiksi vertaillen ja peilaten niitä toisiinsa. Havaintojeni mukaan seuraavissa alaluvuissa esiteltävät diskurssit ovat keskusteluista helposti havaittavia, hallitsevia puhetapoja, joiden avulla rakennetaan rahapelijärjestelmää ympäröivää sosiaalista todellisuutta antamalla erilaisia merkityksiä rahapelijärjestelmälle sekä sen sisäisille että ulkoisille toimijoille. Tutkimuksessani merkittävimmäksi yksittäiseksi diskurssiksi nousi vastuullisuus, sillä se vaikuttaisi olevan keskeisimpiä asioita, joita rahapelijärjestelmältä vaaditaan poliittisissa keskusteluissa. Tämän keskeisyyden vuoksi taustoitan seuraavaksi vastuullisuutta ja sen merkityksiä, jotta sitä olisi helpompi hahmottaa terminä sekä laajemmin ilmiönä.

5.1 Vastuullisuuden taustaa

Yksi aihe ja yksittäinen termi, joka on jo pitkän aikaa noussut esiin rahapelikeskustelussa, on vastuullisuus. Termiä on käytetty järjestelmää puolustavissa, kuin myös vastustavissa puheenvuoroissa. Vastuullisuus on melko laaja joskin myös kiistelty käsite, jolle ei ole yksiselitteistä ja selkeää määritelmää (Giunipero ym. 2012; Farley & Smith 2020). Termin voi oman näkemykseni mukaan selittää tutkimukseni kontekstissa siten, että vastuullisuuden kautta pyritään vähentämään rahapelaamisesta aiheutuvia sosioekonomisia haittoja, sekä pyritään harjoittamaan kokonaisuudessaan eettisesti hyvää ja kestävää rahapelitoimintaa. Vastuullisuus yritys- ja liiketoimintakontekstissa tarkoittaa muun muassa sitä, että taloudellisen menestyksen ohella yritys panostaa myös ympäristön suojeluun ja sosiaalisen tasa-arvon edistämiseen (Oruezabala & Rico, 2012), sekä sitoutumista talouden, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvointiin (Olsen ym. 2014). Vastuullisuuden, erityisesti yritysmaailman kontekstissa on kuvattu koostuvan

kolmesta fundamentaalista ulottuvuudesta (niin kutsuttu triple bottom line -teoria): Taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen ulottuvuus (Elkington, 1998). Teoria on ottanut vahvasti vaikutteita erityisesti 1980- ja 1990-lukujen aikana muotonsa saaneesta kestävän kehityksen kolmijaosta (esim. Purvis ym. 2019). Triple bottom line -teorian mukaan taloudellisen menestyksen ja voittojen tuottamisen ohella yrityksen on syytä huomioida myös toimintansa vaikutus sekä ympäristölle ja luonnolle, että myös esimerkiksi sen työntekijöille, heidän läheisilleen ja laajemmin koko yhteiskunnalle. Vastuullisen liike- ja rahapelitoiminnan voi siis lyhyesti sanoa olevan läpinäkyvää ja eettisesti kestävää liiketoimintaa, joka tiedostaa ja ottaa huomioon myös tekojensa vaikutukset ympäristölle ja yhteiskunnalle jokapäiväisessä toiminnassaan.

Vastuullisuutta on rahapelikeskustelussa usein termin laajuuden, moniselitteisyyden ja epämääräisyyden kautta kritisoitu muun muassa konkretian ja selkeiden päämäärien puutteesta (Raijas & Pirilä, 2019; Chóliz, 2018). Vastuullisuuden termin käyttöä onkin alettu tietoisesti välttämään rahapelipoliittisessa kontekstissa muun muassa Isossa-Britanniassa sekä Australiassa (Raijas & Pirilä, 2019, 13). Tämän tutkimuksen tulokset viittaavat suuntaan, jossa tämä termin käytön väheneminen vaikuttaisi olevan trendi myös Suomen rahapelipoliittisessa keskustelussa. Toisaalta, termin epämääräisyys ja laajuus saattavat tehdä siitä helposti käytettävän lyömäaseen sekä yksinoikeusjärjestelmää kritisoivissa että puolustavissa puheenvuoroissa, sillä termiä ei tässä asiayhteydessä tarvitse välttämättä määritellä, vaan esimerkiksi poliitikot voivat käyttää sitä puheenvuoroissaan oman näkökulmansa viitekehykseen sovellettuna ja aseteltuna. Vastuullisuuden voi jossain määrin nähdä analyysini kontekstissa, esimerkiksi eduskuntakeskusteluissa eräänlaisena “tyhjänä merkitsijänä” (empty signifier). Alun perin Chantal Mouffen ja Ernesto Laclaun vuonna 1985 kehittämä termi on Laclaun (1996) mukaan käsite, jonka sisältö ei ole kiinteä, vaan käsitteen sisältö ja tarkoitus muuttuu sen mukaan, kuka sitä käyttää. Esimerkiksi erilaiset intressiryhmät, kuten tämän tutkielman tapauksessa poliittiset puolueet tai yksittäiset poliitikot, voivat “täyttää” tyhjän merkitsijän sisällön omilla merkityksillään. Tematiikaltaan lähellä vastuullisuutta oleva kestävyyden termi on esimerkiksi ruokapolitiikkaan liittyvässä poliittisessa keskustelussa ilmennyt muotisanana, jolla voidaan oikeuttaa toimia, jotka eivät ole tosiasiassa vastuullisia tai kestäviä (Tikka, 2025). Rahapelikontekstissa vastuullisuuden termiin vaikuttaa liittyvän samankaltaista, tyhjän merkitsijän ominaisuutta, jossa vastuullisuuden termi täytetään puhujan omilla merkityksillä, jotka sillä hetkellä palvelevat puhujan tarkoitusperiä ja tavoitteita tilanteesta riippuen. Vastuullisuuden termissä on selkeä positiivinen lataus, ja se on helppo mieltää esimerkiksi yhdistäväksi tekijäksi tai tavoitteeksi poliittisessa keskustelussa, tarkemmin määrittelemättä millaisia työkaluja tai keinoja sen vaaliminen edellyttää tai pitää sisällään.

Suomalaisen rahapelijärjestelmän tapauksessa vastuullisuus tarkoittaa konkreettisesti esimerkiksi sitä, että pelaamisen mainonta ja markkinointi on hyvien tapojen sekä ohjeistusten mukaista, eikä mainonnalla pyritä lietsomaan tai kannustamaan ihmisiä pelaamaan. Toisaalta tämä tarkoittaa myös sitä, että rahapelaamisen ikärajan ollessa 18 vuotta, ikärajavalvontaa suoritetaan aktiivisesti. Muun muassa edellä mainituilla tavoilla pyritään vähentämään rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja. Vastuullisuuden voisi siis tulkita olevan rahapelikeskustelussa eräänlainen keskeinen kattotermi, jonka alle sisältyy kaikki ne toimenpiteet ja pyrkimykset, joilla pyritään vähentämään ja ehkäisemään rahapelaamisesta aiheutuvia yksilöllisiä sekä yhteisöllisiä haittoja, ja joilla pyritään harjoittamaan sosiaalisesti kestävää sekä taloudellisesti järkevää rahapelitoimintaa. Vastuullisuudesta keskustellessa, termin monitulkintaisuuden ja abstraktiuden vuoksi tulisi kuitenkin huomattavasti useammin tarkentaa, mitä toimia sillä käytännössä tarkoitetaan ja mihin niillä pyritään.

Vastuullisuus on termi, jota politiikan areenoilla on viljelty puolin ja toisin Veikkauksen monopolista keskustellessa. Esimerkiksi pelkästään eduskunnan lähetekeskustelussa 5.10.2021 liittyen arpajaislain muuttamiseen kuultiin sana "vastuullisuus" peräti 17 kertaa, ja keskustelun keskeisimpänä teemana vaikuttavat olleen rahapelihaitat ja niihin puuttuminen rahapelijärjestelmän mahdollisen muutoksen kautta. Vastuullisuus onkin todettu yritys- sekä talousmaailman megatrendiksi ja yhdeksi keskeisimmistä asioista nykypäivän liiketoiminnassa (Jeminen, 2022; Joensuu 2022). Tämä trendikkyys havainnollistuu hyvin kauppaketju Lidlin päätöksessä vuonna 2021, jossa Lidl päätti poistaa Veikkauksen rahapeliautomaatit myymälöistään koko Suomessa. Kauppaketjun toimitusjohtaja painotti asian tiimoilta, että "Meille vastuullisuus on tekoja, ei pelkkää puhetta tai mainoslauseita" (ePressi, 2021). Lidlin päätöksen voi nähdä jonkinlaisena jatkumona ja seurauksena samana vuonna julkaistulle, erityisesti rahapeliautomaattikysymykseen liittyen voimakasta kritiikkiä Veikkausta kohtaan esittäneelle Veikkauskratia -kirjalle sekä kahdelle aiemmalle, rahapeliautomaatteja kaupoista pois vaatineelle kansalaisaloitteelle. Vastuullisuus on ollut tärkeä ja paljon huomiota saanut teema Veikkaukselle tähän asti: Veikkaus on esimerkiksi viime vuosien aikana päivittänyt markkinoinnin ja viestinnän vastuullisuusperiaatteitaan, sekä julkaissut aiempaa perusteellisempia vastuullisuusraportteja sekä suomeksi että englanniksi. Veikkauksen julkaisemat vastuullisuusraportit ovat kokonaisuudessaan varsin laajoja dokumentteja, ja niissä on käyty läpi erilaisia vastuullisuuden kattotermin alle kuuluvia ilmiöitä, kuten asiakkaiden terveys ja turvallisuus, korruption vastainen toiminta sekä ympäristövastuu ja -kysymykset (esim. Veikkaus, vuosi- ja vastuullisuusraportti 2020). Tämä nähdäkseni kuvastaa vastuullisuuden trendikkyyttä yritysmaailmassa, ja erityisesti vastuullisuuden teeman merkitystä Veikkaukselle sekä laajemmin suomalaiselle

rahapelijärjestelmälle ja sen ympärillä vuosien saatossa käydylle keskustelulle. Vastuullisuusraportoinnin voi havaita noudattavan melko tarkasti aiemmin mainitsemaani Elkingtonin (1998) Triple Bottom Line -teoretisointia yritysmaailman vastuullisuudesta, sillä raporteissa käydään läpi kaikkien kolmen ulottuvuuden (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen) alaisia asioita esimerkiksi yllä mainittujen raportointikeinojen avulla.

Vastuullisuus on pohjimmiltaan myös eräänlainen mittari, jolla oikeutetaan rahapelijärjestelmän olemassaoloa ja toimintaa. Veikkaus on pyrkinyt käyttämään varsin runsasta vastuullisuusraportointia monopolin legitimiteetin rakentajana, sekä jokseenkin keskeisenä monopoliasemansa perusteluna (Lamminen, 2022). Suomen tapauksessa monopoli on kaivannut oikeuttamista ja perusteluja, sillä rahapelimonopoli on kohdannut kritiikkiä esimerkiksi Euroopan unionin taholta. Keväällä 2006 Suomi nimittäin sai lukuisan muun Euroopan Unionin maan ohella virallisen huomautuksen EU-komissiolta. Huomautus koski kansallisen rahapelimonopolin urheiluvedonlyöntiin liittyviä rajoituksia ja kieltoja (Pollari, 2011). Komissio epäili, että rahapelimonopolin myötä asetetut kansalliset rajoitukset ovat ristiriidassa niiden Euroopan Unionin sääntöjen ja periaatteiden kanssa, jotka koskevat palveluiden vapaata liikkuvuutta sekä tarjontaa (Pollari, 2011, 55-56). Vastuullisuutta ja sen raportoimista on käytetty yhtenä legitimaation välineistä, joilla on pyritty vakuuttamaan muun muassa Euroopan unioni ja muut järjestelmää kyseenalaistaneet tahot siitä, että järjestelmä on tarkoituksenmukainen, oikeasuhtainen ja toimiva. Vastuullisuuden merkityksen korostumisen suomalaisessa rahapelijärjestelmässä voidaan tulkita selittyvän osittain sillä, että rahapelitoimintaa yksinoikeudella harjoittanut taho on ollut valtio-omisteinen (Lamminen, 2022). Valtio-omisteisuus on ollut omiaan lisäämään organisaation ulkopuolelta tulevaa painetta vastuullisen toiminnan toteuttamisen suhteen (Lamminen, 2022), jolloin vastuullisuuden varmistamiseksi ja havainnollistamiseksi on rakennettu erilaisia raportoinnin, kuvailun ja mittaamisen välineitä.

Lähdettäessä havainnollistamaan vastuullisuutta ja sen toteutumista suomalaisessa rahapelijärjestelmässä konkreettisesti, voidaan nostaa esimerkiksi yksi keskeinen vastuullisuustekijä rahapelitoiminnassa, joka on ollut rahapelaamisen ikärajat ja niiden valvonta. Rahapelaamisen ikäraja nousi 1.10.2010 18:aan vuoteen arpajaislakiin tehtyjen muutosten myötä (Laki arpajaislain muuttamisesta 661/2010, 1 luku 14 a §), aiemman ikärajan oltua 15 vuotta. Tätä ennen Veikkaus oli jo omissa peleissään ottanut oma-aloitteisesti käyttöön 18 vuoden ikärajan kaikissa myyntikanavissaan. Tällä ennakoitiin uuteen arpajaislakiin tulevaa ikärajaa (Veikkaus, Yhteiskuntavastuuraportti 2009, 5). Rahapeliautomaattien ikäraja nousi muista rahapelimuodoista poiketen 15:sta vuodesta 18:aan vuoteen hieman myöhemmin, 1.7.2011 (Laki arpajaislain muuttamisesta 661/2010). Rahapelaamisen ikärajavalvontaan on edellä mainittujen muutosten jälkeen alettu suhtautua vuosien

saatossa tarkemmin ja vakavammin. Aiemmin alaikäisten rahapelaaminen saattoi onnistua menemällä lähikaupan peliautomaatin luo, joka ei vaatinut erikseen tunnistautumista, vaan pelaamisen pystyi aloittamaan hetkessä laittamalla rahaa koneeseen. Ikärajavalvonta oli näissä tapauksissa käytännössä pahimmillaan yhden myyjän tai asiakaspalvelijan vastuulla, joka teki arvion pelaajan iästä ja kysyi tältä tarvittaessa henkilöllisyystodistusta, muilta töiltä ehtiessään. Vuoden 2021 alussa rahapeliautomaatteihin tuli uutena ominaisuutena pakollinen tunnistautuminen, jota ilman automaatilla pelaaminen ei onnistu. Tunnistautuminen tapahtuu joko puhelimella, Veikkauksen asiakkuuteen yhdistetyllä maksukortilla tai henkilökohtaisella Veikkaus-kortilla. Automaateilla pelaaminen onnistuu tunnistautumisen myötä ainoastaan henkilökohtaisen pelitilin avulla, eikä sellaista voi luoda ennen täysi-ikäisyyttä. Toimenpide oli osa Veikkauksen vastuullisuusohjelmaa, jolla pyritään ehkäisemään rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja (Karppi, 2021). Kyseinen uudistus vähensi huomattavasti alaikäisten pelaamista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023) ja näin ollen myös paransi vajavaiseksi todettua (Poliisi, 2020) ikärajavalvonnan tilaa.

Vastuullisuuden kontekstissa suomalainen rahapelijärjestelmä on saanut kritiikkiä erityisesti markkinointiin liittyvästä vastuullisuuden puutteesta (Lerkkanen ym. 2020; Tuorila, 2019), joka on ilmennyt konkreettisesti esimerkiksi epäeettisinä ja kyseenalaisina pidettyinä, paikoitellen jopa aggressiiviseksi miellettyinä mainoskampanjoina (Tuorila, 2019; Castrén ym. 2014). Kesällä 2019 Veikkaus veti pois kaksi kohua aiheuttanutta mainostaan, joista toisessa Kenon pelaaminen rinnastettiin muun muassa kahvin juomisen tapaan ihmisen tavanomaisiin päivärutiineihin, ja toisessa radiomainoksessa terapeuttina esiintynyt hahmo kannusti asiakkaitaan pelaamaan ja hyväksymään rahapelit hyvinä jännityksen lisääjinä (esim. Tuorila, 2019 s. 11). Nämä mainokset sotivat useita linjauksia ja ohjenuoria vastaan, joita Veikkaus markkinoinnissaan pyrkii noudattamaan. Tällaisia ovat esimerkiksi Veikkauksen omat markkinoinnin vastuullisuusperiaatteet, sekä toisaalta myös kuluttajansuojalain (38/1978) toisen luvun markkinointisäännökset sekä sopimattomia kaupallisia käytäntöjä koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston antama direktiivi (2005/29/EY) (Tuorila, 2019). Markkinointia koskevia säännöksiä ja ohjenuoria voi tiivistää muutamaan ydinkohtaan: Rahapelejä ei saa markkinoida alaikäisille, markkinoinnin ei tule olla rahapelaamiseen kannustavaa tai lietsovaa, eikä markkinoinnissa saa hyödyntää aggressiivisena pidettäviä markkinointikeinoja, kuten ei myöskään kuluttajan kokemattomuutta tai tietämättömyyttä (Tuorila, 2019). Lukuisista säännöistä ja ohjenuorista huolimatta Veikkaus on toteuttanut ajan saatossa niiden vastaista markkinointia, josta se on saanut kritiikkiä.

5.2 Diskurssi 1: Vastuullisuus

Seuraavaksi havainnollistan äskeisessä luvussa pohjustamaani vastuullisuuden diskurssia ja tematiikkaa eduskuntakeskustelujen sekä eduskunnalle toimitettujen lausuntojen kautta. Pyrin myös havainnollistamaan vastuullisuuden termiin liittyvää epäselvyyttä, laajuutta ja abstraktiutta, jota käsittelin aiemmin. Seuraavissa kolmessa puheenvuorossa vastuullisuus ilmenee tärkeänä osana rahapelaamisen viitekehystä:

"Tarvitsemme järkevän ja vastuullisen arpajaislain… — …Veikkauksen toiminnan tulee olla uskottavasti vastuullista." - Esko Kiviranta, kesk (PTK 109/2021/3 vp)

"Ihan oikeasti hei, tämä arpajaislaki on kuitenkin erittäin merkittävä uudistus, joka pitää sisällään myöskin uusia innovaatioita: sen, että Veikkaus voi ottaa käyttöön tämän uuden liiketoiminnan, joka on siis yritysten välistä kaupankäyntiä ja joka myöskin kehittää Veikkauksen omaa pelien kehittämistä, totta kai vastuullisuus edellä" - Jukka Gustafsson, sd (PTK 150/2021/4 vp)

"Samalla on kuitenkin muistettava vastuullisuus ja se, että ongelmapelaaminen on vakava yhteiskunnallinen epäkohta" - Esko Kiviranta, kesk (PTK 109/2021/3 vp)

Kuten yllä olevista sitaateista on havaittavissa, useissa puheenvuoroissa sana "vastuullisuus" toistuu, mutta sille ei juurikaan anneta syvempää merkitystä tai tarkoitusta. Termiä viljellään melko matalalla kynnyksellä keskusteluissa, etenkin Veikkausta ja monopolijärjestelmää puolustavissa puheenvuoroissa. Puheiden konteksti sekä aika- ja paikkasidonnaisuus ovat kuitenkin tärkeitä ottaa huomioon: Puheet ovat eduskunnan täysistunnoista, joissa puhujilla on perusteita olettaa, että kuuntelijoilla on jonkinlainen käsitys siitä, mitä vastuullisuus tarkoittaa ja mitä se pitää sisällään rahapelaamisen viitekehyksessä. Toisaalta, aiemmin käsitellystä "pöytäkirjaan puhumisen" näkökulmasta vastuullisuus saattaa jäädä yksittäisten edustajien puheenvuoroissa varsin epämääräiselle tasolle, eikä puheenvuoroja lukevalle tai kuuntelevalle politiikan seuraajalle välttämättä avaudu, mitä edustaja pyrkii viestimään tai kehen hän pyrkii puheenvuorollaan vetoamaan. Eduskunnan puheenvuorojen perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että vastuullisuus on tärkeimpiä asioita, joita rahapelijärjestelmältä vaaditaan. Käsite jää kuitenkin helposti varsin abstraktiksi ja laaja-alaiseksi, keihäänkärkimäiseksi käsitteeksi rahapelipoliittisissa eduskuntakeskusteluissa. Usein vastuullisuutta käsittelevissä puheenvuoroissa nostetaan myös pienempänä sivuhuomiona esiin ongelmapelaaminen sekä sen vakavuus yhteiskunnallisena ja sosiaalisena ongelmana. Myöhempiin eduskuntakeskusteluihin verrattuna rahapelihaitoista ei kuitenkaan tässä vaiheessa vaikuteta puhuvan yhtä perinpohjaisesti ja yksityiskohtaisesti kuin myöhemmissä

eduskuntakeskusteluissa, joissa rahapeliongelmat saavat enemmän huomiota sekä ovat enemmän keskustelujen ja järjestelmällisen muutostarpeen keskipisteenä.

"Veikkaus pyrkii perustelemaan toimintaansa vastuullisuudella, sillä, kuinka se pyrkii vähentämään pelihaittoja. Veikkaus haluaa aina kertoa, mitä kaikkea se on tehnyt pelihaittojen ehkäisemiseksi, samaan aikaan kun se yrittää tuottaa niin paljon voittoa kuin mahdollista ja tulouttaa sitä valtiolle." - Sebastian Tynkkynen, ps (PTK 109/2021/3 vp)

Sebastian Tynkkynen sivuaa myös puheenvuorossaan vastuullisuutta ja vastuullisuusdiskurssia, mutta hän pyrkii kääntämään vastuullisuusasetelman toisin päin, ja pyrkii asettamaan Veikkauksen vastuullisuustoimet huonoon valoon, jossa todellisuus olisi jotakin muuta, kuin vastuullista rahapelitoimintaa.

Kaupan alan palveluyritys Kesko, jonka myymälöissä tarjotaan Veikkauksen palveluja, antoi oman lausuntonsa luonnokseen hallituksen esitykseksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 5.2.2021. Pelkästään tässä, noin kahden sivun mittaisessa lausunnossaan Kesko puhuu vastuullisuudesta peräti seitsemän kertaa, joko liittyen Veikkaukseen, heidän omaan toimintaansa, tai molempien väliseen yhteistyöhön. (Kesko, 2021). Lausunnossa painotetaan vastuullista pelaamista ja vastuullisuuden tärkeyttä arvona. Keskon lausunto havainnollistaa vastuullisuutta yritys- ja talousmaailman megatrendinä, ja Kesko vaikuttaakin pyrkivän tuomaan esiin lausunnossaan myös oman toimintansa vastuullisuutta ja sen tärkeyttä arvona sekä Veikkaukselle että heille itselleen. Vastuullisuuden tärkeyttä painottaessaan Kesko kuitenkin toteaa lausunnossaan, että paljon kritiikkiä saaneet rahapeliautomaatit ovat heille todella tärkeä tulonlähde, joiden säilyttämistä toimipisteissään he pitävät toivottuna ja tärkeänä. Keskon lausunto omalta osaltaan korostaa rahapelipolitiikan paljon keskustelua herättänyttä, laajempaa ristiriitaa, jota yllä käsitellyssä puheenvuorossa Sebastian Tynkkynen sivusi: Samanaikaisesti pyrittäessä vähentämään ja ehkäisemään rahapelihaittoja, pyritään myös pitämään kiinni tärkeistä tulonlähteistä, kuten haitallisiksi ja koukuttaviksi todetuista rahapeliautomaateista asiamiespisteillä. Vastuullisuutta ja laajemmin vastuullisuusstrategioita onkin kritisoitu niiden tehottomuuden vuoksi. Tämä tehottomuus juontaa juurensa pitkälti rahapelipolitiikan lähtökohtaisesti ristiriitaiseen luonteeseen, jota Tynkkynen käsittelee puheenvuorossaan: Rahapeliongelmien ja -haittojen minimointi on haastavaa, kun samanaikaisesti pyritään tuottamaan mahdollisimman paljon rahaa (Raijas, Pirilä 2019, 13).

"Nyt tähän on aika tehdä muutos. Peliautomaatit tulisi siirtää valvottuihin tiloihin, tiloihin, joissa on ikärajavalvontahenkilöstö paikalla ja selkeä viesti siitä, että kyse ei ole satunnaisesta viihteestä vaan rahapeleistä, joihin liittyy riskejä. Tämä tarkoittaisi vastuullisuutta pelihaittojen ehkäisemiseksi -...- Jos rahapelaaminen halutaan pitää hallinnassa ja jos haluamme suojella heikommassa asemassa olevia, meidän on

siirrettävä automaatit pois arjen keskeltä. Tämä olisi konkreettinen, vaikuttava ja vastuullinen teko." - Mikko Polvinen, ps (PTK 29/2025/3 vp)

"Nämä uudet toimijat tarvitsevat nyt semmoisen markkinointiympäristön, jossa aidosti sitten tiedetään, ketkä ovat lisenssijärjestelmän piirissä ja ketkä eivät. Ja kun sanotaan, että tämänkin markkinoinnin pitäisi olla vastuullista ja maltillista, uskon, että nämä toimijat tulevat sen tekemään, koska siellä on aina sitten päässä se, että voit menettää oman lisenssisi ja sitten joutua koko markkinoilta pois, joten en usko, että tästä tulee ongelma." - Sinuhe Wallinheimo, kok (PTK 124/2025/8 vp)

Perussuomalaisten Mikko Polvinen nostaa esiin puheenvuorossaan vastuullisuuden, ja mainitsee myös konkreettisia toimia liittyen siihen, miten vastuullisuutta käytännössä edistetään ja ylläpidetään. Konkreettiseksi esimerkiksi nostetaan ikärajavalvonta, sekä peliautomaattien siirto asiamiespisteistä valvottuihin tiloihin. Peliautomaattien siirtämisen valvottuihin tiloihin voisi nähdä yhtenä vastuullisuustoimenpiteenä, joskin Veikkauksen itsensä intressinä ei ole aiempina vuosina ollut rahapeliautomaattien siirtäminen esimerkiksi kivijalkakasinoihin, vaikka monopolitoimija onkin tästä saanut osakseen varsin paljon kritiikkiä. On kuitenkin syytä huomata, että hajasijoitettujen peliautomaattien määrä on vähentynyt viime vuosina melko runsaastikin (Selin ym. 2024). Tästä kehityksestä huolimatta automaatteja löytyy edelleen esimerkiksi kaupoista ja huoltoasemilta, eli arkisista ympäristöistä, jollaisia Polvinen puheenvuorossaan käsittelee.

Kokoomuksen Sinuhe Wallinheimo pohtii puheenvuorossaan lisenssijärjestelmän mahdollisia haasteita, kuten sitä, miten varmistutaan siitä, että lisenssin omaavat pelintarjoajat toimivat yhteisten pelisääntöjen mukaisesti, ja toisaalta, miten tehdään rajanveto järjestelmään kuuluville ja kuulumattomille tahoille. Tulevaisuudessa on kuitenkin mahdollista myös se, että rahapelejä pelataan edelleen järjestelmän ulkopuolisille yhtiöille, jotka eivät ole hankkineet lisenssiä kohdemaasta, jossa heidän pelejään pelataan. Toisin sanoen, kanavointiongelmaan voidaan törmätä myös uudessa lisenssijärjestelmässä, mikäli järjestelmän ulkopuolisia toimijoita ei saada pidettyä kurissa esimerkiksi sanktioinnin avulla. Wallinheimo kuitenkin korostaa puheenvuorossaan, ettei usko tämän olevan merkittävä ongelma lisenssijärjestelmässä.

5.3 Diskurssi 2: Uhkakuvat ulkomaisista peliyhtiöistä ja Veikkaus hyväntekijänä

Yksi keskustelussa esiin nouseva teema on ulkomaisten peliyhtiöiden kyseenalaistaminen Veikkaukseen suhteutettuna. Etenkin yksinoikeusjärjestelmää puolustaneissa puheenvuoroissa kuvattiin usein järjestelmän ulkopuolisia pelintarjoajia toimijoina, jotka pyrkivät maksimoimaan taloudelliset tuottonsa

välittämättä yhteisistä pelisäännöistä tai asiakkaistaan lainkaan. Keskusteluissa ilmenee puheita veroparatiiseista sekä laittomista ulkomaisista peliyhtiöistä, jotka ovat yhteistä hyvää rahoittavan Veikkauksen rinnalla pahantekijän roolissa.

Uhkakuvien maalailu etenkin vaihtoehtoisiin rahapelijärjestelmämalleihin liittyen ei ole uusi ilmiö, sillä sitä on ollut havaittavissa jo 1990-luvun loppupuolelta lähtien, kun mediassa on keskusteltu rahapelimonopolin oikeutuksesta ja toimivuudesta (Lerkkanen, 2018 s. 74-77). Veikkauksen ympärille on samanaikaisesti konstruoitu hyväntekijän roolia, jossa monopolin keräämillä tuotoilla rahoitetaan esimerkiksi tiedettä, taidetta ja kulttuuria. Sitä vastoin ulkomaisten peliyhtiöiden ympärille on rakennettu uhkakuvia, joissa nämä aiemmin monopolin ansiosta yleishyödyllisiin asioihin kanavoituneet tuotot menisivät jatkossa enenevissä määrin hukkaan. Uhkakuvien rakentamisen avulla on saatettu pyrkiä saamaan suomalainen monopolitoimija näyttämään ulkomaisten peliyhtiöiden rinnalla vastuullisemmalta, turvallisemmalta sekä luotettavammalta rahapelien tarjoajalta. Ulkomaiset peliyhtiöt asetetaan usein tässä diskurssissa Veikkauksen nähden vastakohtaiseen asemaan, jossa ne eivät ajattele Suomen tai suomalaisten etua, vaan ainoastaan omaansa. Tätä taustaa vasten esimerkiksi Veikkauksen taannoisen, kritiikin kohteeksi joutuneen (Tuorila, 2019, 17) mainoslauseen ja eräänlaisen mentaliteetin, jonka mukaan "suomalainen voittaa aina", voi katsoa näyttäytyvän eräänlaisena uhkakuvapuheen diskurssin osana tai ilmentymänä, jossa maksimaalisiin tuottoihin pyrkiviin ulkomaisiin peliyhtiöihin verrattuna Veikkaus ajaa suomalaisten etua.

Ulkomaisten rahapelitoimijoiden kyseenalaistavat puheet ovat hyvin esillä eduskuntakeskusteluissa, ja ne kytkeytyvät varsin vahvasti aiemmin havaittuihin (Lerkkanen, 2018) diskursseihin etenkin uhkakuvapuheen osalta.

> *"...Kansainväliset suuret pelifirmat ja niiden erinomaiset markkinointikoneistot jos pääsisivät tänne jylläämään, kuten edustaja Kiviranta omassa puheenvuorossaan totesi, ne kyllä rahan keräämisen osaavat taitavasti järjestää, mutta niillähän ei ole minkäännäköistä yhteiskuntavastuuta mistään, vain ja ainoastaan maksimaalisen voiton tavoittelua…" - Hannu Hoskonen, kesk (PTK 147/2021 vp)*

> *"…sillä nämä peliyhtiöt eivät ole lainkaan vastuullisia vaan pyrkivät maksimoimaan, ja vain maksimoimaan, voittonsa" - Esko Kiviranta, kesk (PTK 147/2021 vp)*

Keskustan Hannu Hoskosen ja Esko Kivirannan puheenvuoroissa sekä vastuullisuus- että uhkakuvadiskurssit kietoutuvat yhteen. Puheissa rakennetaan kuvaa, jossa Veikkaus esiintyy vastuullisena toimijana. Samaan aikaan ulkomaiset peliyhtiöt näyttäytyvät ei-vastuullisina toimijoina, jotka pyrkivät ainoastaan voiton tavoitteluun, eivätkä vastuulliseen rahapelitoiminnan harjoittamiseen tai rahapeliongelmista aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Termin "yhteiskuntavastuu" voi nähdäkseni löyhästi liittää vastuullisuusdiskurssiin, sillä rahapeliyhtiöiden yhteiskuntavastuulla ja vastuullisuudella todennäköisesti

tarkoitetaan tässä kontekstissa pitkälti samoja toimenpiteitä ja aikomuksia, kun taas yhteiskuntavastuun puutteen voi vastaavasti tulkita vastuullisuuden puutteeksi. Seuraavat kolme puheenvuoroa ovat sosiaalidemokraattien Jukka Gustafssonin pitämiä, ja niissä nousee ilmi uhkakuvatematiikka sekä Veikkauksen näyttäytyminen kestävämpänä toimijana ulkomaisiin yhtiöihin nähden.

"Edustaja Rydman varmaan tietää sen, että kun Ruotsissa nyt siirryttiin tähän lisenssijärjestelmään, niin nämä lisenssiyhtiöt käyttävät 20 kertaa enemmän euroja markkinointiin, aggressiiviseen markkinointiin, kuin Veikkaus meillä. Sen jälkeen voi kysyä, -…-, miten tämmöinen 80—90 lisenssijärjestelmän toimija kykenee uskottavammin hoitamaan vastuullisuustoimiaan — yhtiöt, jotka tietysti pyrkivät maksimaaliseen voittoon…" - Jukka Gustafsson, sd (PTK 150/2021/4 vp)

"...Miten puututtaisiin tehokkaammin laittomille peliyhtiöille pelaamiseen, jotka kotiuttavat rahansa veroparatiiseihin verotuksen ulottumattomiin pois suomalaisilta kansalaisjärjestöiltä…" - Jukka Gustafsson, sd (PTK 109/2021 vp)

"Minä haluan ottaa nämä muutamat kymmenen miljoonaa euroa Suomeen suomalaisten kansalaisten ja edunsaajien hyväksi, eikä niin, että ne lähtevät veroparatiiseihin…" - Jukka Gustafsson, sd (PTK 147/2021 vp)

Jukka Gustafsson on tullut eduskunnassa tutuksi Veikkauksen ja suomalaisen rahapelimonopolin vankkana tukijana. Gustafssonin tapauksessa on tärkeää huomioida hänen sidonnaisuutensa järjestelmään: Hän on toiminut Veikkauksen hallintoneuvoston puheenjohtajana 2010- ja 2020-luvuilla, joka saattaa selittää joltain osin hänen positiotaan Veikkauksen vahvana kannattajana eduskuntakeskusteluissa. Gustafsson rakentaa puheenvuoroissaan kuvaa ulkomaisista peliyhtiöistä vastuuttomina toimijoina, joiden tavoitteena on rahojen vieminen suomalaisilta aggressiivisen markkinoinnin ja rahapelitoiminnan keinoin. On syytä huomata, että suomalaisessa politiikassa lukuisilla toimijoilla on jonkinasteisia kytköksiä Veikkaukseen: Gustafsson on itse aikanaan todennut Helsingin Sanomille: "Kyllä minulla näitä kytköksiä on, mutta aika harvalla ei niitä sitten loppujen lopuksi Suomessa ole". (Kauppinen & Pietiläinen, 2020) Helsingin Sanomien vuoden 2020 selvityksen mukaan lähes puolella Veikkauksen tuottoja saaneista yhteisöistä on ollut kytkös puoluepolitiikkaan (Kauppinen & Pietiläinen, 2020). Tämä kuvastaa sitä, että monopolijärjestelmästä hyötyneiden edunsaajajärjestöjen kytkökset politiikkaan ovat olleet varsin ilmeisiä ja jopa yleisiä Suomessa. Gustafsson ei ole uniikissa asemassa, hänen kytköksensä Veikkaukseen sattuu vain olemaan luonteeltaan erittäin konkreettinen ja selvästi havaittavissa oleva hallintoneuvoston puheenjohtajan roolissa toimimisen johdosta.

Gustafssonin puheenvuoroissa on havaittavissa aiemmin esitettyä taloudellisen nationalismin näkökulmaa, jossa rahapelaamiseen käytetty raha halutaan pitää Suomessa ja käyttää se "kansalaisten ja edunsaajien hyväksi". Samaa teemaa

sivutaan myös alla olevassa Hannu Hoskosen puheenvuorossa. Toisin kuin Gustafsson, Hoskonen mainitsee puheenvuorossaan myös rahapelihaitat sen lisäksi, että hän rakentaa kuvaa rahapelaamisesta yhteiskunnan tasolla potentiaalisesti jopa hyödyllisenä aktiviteettina. Hoskosen puheenvuorossa voi siis toisin sanoen todeta olevan havaittavissa myös myöhemmin käsiteltävän pelihaittadiskurssin tematiikkaa, joskin aihetta ainoastaan sivutaan nopeasti.

> *"Hieman ihmettelen niitä puheenvuoroja, joissa yritetään löytää sellainen ratkaisu, että vapauttamalla tämä kilpailu peliongelmat ikään kuin loppuisivat. Sehän räjäyttäisi tilanteen aivan uusiin mittasuhteisiin. Elikkä tässä suomalaisessa järjestelmässä, jossa monopolilla Veikkaus Oy hoitaa näitä hommia — ja on tehnyt sen hyvin — ennen kaikkea se hyöty, mikä sieltä on saatavissa järkevällä tavalla, jää suomalaisten hyödyksi. Nyt jos me vapautetaan tämä tilanne, joka ainoa euro virtaa veroparatiiseihin ja Suomeen jäävät vain haitat — ei mitään muuta kuin haitat. Elikkä kyllä minä toivoisin, arvoisat edustajakollegat, hieman realistisuutta tässä…" - Hannu Hoskonen, kesk (PTK 150/2021 vp).*

Kuten Gustafsson, myös Hoskonen kuvailee ulkomaisia peliyhtiöitä ja -toimijoita epäluotettavina, veroparatiiseihin tuottonsa tulouttavina tahoina, joiden intressinä ei ole suomalaisen rahapelaajan hyvinvointi, vaan ainoastaan voittojen maksimoiminen peliongelmien ehkäisystä tai vähentämisestä välittämättä. Lerkkasen (2018, 76) mukaan monopolin murtumisen uhkakuvadiskursseihin ja niitä havainnollistaviin puheenvuoroihin liittyy usein huoli rahapelituottojen karkaamisesta järjestelmän ulkopuolelle, jolloin esimerkiksi edunsaajajärjestöjen rahoitus vaarantuu. Tässä osiossa käsitellyissä puheenvuoroissa on havaittavissa samoja huolenaiheita, jotka kytkeytyvät uhkakuvadiskurssien kautta myös laajempaan taloudellisen nationalismin näkökulmaan. Toisaalta, sekä aiemman että tämän tutkimuksen havainnot kertovat siitä, miten tärkeitä rahapelituotot ovat olleet edunsaajille. Esimerkiksi joillekin kansalaisjärjestöille tai muille kolmannen sektorin toimijoille rahapelituotot saattoivat olla jopa ainoa tulonlähde toiminnan rahoittamiseksi, ja niiden merkitys edellä mainittujen kaltaisille yhteisöille oli kasvanut varsin suureksi (Sulkunen ym. 2021). Tämä havainnollistaa parhaiten rahapelijärjestelmän sisäistä ristiriitaa, jossa on pyritty tasapainoilemaan rahapelihaittojen minimoimisen ja tulojen maksimoimisen välimaastossa. Nykypäivän yksinoikeusjärjestelmässä tätä ristiriitaa on kuitenkin häivytetty rahapelituottojen siirrolla valtion budjettiin, jota käsittelin luvussa 2.4.

5.4 Diskurssi 3: Myöhempi monopolin kritiikki

Osassa eduskuntakeskusteluista on havaittavissa myös selkeää kritiikkiä Veikkauksen monopolia kohtaan, joka on tarkastelemani ajanjakson varrella voimistunut. Tässä osiossa pyrin havainnollistamaan tätä jonkinasteista poliittista

asennemuutosta Veikkausta ja sen monopoliasemaa kohtaan nostamalla aineistosta esiin puheenvuoroja, joissa tätä teemaa käsitellään.

Vuosina 2023-2025 vaikuttaa eduskuntakeskustelujen perusteella tapahtuneen jonkinasteinen poliittinen täyskäännös, sillä puheenvuoroissa esiintyi toistuvasti pohdintoja, joissa monopolijärjestelmä todettiin vajavaiseksi sekä vanhanaikaiseksi, sekä usein myös kuvainnollisesti "ajan ajaneen Veikkauksen ohi". Tämä poliittisen mielipiteen muutos on havaittavissa konkreettisesti esimerkiksi siten, että puolueista, joista aiemmissa eduskuntakeskusteluissa kuultiin lähinnä monopolia puolustavia puheenvuoroja, kuultiin myöhemmissä keskusteluissa runsaasti myös monopolia vastustavia puheenvuoroja, osassa tapauksista samoilta kansanedustajilta, jotka olivat aiemmin todenneet monopolin toimivaksi ja parhaaksi mahdolliseksi järjestelmäksi Suomessa. Lukuisissa puheenvuoroissa puoluerajat ylittäen todetaan, että järjestelmän uudistus on tarpeellinen toimenpide rahapelihaittojen vähentämisen, tehokkaamman valvonnan sekä vastuullisuuden edistämisen näkökulmista.

Useissa puheenvuoroissa rakennetaan kuvaa vanhentuneesta monopolista, joka ei kykene enää vastaamaan nykypäivän haasteisiin. Mielenkiintoisen tästä tekee se tosiasia, että eduskuntapuheenvuoroissa monopolin kritiikki vaikuttaisi voimistuneen vasta viimeisen kolmen vuoden aikana, vaikka monopolin haasteet esimerkiksi pelihaittojen vähentämiseen liittyen ovat todettu tutkimustiedon valossa jo aiemmin, kuten esimerkiksi Salonen ym. (2019) ovat havainnoineet.

"Arvoisa puhemies! Rahapelihaitat ovat vakava yhteiskunnallinen ongelma. Pieni joukko pelaajista tuottaa suuren osan pelituloista mutta samalla myös suuren osan inhimillisestä kärsimyksestä. Meidän on otettava nämä haitat tosissamme. Veikkauksen yksinoikeus ei ole enää riittävä keino hallita näitä ongelmia. Uusi rahapelilaki siirtää meidät yksinoikeusjärjestelmästä lisenssijärjestelmään, joka yhdistää vastuullisuuden ja markkinoiden valvonnan." - Juha Hänninen, kok (PTK 124/2025/8 vp)

Kokoomuksen Juha Hänninen rakentaa puheenvuorossaan kuvaa uudesta rahapelijärjestelmästä, jossa siltä vaadittu vastuullisuus yhdistyy markkinoiden tehokkaaseen valvontaan. Puheenvuoro antaa ymmärtää, että monopolijärjestelmän aikana markkinoiden valvonta ja vastuullisuudesta huolehtiminen ei ole onnistunut toivotulla tavalla. Hännisen puheenvuorossa nousee esiin nykypäivänä aiempaa enemmän esillä oleva rahapelihaittojen yhteiskunnallinen merkitys sekä vakavuus, ja puheenvuoro sivuaakin inhimillisen kärsimyksen ja rahapelihaittojen diskurssia, jota tulen käsittelemään luvussa 5.5.

"Täytyy myöntää, että kuuluin vielä viisi vuotta sitten siihen joukkoon, joka oli sitä mieltä, että tulee olla yksinoikeusjärjestelmä Suomessa, mutta noin viisi vuotta sitten muutin mieleni – Digitalisaatio teki sen, ja näen nyt, että tämä esitys on oikein hyvä. Monopoli on tullut tiensä päähän -…- Mutta koskien näitä lisenssimarkkinoilla toimivia: montako uutta

toimijaa te näette, jotka voisivat tulla nyt Suomeen operaattoreiksi ja jotka ovat vastuullisia?" - Mikko Ollikainen, rkp (PTK 29/2025/3 vp)

RKP:n Mikko Ollikaisen puheenvuoro kuvastaa nähdäkseni erittäin osuvasti viime vuosien aikana tapahtunutta poliittisen ilmapiirin muutosta rahapeleihin liittyvän päätöksenteon tiimoilta. Uusi toimiluvanvaraisuuteen perustuva järjestelmä nähdään yllättäen parempana vaihtoehtona aiemmin hyväksi ja riittäväksi todetulle monopolille. Tässä, kuten myös lukuisissa muissa puheenvuoroissa monopolin todetaan tulleen "tiensä päähän", eli olevan siis ikään kuin vanhanaikainen järjestelmä, joka ei pysty vastaamaan nykypäivän haasteisiin ja vaatimuksiin rahapelaamisen kentällä. Ollikainen esittää myös kysymyksen lisenssijärjestelmän toimijoiden vastuullisuudesta, ja näin ollen sivuaa myös vastuullisuusdiskurssia pohtimalla ulkomaisten peliyhtiöiden toiminnan vastuullisuutta tulevassa lisenssijärjestelmässä.

"Arvoisa rouva puhemies! Minä uskon, että salissa on yksimielisyys siitä, että tämä Veikkaukseen nojaava nykysysteemi ei toimi ja siksi on tarvittu uudistus, joka sitten tavallaan vastaa niihin ongelmiin, joita siitä repaleisesta nykysysteemistä tulee." - Timo Furuholm, vas (PTK 124/2025/8 vp)

"On kaikin puolin perusteltua tehdä tämä uudistus, kun tiedämme, mikä tämä Veikkauksen tosiasiallinen monopoli tällä hetkellä rahapelijärjestelmässämme on." - Timo Furuholm, vas (PTK 29/2025/3 vp)

"Tämä uudistus on merkittävä rahapelipoliittinen muutos Suomessa vuosikymmeniin. Se vahvistaa pelaajien suojaa, lisää läpinäkyvyyttä, tuo ulkomaalaiset peliyhtiöt sääntelyn piiriin ja turvaa valtion mahdollisuudet ehkäistä rahapelihaittoja. Samalla se antaa viranomaisille välineet valvoa markkinaa, joka on kehittynyt nopeammin kuin lainsäädäntö. Kokonaisuutena kyse on välttämättömästä ja pitkään valmistellusta muutoksesta, jolla rahapelijärjestelmä päivitetään vastaamaan digitaalisen aikakauden todellisuutta." - Jari Ronkainen, ps (PTK 124/2025/8 vp)

Timo Furuholm implikoi puheenvuoroissaan, että eduskunnassa vallitsisi puoluekantaan katsomatta yksimielisyys rahapelijärjestelmän muutostarpeesta. Tämä kuvastaa osaltaan poliittista ilmapiirin muutosta, sillä esimerkiksi kymmenen vuotta takaperin samankaltaisen lauseen olisi voinut kuulla kansanedustajan suusta eduskunnan istunnossa, mutta silloin kyseessä olisi ollut yksimielisyys monopolin säilyttämisestä joitakin hajanaisia, monopolia kritisoivia soraääniä lukuun ottamatta. Furuholm puhuu Veikkauksen "tosiasiallisesta monopolista", jolla hän mitä todennäköisimmin viittaa erityisesti monopolin murheenkryyniksi muodostuneeseen kanavointiongelmaan, jossa rahaa pelataan enemmän ja enemmän Veikkauksen sijaan järjestelmän ulkopuolisille peliyhtiöille, jotka eivät joudu yksinoikeusjärjestelmässä maksamaan veroja tai lisenssimaksuja Suomeen. Näin ollen "tosiasiallisessa monopolissa" rahaa karkaa enenevissä määrin Suomesta

poispäin, ainoastaan pelihaittojen jäädessä suomalaisten pelaajien ja yhteiskunnan harteille.

Jari Ronkaisen puheenvuoro noudattelee pitkälti samaa kaavaa, kuin lukuisat muutkin puheenvuorot: järjestelmän muutos todetaan välttämättömäksi muutokseksi, jonka ansiosta suomalainen rahapelijärjestelmä pystyy jatkossa vastaamaan "digitaalisen aikakauden todellisuutta". Tällä Ronkainen viittaa oletettavasti siihen tosiasiaan, että rahapelaaminen on tänä päivänä siirtynyt suurelta osin internetiin ja online-ympäristöihin, jolloin nämä ympäristöt ovat tärkeää pyrkiä saattamaan saman sääntelyn ja valvonnan alaisiksi.

"On tärkeää, että tätä lähdetään uudistamaan. Nähdäkseni suomalaisessa politiikassa turhankin pitkään katsottiin paljon ikään kuin Veikkauksen edun näkökulmasta…" - Atte Harjanne, vihr (PTK 29/2025/3 vp)

Vihreiden Atte Harjanne korostaa puheenvuorossaan asioiden katsomista Veikkauksen edun näkökulmasta liian pitkän aikaa. Veikkauksen edusta puhuessaan hänen voi tulkita tarkoittavan esimerkiksi monopolin suojelun toimenpiteitä, joita on tehty silloin, kun olisi jo pitänyt aloittaa selvitys vaihtoehtoisista toimintamalleista ja myöntää, että monopoli ei välttämättä olekaan paras mahdollinen rahapelimalli etenkin vastuullisuus- ja pelihaittakysymysten kannalta.

"Tätä kehitystä on tietysti edesauttanut paljon se, että Veikkaus itse on myös hyvin vahvasti sitä mieltä, että tähän lisenssijärjestelmään kuuluu mennä, ja hyvä niin, koska tosiaan aika on ajanut vanhan järjestelmän ohi jo voisi sanoa aikaa sitten ja nyt on viimeistään korkea aika Suomessakin tähän uudistukseen lähteä" - Saku Nikkanen, kd (PTK 29/2025/3 vp)

Kristillisdemokraattien Saku Nikkanen toistaa puheenvuorossaan sen, mitä useissa muissakin on kuultu, eli nykyjärjestelmä todetaan vanhentuneeksi ja päivitystä kaipaavaksi. Nikkasen kommentti heijastelee hyvin käsitystä, jota esittelin tutkimuksessani aiemmin: Muutoshalun lähteminen Veikkauksesta itsestään oli merkittävä askel kohti poliittista muutosta, sillä se todennäköisesti rohkaisi monopolin puolustajia sekä eri sidosryhmiä pohtimaan rahapelijärjestelmää ja sen nykytilaa laajemmin. Veikkauksen ulostulo liittyen muutoshalukkuuteen saattoi muun muassa voimistuneen kriittisen kansalaiskeskustelun ohella auttaa asian nousemista poliittiselle agendalle.

"Todellakin aika on ajanut vanhan järjestelmän ohi, ja nyt ministeri toi ansiokkaasti hyvällä esittelyllä uuden lakiesityksen eduskuntaan — erittäin hyvä asia. Ainoa keino näiden kansainvälisten peliyhtiöiden saamiseen mukaan tähän vastuunkantoon on juuri tämä lisenssijärjestelmä." - Hannu Hoskonen, kesk (PTK 29/2025/3 vp)

Keskustan Hannu Hoskonen antaa puheenvuorollaan ymmärtää lisenssijärjestelmään siirtymisen olevan hyvä ja lähes välttämätön asia, jotta rahapelaamiseen liittyviä ongelmia saadaan hallittua paremmin. Hoskosen henkilökohtaisissa puheenvuoroissa ilmenee myös poliittisen ilmapiirin ja mielipiteiden muutos, sillä Hoskonen kuului monopolijärjestelmän vankkoihin puolustajiin vielä vuoden 2021 lopulla, kun silloista rahapeliuudistusta käsiteltiin eduskunnassa. Muutaman vuoden aikana tapahtunut poliittinen täyskäännös ilmenee melko selkeästi tässä yksittäisessä puheenvuorossa ja sen vertailussa aiempiin saman edustajan puheenvuoroihin. Monopolijärjestelmän tukemisen sijaan lisenssijärjestelmä nähdään ainoana keinona vastata rahapelaamiseen liittyviin sosiaalisiin ja ekonomisiin ongelmiin. Yllä käsittelemäni Mikko Ollikaisen puheenvuoro sisältää käytännössä täysin samanlaisen esimerkin poliittisen mielipiteen muutoksesta, mutta erona Ollikaiseen, Hoskonen ei nosta tätä ajattelun muutosta itse esiin omissa puheenvuoroissaan.

"On selvää, että nykyinen Veikkauksen yksinoikeusjärjestelmä on menettämässä merkityksensä, kun rahapelaaminen on siirtynyt entistä enemmän verkkoon ja järjestelmän ulkopuoliseen pelaamiseen. Siksi uudistus tarvitaan." - Tiina Elo, vihr (PTK 124/2025/8 vp)

Tiina Elo toteaa puheenvuorossaan nykyaikaisen monopolin olevan riittämätön täyttämään sille asetettuja vaatimuksia, mutta useista muista puheenvuoroista poiketen hän konkretisoi asiaa enemmän. Hän perustelee lyhyesti puheenvuorossaan, miksi "aika on ajanut monopolin ohi", ja toteaa, että muutos on tästä samasta syystä tarpeellinen: Rahapelaaminen on siirtynyt enemmän ja enemmän nettiin järjestelmän ulkopuolisille toimijoille. Lukuisissa muissa puheenvuoroissa nykyjärjestelmän todetaan kaipaavan uudistusta, mutta konkreettisia syitä tälle tarpeelle ei kerrota. Monopolin kritiikkidiskurssissa voi todeta saman asian kuin aiemmin käsittelemissäni vastuullisuuspuheissa, eli eduskuntakeskusteluissa puhuja voi olettaa yleisönsä tietävän, mihin hän viittaa puhuessaan vanhanaikaisesta ja päivitystä kaipaavasta monopolista.

"Tämä rahapelilakiuudistus on sinänsä tarpeellinen, koska — kuten tässä on tullut esiin — tämä pelaaminen on valtavasti muuttunut ja sen takia meidän täytyy tavallaan tuoda myös tätä lainsäädäntöä tähän aikaan. -…- Todellakin, siis tämä tämmöinen ongelmapelaaminen ei ole Suomessa kovin pieni asia. On arvioitu, että meillä on ongelmapelaajia noin 150 000 ja vakavasti rahapeliriippuvaisia 50 000. Kaiken kaikkiaan siis tämä ongelmapelaaminen... Ja heidän läheisiään meillä on noin 800 000 suomalaista." - Krista Mikkonen, vihr (PTK 124/2025/8 vp)

Krista Mikkonen kuvailee puheenvuorossaan "valtavasti muuttunutta" rahapelaamista, jolla hän oletettavasti tarkoittaa rahapelaamisen kanavointiasteen heikentymistä, eli pelaamisen siirtymistä entistä enemmän nettiin offshore-yhtiöille ja täysin monopolin ulkopuolelle. Monopoli asetetaan myös tässä puheenvuorossa

vanhanaikaiseksi puhumalla siitä, miten lainsäädäntöä on aika päivittää "tähän aikaan". Mikkosen puheenvuoro kytkeytyy toisaalta myös seuraavassa luvussa käsiteltävään rahapelihaittadiskurssiin. Puheenvuorossa yhdistyvät sekä monopoliin kriittisesti suhtautuva näkökulma, että rahapelihaittojen esiin nostaminen. Mikkonen ei puhu rahapelihaitoista yleisesti tai ympäripyöreästi, vaan hän nostaa esiin konkreettisia lukuja liittyen rahapeliongelmiin ja niiden esiintyvyyteen Suomessa.

"Ja eihän siinä, arvoisa puhemies, ole ollut järjen häivää, että globaalissa, digitaalisessa maailmassa — missä me väistämättä elämme ja olemme eläneet jo pitkään — suomalaiset viranomaiset ja Poliisihallitus ovat olleet esimerkiksi Kalle Rovanperän kimpussa hänen ulkomailla käyttämänsä Unibet-lippiksensä takia. Tervetuloa siis 2020-luvulle. Uudistus on väistämätön, välttämätön ja tärkeä, ja se olisi pitänyt tehdä jo paljon aiemmin, sillä siinä lopulta suomalainen olisi voittanut. Kiitos, että tämä esitys on nyt eduskunnassa" - Timo Heinonen, kok (PTK 29/2025/3 vp)

Kokoomuksen Timo Heinonen nostaa esiin erään konkreettisen tapausesimerkin rahapelijärjestelmän tilaan liittyen. Heinonen viittaa puheenvuorossaan suomalaisen rallikuskin Kalle Rovanperän tapaukseen. Vuonna 2023 Rovanperä joutui ongelmiin suomalaisen rahapelijärjestelmän valvojan, Poliisihallituksen kanssa, joka antoi Rovanperälle selvityspyynnön hänen toiminnastaan liittyen ulkomaiseen vedonlyöntiyhtiö Unibetiin. Unibet sponsoroi tuolloin Rovanperää, ja vastineeksi tästä Rovanperä piti ajokypärässään ja -haalareissaan yhtiön logoa, sekä mainosti yhtiötä sosiaalisen median kanava Instagramissa tilillään, lisäämiensä tekstien sekä aihetunnisteen #unibet kautta (Hujanen, 2023). Tämänkaltainen mainonta oli Veikkauksen monopolin markkinoinnin yksinoikeutta sekä arpajaislakia rikkovaa. Rovanperä määrättiin joulukuussa 2023 poistamaan Unibetin mainontaa sisältävä materiaali Instagram-tililtään 15. tammikuuta 2024 mennessä. Rovanperä poisti lopulta kyseisen materiaalin tililtään, ja mikäli hän ei olisi toiminut näin, oltaisiin hänelle voitu määrätä uhkasakko (Blomberg-Kantsila, 2024). Heinonen kyseenalaistaa monopolin nykyaikaisuuden tämän tapausesimerkin avulla, ja toteaa saman kuin moni muu kyseisessä keskustelussa puheenvuoron pitänyt: Uudistus on tarpeellinen, ja on hyvä, että se on viimein työn alla. Heinosen puheenvuoron asemoitumisen suhteessa rahapelijärjestelmäkysymykseen voi tiivistää hänen itsensä käyttämään ilmaisuun "tervetuloa 2020-luvulle". Tällä hän tiivistää sanomansa vanhanaikaisesta monopolista, josta on syytä luopua, sillä se ei vastaa nykypäivän vaatimuksia. Samasta täysistunnosta, jossa Heinonen esitti puheenvuoronsa, (PTK 29/2025/3 vp), verkkomedia Suomenmaa uutisoi otsikolla "Veikkauksen monopolin loppua kiiteltiin eduskunnassa" (Pohjala, 2025). Uutisotsikko tiivistää pitkälti keskustelun henkeä ja sitä poliittista ilmapiiriä, joka kyseisessä eduskunnan täysistunnossa ja lähetekeskustelussa on vallinnut.

5.5 Diskurssi 4: Puheet rahapelihaitoista ja inhimillisen kärsimyksen korostaminen

Erityisesti viimeisen kahden vuoden aikana rahapeliongelmat ovat saaneet eduskuntakeskusteluissa selkeästi enemmän tilaa. Puheenvuoroissa vaikuttaa korostuvan peliongelmista kärsivien inhimillinen kärsimys, ja sen vähentämisen tärkeyttä korostetaan lukuisissa puheenvuoroissa, puoluekantaan katsomatta. Tämä osoittaa yhtäältä, että rahapelihaittojen vähentäminen sekä ehkäiseminen koetaan tärkeänä, ja toisaalta, että rahapelihaittoihin suhtaudutaan entistä vakavammin niiden saadessa enemmän huomiota poliittisessa keskustelussa. Suhteessa esimerkiksi monopolia puolustaviin puheenvuoroihin ja diskursseihin, ovat rahapelihaitat sekä inhimillinen kärsimys olleet huomattavasti enemmän esillä täysistuntokeskusteluissa viime aikoina.

Haittojen laajempi esiinnousu ja huomioiminen eduskuntakeskusteluissa kuvastaa vakavampaa suhtautumista rahapelihaittoihin yhteiskuntapoliittisena ja sosiaalisena ongelmana. Tätä muutosta on luonnehdittu kansainvälisellä tasolla rahapelipoliittisen paradigman muutokseksi (Smith ym. 2011), joka on yhtäältä saattanut rahapeliongelmien lisääntymisen myötä rahapelijärjestelmän kriittisen tarkastelun alle, sekä toisaalta mahdollistanut myös kriittisen kansalaiskeskustelun, mielipiteiden sekä asenteiden suuremman vaikuttamisen rahapelipoliittiseen päätöksentekoon liittyen (McAllister, 2014). Nähdäkseni rahapelipolitiikassa tapahtunut asenne- ja paradigmamuutos on havaittavissa erityisesti tämänhetkisen rahapelijärjestelmän muutoksen keskellä myös Suomessa, vaikka sitä on aiemmassa tutkimuksessa tulkittu lähinnä muiden valtioiden konteksteissa. Kaksi alla olevaa puheenvuoroa havainnollistaa hyvin inhimillisyyden ja pelihaittojen vakavuuden nousemista keskusteluun mukaan:

"Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Rahapelaamisesta puhuttaessa puhumme ennen kaikkea ihmisistä. Puhumme heistä, joille pelaaminen ei ole viihdettä vaan huolta, velkaa ja henkistä taakkaa, niistä suomalaisista, jotka ovat jääneet yksin peliongelman kanssa, ja usein myös heidän läheisistään. Yhä useampi suomalainen kertoo, että itsellä tai perheessä on ollut ongelmia rahapelaamisen kanssa. Vakavimmat haitat syntyvät usein siellä, mihin yhteiskunnan suoja ei enää ulotu: ulkomaisilla nettipelisivustoilla, joihin nykyinen lainsäädäntö ei pysty kunnolla puuttumaan. Nykyinen järjestelmä ei siis enää riitä suojelemaan pelaajia" - Janne Jukkola, kok (PTK 29/2025/3 vp)

"Arvoisa rouva puhemies! Pelihaitat ovat vakava yhteiskunnallinen ongelma. Pieni joukko pelaajista tuottaa suuren osan pelituloista mutta samalla myös suuren osan inhimillisestä kärsimyksestä. Meidän on otettava nämä haitat tosissamme. Veikkauksen yksinoikeus ei ole enää riittävä keino hallita näitä ongelmia." - Juho Hänninen, kok (PTK 29/2025/3 vp)

Kokoomuksen Juho Hännisen toteamus rahapelihaittoihin liittyen on monitulkintainen ja mielenkiintoinen. Hänninen toteaa, että rahapelihaitat on

otettava tosissaan. Tämän lausahduksen pohjalta voisi esittää kysymyksen, eikö rahapelihaittoja ole aiemmin otettu tosissaan, tai että onko yksinoikeusjärjestelmästä luopuminen ehtona haittojen tosissaan ottamiselle? Puheenvuorosta voi saada sellaisen käsityksen, että yksinoikeusjärjestelmän aikakaudella rahapelihaittoja ei ole kyetty ottamaan tarpeeksi vakavasti. Se, onko yksinoikeusjärjestelmän aikana rahapelihaittoihin suhtauduttu vakavasti ja tosissaan, on toisen keskustelun paikka, mutta faktat viittaavat siihen suuntaan, että niitä ei ole ainakaan kyetty vähentämään ja ehkäisemään toivotulla tavalla. Janne Jukkola puhuu Hännisen tavoin inhimillisestä kärsimyksestä, eli huolesta, velasta ja taakasta, joita rahapelihaitat aiheuttavat.

"Pelihaitat, niin kuin täällä todettiinkin, koskettavat pääsääntöisesti varsin pientä joukkoa, mutta joka ikiselle, jota ne koskettavat, se on aikamoisen traaginen tilanne sekä hänelle itselleen mutta usein myös lähipiirille" - Mari Rantanen, ps (PTK 29/2025/3 vp)

"On tärkeää, että uudessa rahapelijärjestelmää koskevassa lainsäädännössä huomioidaan erityisesti pelihaittojen torjunta, joka on keskeinen osa yhteiskunnallista vastuuta. Samalla meidän on huolehdittava siitä, että rahapelituottojen jakaminen jatkuu järjestöjen ja yhteiskunnallisesti merkittävien kohteiden hyväksi. Keskeinen kysymys on, miten tehdään järjestelmästä yhtä aikaa houkutteleva, jotta lisenssejä hankitaan ja kanavointiastetta nostetaan, mutta samalla sellainen, että pelaamisen haittoja hallitaan ja ennaltaehkäistään. Tämä uudistus voi antaa meille mahdollisuuden kehittää rahapelialaa entistä vastuullisemmaksi ja varmistaa, että pelaaminen tapahtuisi turvallisemmin." - Timo Suhonen, sd (PTK 29/2025/3 vp)

Kuten yllä olevista näytteistä on havaittavissa, pelihaitat nousevat toistuvasti esiin puheenvuoroissa. Niistä rakennetaan kuvaa traagisina ongelmina, jotka aiheuttavat kärsimystä, ja joilta pelaajia täytyy suojella rahapelipoliittisen sääntelyn keinoin. Useissa puheenvuoroissa toistuvat myöskin jälleen lauseet, joissa todetaan, että nykyinen järjestelmä ei ole riittävä hoitamaan edellä mainittuja suojelutoimenpiteitä, ja tämän vuoksi todetaan myös tarve järjestelmätason muutokselle. Sosiaalidemokraattien Timo Suhonen kuvailee rahapelaamisen kuuluisaa ristiriitaa, joka on olemassa myös tulevassa järjestelmässä: Miten kanavointiongelmaan voidaan vastata, ja miten saadaan mahdollisimman paljon lisenssin haltijoita ja pelintarjoajia markkinoille, samalla pelihaittoja vähentäen ja ehkäisten? Tämä eturistiriita on puhuttanut paljon rahapelimonopolista keskusteltaessa, mutta uuden järjestelmän tullen se ei ole katoamassa mihinkään, vaan rahapelipolitiikka tulee todennäköisesti tulevaisuudessakin olemaan eräänlaista eettistä ja poliittista tasapainottelua tuloksen tekemisen ja inhimillisen kärsimyksen vähentämisen välillä.

"…meillä ehkä on uusia uhkapelaamisen muotoja, jotka ovat aika vaikeasti määriteltäviä. Erilaisissa tietokone-, konsoli- ja kännykkäpeleissä on tämmöisiä loot boxeja ja tämäntyyppisiä mekanismeja, jotka itse asiassa noudattelevat ikään kuin uhkapelilogiikkaa.

Siitä on tutkimusnäyttöä, että nämä ovat ongelmallisia ihmisille, joilla on vaikka rahavaikeuksia. Nämä voivat johtaa velkaantumiseen." - Atte Harjanne, vihr (PTK 29/2025/3 vp)

Vihreiden Atte Harjanne nostaa puheenvuorossaan esiin uudenlaiset rahapeliongelmat. Hän mainitsee niin sanotut loot boxit, jotka ovat monissa videopeleissä esiintyviä yllätyslaatikoita, joita voi ostaa oikealla rahalla, ja joista voi saada erilaisia pelin sisäisiä palkintoja. Loot boxit eivät ole rahapelijärjestelmän sisäisiä rahapeli-instrumentteja, vaan uudenlaisia, videopelaamisen maailmassa esiintyviä, rahapelaamisen logiikkaa noudattavia pelien osia. Vuonna 2018 Suomen Poliisihallituksen arpajaishallinto linjasi loot boxien voivan täyttää arpajaisten tunnusmerkistön, jolloin niiden tarjoaminen olisi käytännössä laitonta Suomen yksinoikeusjärjestelmässä. Loot boxien on todettu olevan haitallisia rahapeliongelmista kärsiville ja voivan pahentaa peliongelmaisten tilannetta (Sirola ym. 2023), jolloin myös tämä asia on syytä ottaa huomioon pohdittaessa rahapelijärjestelmän vastuullisuutta ja ongelmien vähentämistä sekä ehkäisyä. Harjanteen puheenvuoro on sinänsä erityinen, sillä häntä aiemmin eduskuntakeskusteluissa ei ole puhuttu loot boxeista käytännössä lainkaan. Aihe on herättänyt keskustelua ja joutunut viranomaisten kriittisen tarkastelun kohteeksi esimerkiksi Norjassa (Van Buren Struksnæs, 2022), Isossa-Britanniassa (Ison-Britannian Hallinto, 2022), sekä Saksassa (Stukenberg, 2022).

Pelihaitoista rakennetaan keskustelussa kuvaa vakavana yhteiskunnallisena ongelmana, johon rahapelijärjestelmä ei nykymuodossaan kykene vastaamaan, jonka vuoksi myös järjestelmällinen muutostarve korostuu useissa puheenvuoroissa. Haitoista puhutaan pääosin varsin laaja-alaisesti, sen sijaan, että niistä kerrottaisiin konkreettisemmin ja yksityiskohtaisemmin. Harjanne tekee puheenvuorossaan tähän poikkeuksen, sillä hän nostaa yksittäisen aiheen ja potentiaalisen ongelmien aiheuttajan esiin. Muutoin rahapeliongelmista puhutaan vakavina ongelmina, mutta niitä ei konkretisoida, tai kerrota, miten ne käytännössä näkyvät ja millaisista luvuista on kyse. Rahapelihaittadiskurssissa on havaittavissa sama ilmiö kuin vastuullisuuden kohdalla, eli eduskuntasalissa puhuja voinee olettaa yleisönsä tietävän, mitä kaikkea rahapeliongelmilla voidaan tarkoittaa, jolloin niitä ei välttämättä ole tarpeen tarkentaa. Toisaalta, eduskuntapuheenvuorot ovat useimmiten aikarajaltaan varsin lyhyitä, jolloin rahapeliongelmia tai vastuullisuutta ilmiönä ei välttämättä olisi tarkoituksenmukaista lähteä laajemmin avaamaan puheenvuorojen puitteissa.

"No mitä tulee sitten näihin pelihaittoihin, niin varmasti tässäkin on syytä tarkkaan katsoa, ovatko ne toimenpiteet, joita tässä lainsäädännössä esitetään, tosiasiallisesti sellaisia, että voimme myös tämän puolen kunnialla hoitaa" - Joona Räsänen, sd (PTK 29/2025/3 vp).

Sosiaalidemokraattien Joona Räsänen painottaa puheenvuorossaan asiaa, jonka myös erityisesti asiantuntijat ja tutkijat ovat nostaneet esiin: lainsäädännön tulee mahdollistaa tarpeen tullen tiukasti sanktioitu ja tehokas valvonta lisenssitoimijoille, jotta kyetään huolehtimaan siitä, että lisenssiehtoja noudatetaan, markkinointi pysyy kontrollissa, ja järjestelmän ulkopuoliset toimijat eivät saa liikaa jalansijaa markkinoilla. Räsäsen käyttämä "voimme myös tämän puolen kunnialla hoitaa" -ilmaisu antaa ymmärtää, että muut osa-alueet muutoksessa ovat suunniteltu ja mietitty hyvin, mutta rahapelihaittojen kohdalla tästä ei ole vielä täyttä varmuutta, vaan aika näyttää, miten uusi järjestelmä toimii haittojen vähentämisessä ja ehkäisyssä. Puheenvuorossa ei nosteta esiin mitään tiettyä kohtaa lainsäädännöstä, vaan puheenvuoro käsittelee uutta rahapelilakia kokonaisuudessaan. Räsäsen puheenvuorossa kuitenkin toistuu viimeaikaisille eduskuntakeskusteluille tuttu diskursiivinen ilmiö: rahapelihaitat ja niihin liittyvän vakavan suhtautumisen painottaminen. Rahapelihaitat halutaan ottaa vakavasti, eikä niitä sivuuteta keskustelemalla esimerkiksi pelkästään kanavointiasteesta tai muista muutokseen liittyvistä taloudellisista seikoista.

Erityisesti myöhemmistä eduskuntapuheenvuoroista päätellen aiemmin kuvaamani moraalipolitiikan (esim. Euchner ym. 2013) näkökulman voi todeta jääneen tänä päivänä pieneen rooliin rahapelipolitiikan tekemisessä. Rahapeliongelmista kärsiviä halutaan auttaa, eikä heitä jätetä yksin oman onnensa nojaan sillä perusteella, että rahapelaaminen olisi paheksuttavaa tai syntistä. Tämänkaltainen ajattelu ei tosin sovi pohjoismaisen hyvinvointivaltion turvaverkkojen viitekehykseen muutoinkaan, vaan useimmiten kaikenlaisista sosiaalisista ongelmista kärsiviä pyritään auttamaan, olivat taustat tai syyt niihin mitkä tahansa. Moraalipolitiikka näyttäisi kaikkinensa vaikuttavan varsin vähän rahapelaamiseen liittyvään päätöksentekoon ja keskusteluun nykypäivänä. Tämän perusteella ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöstä, jonka mukaan se ei olisi koskaan vaikuttanut rahapelipolitiikan muotoutumiseen. Rahapelaamisen historiassa, erityisesti kansainvälisellä tasolla moraalipolitiikalla ja rahapelaamisen paheksunnalla on todennäköisesti ollut oma roolinsa poliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Kuten aiemmin todettu, Suomessa rahapelaaminen saatiin näyttäytymään hyväksyttävänä aktiviteettina verrattain varhaisessa vaiheessa, jonka vuoksi moraalinäkökulman merkitys on voinut vuosien saatossa pienentyä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSIDEAT

6.1 Johtopäätökset

Suomalainen rahapelijärjestelmä on tutkimukseni perusteella murroksen keskellä, jossa suhtautuminen rahapelihaittoihin yhteiskunnallisena ongelmana on muuttunut. Järjestelmää ollaan uudistamassa monopolista kohti toimiluvanvaraisuutta, sillä nykyisen järjestelmän on todettu olevan riittämätön saavuttamaan sille asetettuja tavoitteita ja ehtoja, kuten rahapelihaittojen ehkäisemistä ja vähentämistä. Rahapelijärjestelmän muutosta käsittelevissä eduskuntakeskusteluissa on havaittavissa laajemman, rahapelipoliittisen paradigman muutoksen mukaisia sävyeroja, erityisesti verrattaessa vanhempia keskusteluja tuoreempiin keskusteluihin. Tätä muutosta voidaan havainnollistaa ja tarkastella tässä tutkielmassa käsitellyn, neljän diskurssin muodostaman kokonaisuuden avulla. Järjestelmän ympärillä käydystä keskustelusta on havaittavissa neljä teemaa: Vastuullisuus, uhkakuvat, monopolin kritiikki sekä rahapelihaitat. Kaikki neljä diskurssia kytkeytyvät jollain tapaa toisiinsa, sillä perimmäisenä substanssina diskurssien ja poliittisen puheen takana vaikuttaa olevan vaatimus toimivasta järjestelmästä, jossa rahapelaamisesta aiheutuvat haitat minimoidaan, ja jossa pelaajaa pyritään muun muassa regulaation keinoin suojelemaan rahapelaamisen haitoilta sekä muilta lieveilmiöiltä, joita pelaamiseen liittyy. Uhkakuvadiskurssin kohdalla on havaittavissa "yhteisen hyvän tematiikkaa", tai aiemmin esitellyn yhteisen hyvän dispositiivin mukaista keskustelua: Rahapelaaminen kytkeytyy eduskuntakeskusteluissa yhteisten asioiden rahoittamiseen esimerkiksi kansalaisjärjestöjen kautta, kun taas ulkomaisten peliyhtiöiden kohdalla rahojen on kuvailtu karkaavan ikään kuin yhteisen hyvän dispositiivin vastaisesti suomalaisen yhteiskunnan ulottumattomiin.

Diskursseista selkein ja hallitsevin vaikuttaa olevan vastuullisuuspuhe. Vastuullisuuden merkitys rahapelipoliittisessa kontekstissa on suuri, ja termin voisi nähdä olevan jossain määrin sidonnainen rahapelaamiseen sekä sen ympärillä käytävään keskusteluun. Vastuullisuus on termi, jota keskusteluissa on viljelty ahkerasti jo pitkään, ja käyttökynnys termille näyttää olevan varsin matala. Vastuullisuusdiskurssi saattaa nousta esiin keskusteluissa, vaikka sanaa "vastuullisuus" itsessään ei suoraan käytettäisi. Joissakin tapauksissa saatetaan puhua esimerkiksi rahapelijärjestelmän sisäisten toimijoiden "yhteiskuntavastuusta", jolloin kuitenkin tarkoitetaan hyvin todennäköisesti samoja asioita, kuin vastuullisuudesta puhuttaessa. Vastuullisuus on terminä laaja, ja useimmissa puheenvuoroissa sekä teksteissä termiä ei spesifioida, vaan

vastuullisuudesta rakennetaan kuvaa järjestelmältä toivottavana ja vaadittavana asiana, jota ilman järjestelmän legitimiteetti kyseenalaistuu. Vastuullisuusdiskurssi on erityisen hyvin esillä aiemmissa rahapelipoliittisissa keskusteluissa aikana, jolloin monopolia puolustettiin ja siitä pidettiin kiinni. Uudemmissa keskusteluissa, joissa monopolijärjestelmän polulta on siirrytty lisenssijärjestelmän polulle, vastuullisuusdiskurssi on vähemmän esillä, ja se tekee tilaa monopolin kritiikille sekä rahapelihaittapuheelle. Tästä voisi tulkita, että vastuullisuuspuhe on jollain tavalla ollut sidoksissa monopolin puolustamiseen. Vastuullisuus -termiä käytettiin paljon monopolia oikeuttavissa puheenvuoroissa, kuten analyysistani käy ilmi. Rahapelijärjestelmää vastustavissa puheenvuoroissa vastuullisuudesta puhuttiin vähemmän, tai ainakaan termiä ei käytetty suoraan. Mielenkiintoinen huomio vastuullisuusdiskurssin ympäriltä on se, että sana "vastuullisuus" esiintyy rahapelijärjestelmää käsitelleessä eduskunnan täysistunnossa 5.10.2021 jossakin muodossa 18 kertaa. Vertailun vuoksi 9.12.2025 pidetyssä, rahapelijärjestelmän muutosta käsittelevässä eduskunnan täysistunnossa vastuullisuus esiintyy jossakin muodossa ainoastaan 4 kertaa. On kuitenkin tärkeää huomata, että tämä on vain yksittäinen havainto kahden eduskuntakeskustelun eroista, eikä siitä voi tehdä kovin suuria johtopäätöksiä. Sana "vastuullisuus" esiintyi muodossa tai toisessa 13.12.2021 pidetyssä, samaa asiaa käsitelleessä täysistunnossa ainoastaan 3 kertaa, kun taas 25.3.2025 pidetyssä täysistunnossa vastuullisuuden termiä ja tematiikkaa sivuttiin toistakymmentä kertaa. Tämä kuvastaa nähdäkseni sitä, että vastuullisuus on lopulta jossain määrin pysyvä sekä uudelleen keskusteluun palautuva teema, josta puhutaan eri tavoin, ja joka saattaa esiintyä useammin puheenvuoroissa riippuen siitä, kuka puhuu. Vastuullisuuden pysyvyyttä keskustelussa voi tulkita nähdäkseni sillä perusteella, että vaikka puhetavat ja diskurssit muuttuisivat ajan saatossa, on vastuullisuus kattoterminä myös tulevaisuudessa sellainen, että siihen sisältyviä asioita tullaan vaatimaan rahapelijärjestelmältä hyvin todennäköisesti jatkossakin. Kuten aiemmin todettu, vastuullisuus on kuitenkin kansainvälisessäkin kontekstissa koettu jokseenkin ongelmalliseksi ja epämääräiseksi käsitteeksi. Tämä termiin liittyvä haasteellisuus vaikuttaisi yhdeltä syyltä sille, miksi myös suomalaisessa rahapelikeskustelussa termin käyttö näyttäisi olevan hieman vähentynyt, tai sitä on korvattu muilla ilmaisuilla. Usein vastuullisuus -termiä käytettäessä puheenvuoroissa sivuttiin myös rahapeliongelmia, joskaan niistä ei usein puhuttu kovin tarkasti tai yksityiskohtaisesti, tavalla joka nousi ominaiseksi myöhemmissä eduskuntakeskusteluissa monopolin kritiikin ohella. Epämääräinen vastuullisuuden termi vaikuttaa keskusteluissa saavan sisältöä ja merkityksiä rahapelihaittoihin sekä inhimilliseen kärsimykseen kytkeytyvien puheiden kautta.

Rahapelihaittadiskurssi sekä monopolin kritiikki kytkeytyvät toisiinsa melko vahvasti. Monopolijärjestelmää kyseenalaistavissa tai haastavissa puheenvuoroissa olivat usein esillä sekä rahapelihaitat että monopolin laajempi kritiikki. Toisaalta,

poliittiset puheet rahapelihaitoista itsessään voidaan tulkita jonkinlaisena monopolin kritiikkinä, sillä monopolin ja rahapelipolitiikan keskeisin tavoite sekä oikeutus on ollut rahapelihaittojen ehkäiseminen ja vähentäminen, jossa se ei ole onnistunut. Diskursseista vastuullisuuden voi nähdä nousseen hallitsemaan keskustelua erityisesti tarkastelujakson alkuaikoina, kun taas tarkastelujakson loppua kohden esiin keskustelua hallitsemaan nousi kaksi diskurssikokonaisuutta: rahapelihaitat sekä monopolin kritiikki.

Rahapelikeskustelujen analysoinnin jälkeen voi todeta, että rahapelikeskustelussa vallitsevat diskurssit ovat muuttuneet valitsemani ajallisen tarkastelujakson aikana. Vastaus yhteen tutkimuskysymyksistäni siis on, että poliittinen keskustelu vaikuttaa olevan muuttunut vastuullisuus- ja monopolin puolustuspuheenvuoroista monopolijärjestelmää kritisoiviin puheenvuoroihin, joissa useasti myös nostetaan esiin rahapelihaittojen merkitystä yhteiskunnalle sosiaalisena ongelmana. Vastuullisuus yksittäisenä terminä esiintyy vähemmän myöhemmissä eduskuntakeskusteluissa, josta voi tulkita, että vastuullisuus on ollut jollain tapaa terminä sidonnainen monopolijärjestelmään ja lähinnä sitä puolustaviin puheenvuoroihin. Löytämäni diskurssit ovat usealla tapaa sidoksissa toisiinsa, mutta toisaalta myös diskurssien välistä kamppailua on havaittavissa aineistosta. Aikaisemmissa keskusteluissa vastuullisuus- ja uhkakuvadiskurssit ovat olleet hallitsevia, kun taas myöhemmissä keskusteluissa ne ovat jääneet selkeämmin uudempien, monopolia kritisoivien diskurssien ja säännönmukaisuuksien varjoon. Vastuullisuus- ja uhkakuvadiskurssit ovat vahvimmin esillä monopolia puolustavissa puheenvuoroissa, kun taas monopolin kritiikki ja puheet rahapelihaitoista ovat suurelta osin havaittavissa monopolia kyseenalaistavissa tai kritisoivissa puheenvuoroissa. Diskurssien avulla on siis käyty poliittista debattia, ja diskurssit ovat olleet tärkeässä roolissa muun muassa monopolin oikeutuksessa ja toisaalta myös rahapelijärjestelmän muutokseen liittyvässä todellisuuden kielellisessä rakentamisessa.

Diskursseja tarkastellessa nousi esiin huomio siitä, että teemoja kuten rahapelihaitat tai vastuullisuus käytettiin melko paljon puheenvuoroissa ilman, että niihin syvennyttiin sen enempää tai niitä määriteltiin tarkemmin. Tämä on toisaalta ymmärrettävää, ottaen huomioon eduskuntapuheenvuorojen rajallisuuden esimerkiksi ajan puitteissa. Toisaalta, poliitikkojen on tämän myötä mahdollista käyttää vastuullisuuden kaltaisia, laajoja termejä iskulauseina ilman, että heidän tarvitsee määritellä tai taustoittaa niitä. Vastuullisuus vaikuttaakin olevan yksi iskulause, joka on esiintynyt rahapelikeskustelussa paljolti erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vastuullisuuden voi katsoa rahapelikeskustelussa saavan “tyhjän merkitsijän” aseman, sillä termin laajuutta sekä epämääräisyyttä hyödynnetään, ja vastuullisuutta käytetään puhujasta tai kirjoittajasta riippuen erilaisten tavoitteiden saavuttamiseen. Verrattuna eduskuntakeskusteluun,

esimerkiksi Veikkauksen vastuullisuusraportoinnissa, jota on vastuullisuuden teeman ohella käytetty keskeisenä perusteena rahapelijärjestelmän legitimiteetille, (esim. Lamminen, 2022) usein konkretisoidaan vastuullisuustoimia käytännössä, toisin kuin eduskuntapuheenvuoroissa. Yksittäisissä eduskuntapuheenvuoroissa ei useimmissa tapauksissa tuoda esiin, millaisista konkreettisista toimenpiteistä vastuullisen rahapelaamisen toteuttamisessa on kyse. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että vastuullisuus näyttäytyy keskustelussa tyhjänä merkitsijänä. Eduskuntapuheenvuoroista on kuitenkin havaittavissa, että vastuullisuus merkitsee selkeästi jotakin rahapelijärjestelmälle, ja on jokseenkin keskeinen asia kyseisessä viitekehyksessä. Tämän tulkinnan voi tehdä jo pelkästään sen pohjalta, miten paljon kyseinen termi esiintyy ajan kuluessa uudelleen ja uudelleen poliittisessa rahapelikeskustelussa. Vastuullisuus ilmenee jossain määrin tärkeänä osana rahapelipolitiikkaa ja sen eetosta, olkoonkin, että se toisaalta saa terminä osakseen myös tyhjää merkitsevyyttä.

Diskurssien muutokset vuosien varrella kuvaavat myös tutkimukseni perusteella varsin hyvin ajan saatossa muuttunutta poliittista ilmapiiriä. Monopolia puolustavista asenteista on siirrytty monopolia vastustaviin näkemyksiin, ja esimerkiksi eduskunnassa kansanedustajat, jotka ovat aiemmin puheenvuoroissaan rakentaneet positiivista kuvaa monopolijärjestelmästä, ovat myöhemmissä keskusteluissa esittäneet Veikkausta kohtaan kritiikkiä tai suoraan todenneet järjestelmän olevan vanhanaikainen, toimimaton ja päivityksen tarpeessa. Diskurssien muutoksessa on havaittavissa jonkinlaista muutosta “inhimilliseen” tai “kansanterveydelliseen” suuntaan, samalla tavalla, jollaista Ruotsissakin (Binde, 2013) on havaittu: Rahapelihaitat ja ongelmapelaamisesta aiheutuva kärsimys ovat nousseet enemmän sekä yksityiskohtaisemmin esille sen sijaan, että keskusteluissa keskityttäisiin lähinnä vain rahaan ja esimerkiksi siihen, miten aiemmin rahapelituotoista rahoituksensa saaneet järjestöt ja muut toimijat saavat turvattua taloutensa jatkossa. Keskustelu vaikuttaa siirtyneen ja painottuneen nykypäivää kohti tullessa taloudellisen näkökulman sijasta sosiaaliseen, rahapelihaittoja korostavaan inhimillisen kärsimyksen näkökulmaan. Tätä näkökulmaa ja eräänlaista poliittisen paradigman muutosta voi nähdäkseni tulkita ilmentävän myös rahapeliautomaattien määrän vähentäminen asiamiespisteiltä. Rahapeliautomaatit ovat vuosien saatossa joutuneet hajasijoittelun, helpon saatavuuden sekä koukuttavuutensa vuoksi runsaan yhteiskunnallisen kritiikin kohteeksi, ja niiden määrä onkin vuoden 2019 jälkeen vähentynyt merkittävästi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vuosien 2019-2022 välillä automaattien määrä on laskenut lähes 18 500:sta alle 10 000:een (Selin ym. 2024). Osasyyksi määrän vähentämiselle on esitetty peliautomaatteihin kohdistunutta kriittistä julkista keskustelua, sekä toisaalta myös niihin vuonna 2021 tullutta pakollista tunnistautumista ja rahapelaamisen nopeaa digitalisoitumista (Selin ym. 2024).

6.2 Pohdinta

Yksi pohdinnan arvoinen yksityiskohta liittyen rahapelijärjestelmän muutokseen on se, että tuleeko lisenssijärjestelmä onnistumaan toivotulla tavalla, ja että kaivattiinko muutosta tosiasiassa lopulta lainkaan? Tämän lisäksi on mielenkiintoista pohtia, nähtiinkö uudistukselle tarvetta kansalaisten keskuudessa? Tulkintani mukaan rahapelijärjestelmältä vaadittiin muutosta vastuullisempaan ja kestävämpään suuntaan, mutta suoranaista vaatimusta lisenssijärjestelmään siirtymiseen ei esimerkiksi tähän poliittiseen prosessiin kiistatta vaikuttaneessa, kriittisessä kansalaiskeskustelussa ole monen tahon toimesta esitetty. Rahapelijärjestelmää vaadittiin muuttumaan, sillä se sisälsi lukuisia epäkohtia ja eturistiriitoja. Herää kysymys, olisiko rahapelijärjestelmää kyetty muuttamaan vastuullisemmaksi, kestävämmäksi ja tehokkaammaksi kokonaisuudeksi ilman siirtymistä lisenssimalliin? Tuoreessa Helsingin yliopiston CEACG-yksikön teettämässä kyselytutkimuksessa ainoastaan 17 prosenttia vastaajista piti uutta rahapelijärjestelmää hyvänä uudistuksena (Lahtinen ym. 2025). Samassa tutkimuksessa 83 prosenttia vastanneista uskoi, että rahapeliongelmat tulevat lisääntymään uudessa järjestelmässä (Lahtinen ym. 2025). Erityisen kielteisesti vastaajat suhtautuivat lisääntyvään rahapelien markkinointiin, joka on uudistuksen myötä käytännössä väistämätöntä, kun markkinoille tulee mukaan suuri määrä uusia toimijoita. Muutos voidaan perustellusti nähdä jollain tapaa kiirehdittynä, sillä muutostarpeen nousu poliittiselle agendalle tapahtui varsin lyhyessä ajassa, vaikka alun perin monopolia oli tarkoitus vahvistaa ja järjestelmä säilyttää ulkopuolisesta painostuksesta huolimatta. Helsingin yliopiston CEACG-yksikön tohtoritutkija Veera Kankainen totesi keväällä 2024, että hallitus on pyrkinyt kiirehtimään rahapeliuudistuksen kanssa, ja että kiireen sijaan tulisi keskittyä uudistuksen huolelliseen ennakkoarviointiin (Kankainen, 2024). Veikkauksen varatoimitusjohtaja Velipekka Nummikoski taas luonnehti lokakuussa 2023 rahapeliuudistuksen aikataulua kunnianhimoiseksi (Fletcher, 2023). Alkuperäisestä aikataulusta on jääty jälkeen, jota voi kiirehtimissyytösten näkökulmasta pitää ainakin jossain määrin hyvänä asiana. Muutoksen kiirehtimistä on hillitty, ja tulevasta lisenssijärjestelmästä on tehty tutkimusta ja selvityksiä, joiden avulla uudesta järjestelmästä pyritään tekemään pelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä todellisesti onnistuva, vastuullinen kokonaisuus.

Näkemykseni mukaan siirtyminen lisenssijärjestelmään on järkevä ja jollain tapaa myös vääjäämätön rahapelipoliittinen valinta. Kyseessä on poliittinen siirtymä, joka olisi erittäin todennäköisesti jouduttu toteuttamaan ennemmin tai myöhemmin, sillä monopolijärjestelmä ei enää yksinkertaisesti kykene vastaamaan tämän päivän rahapelipoliittisiin haasteisiin sen lisäksi, että se on muutoinkin

ilmeisiä ristiriitoja sisältävä järjestelmä, joka on herättänyt olemassaolonsa aikana paljon kritiikkiä sekä Suomessa että ulkomailla ja esimerkiksi Euroopan Unionissa. Kritisoidun monopolijärjestelmän olemassaolon puolustaminen viimeiseen asti sen ilmeisistä heikkouksista, ristiriidoista ja haavoittuvuuksista huolimatta ei nähdäkseni ole enää tänä päivänä järkevää poliittista toimintaa, vaan on syytä katsoa tämän muutoksen tavoin asiaa "laatikon ulkopuolelta", ja harkita vaihtoehtoisia toimintamalleja, jotta rahapelipolitiikalle ja -järjestelmälle asetetut tavoitteet saavutettaisiin paremmin ja tehokkaammin, ja jotta järjestelmä itsessään olisi eettisesti ja sosiaalisesti kestävämpi sekä läpinäkyvämpi. Toisaalta, rahapelijärjestelmän muuttaminen ja erityisesti netissä palvelujaan tarjoavien rahapeliyhtiöiden saaminen saman sääntelyn alaisuuteen on tärkeää, sillä rahapelaaminen on viime vuosien aikana siirtynyt suurelta osin nettiin. Rahapelijärjestelmän muutosta analysoidessa on syytä noteerata, että lisenssijärjestelmään siirtyminen ei automaattisesti tarkoita rahapelihaittojen vähentymistä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on muistuttanut, että lisenssijärjestelmä ei ole "hopealuoti", joka ratkaisee yksinään kaikki rahapelijärjestelmän aiemmin kohtaamat ongelmat (Karjalainen, 2024). Samaa viestiä on painottanut myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vuonna 2023 (Selin & Järvinen-Tassopoulos, 2023). Muutoksen onnistumisen takaamiseksi on korostettu muun muassa sitä, että uuden järjestelmän sääntelylliset seikat ovat syytä suunnitella huolellisesti etukäteen. Muutos ei siis itsessään ole tae käänteestä parempaan, mutta toisaalta sen voi tulkita symboloivan myös sitä, että muutokseen aidosti pyritään tilanteessa, jossa nykyinen järjestelmä on todettu useaan otteeseen vajavaiseksi ja riittämättömäksi vastaamaan nykyaikaisiin rahapelipoliittisiin haasteisiin. Näkemykseni mukaan muutos on kuitenkin kokonaisuudessaan positiivinen asia, ja potentiaalisesti askel kohti terveempää, läpinäkyvämpää ja rationaalisempaa rahapelikulttuuria. Tämän muutosprosessin myötä muun muassa erilaiset suomalaiset kulttuuri- ja urheilujärjestöt eivät ole enää riippuvaisia rahapelituotoista, ja samalla rahapelaamisen näkeminen kansalaisvelvollisuutena ja kansanterveyden rahoittajana voidaan jättää menneisyyteen, joka on nähdäkseni omiaan muuttamaan suomalaista suhtautumista rahapelaamiseen terveemmäksi.

Lisenssijärjestelmän avulla pystytään vastaamaan muun muassa rahapelien kanavointiongelmaan. Uuden järjestelmän piiriin on tärkeää saada mukaan suuria kansainvälisiä rahapeliyhtiöitä, jotta järjestelmä voi toimia uskottavasti ja rahapeleistä saadaan tuloja Suomeen sen sijaan, että ne karkaisivat offshore-yhtiöille. Suomen on nähdäkseni tärkeää ottaa mallia Ruotsista ja Tanskasta lisenssijärjestelmän tiimoilta. Mallia ottamalla voidaan välttää virheitä tai huonoja valintoja, joita verrokkimaissa on järjestelmän osalta tehty. Esimerkiksi Tanskassa yksi keskeinen, melko toimivaksi havaittu työkalu offshore-pelaamisen estämisessä ovat DNS-estot, eli toisin sanoen verkkoliikenne-estot sekä ilmoitus poliisille

mahdollisesta laittomasta toiminnasta (Spillemyndigheden, 2023). Ruotsissa puolestaan on käytetty muun muassa maksuliikenne-estoja, jossa käytännössä rahan siirtäminen laittoman rahapelitoimijan nettisivulle pyritään tekemään mahdottomaksi. Ruotsissa maksuliikenne-estot ovat todettu riittämättömäksi keinoksi estää offshore-pelaamista (Spelinspektionen, 2025). Suomessa offshore-pelaamista pyritään estämään muiden keinojen ohella sekä maksuliikenne-, että verkkoliikenne-estoin (Eduskunta, 2026, 225-227). Näin ollen myös tässä tapauksessa Suomi on voinut ottaa mallia Tanskan ja Ruotsin toiminnasta ja pyrkiä yhdistelemään useita toimiviksi havaittuja keinoja offshore-pelaamisen haasteeseen vastaamiseksi. Kanavointiongelmaan vastaaminen vaikuttaisi lopulta olevan tärkeimpiä syitä sille, miksi lisenssijärjestelmään ollaan siirtymässä. Tästä syystä johtuen tulevaisuudessa, lisenssijärjestelmän onnistumisia tai epäonnistumisia arvioitaessa on syytä ottaa huomioon, että pelihaittojen vähentämisen ohella tavoitteena on erityisesti kanavointiasteen nousu ja se, että rahapeleihin käytetyt rahat pysyisivät järjestelmän sisällä ja saataisiin kanavoitua suomalaiseen yhteiskuntaan ja hyvinvointiin esimerkiksi verojen ja lisenssimaksujen kautta. Toisaalta, kanavointiasteen paraneminen antaa itsessään huomattavasti paremmat lähtökohdat ja edellytykset rahapelihaittojen vähentämiselle, sillä pelaamisen kohdentuessa laillisille, lisenssimarkkinoilla mukana oleville toimijoille tulee myös ongelmapelaamisen seuraamisesta ja hillitsemisestä helpompaa, muun muassa yhtiöiden huolenpitovelvoitteen kautta.

Näkemykseni mukaan järjestelmän toimijoiden valvonnassa ja sääntelyssä tulee olla tarkka, ja mahdollisten väärinkäytösten ja rikkomusten kohdalla sanktioiden tulee olla oikeasuhtaisia. Mikäli lisenssiehtoja rikotaan toistuvasti, tulee asiasta sanktioida ehtojen rikkojaa tuntuvasti, viime kädessä ottamalla lisenssi kyseiseltä toimijalta pois. Erityisesti markkinointiin tulee kiinnittää huomiota, ja se onkin asia, joka on noussut huolenaiheeksi tulevaisuuden lisenssijärjestelmää koskien. Ulkomaiset peliyhtiöt ovat toisinaan tulleet tutuksi varsin aggressiivisesta markkinoinnistaan, jonka vuoksi sitä tulee seurata ja säännöstellä uudessa järjestelmässä tarkasti. Toisaalta, myös Veikkaus on saanut markkinoinnistaan ajan saatossa runsaasti kritiikkiä, joten ongelma ei sinänsä ole uusi eikä kosketa ainoastaan ulkomaisia rahapelitoimijoita. Eroavaisuutena vanhaan järjestelmään on se, että tulevaisuudessa toimijoiden runsaslukuisuuden myötä myös markkinointi tulee määrällisesti lisääntymään. Helsingin yliopisto on CEACG-yksikön kanssa tekemässään politiikkasuosituksessa (Marionneau ym. 2025) painottanut uudessa järjestelmässä todella tarkan markkinoinnin sääntelyn tärkeyttä, ja kannattanut jopa markkinoinnin täyskieltoa, jotta rahapelihaitat eivät lisääntyneen markkinoinnin myötä kasvaisi. Markkinoinnin määrällisen lisääntymisen ohella se saattaa ottaa kokonaan uusia muotoja. Finnplay Technologiesin johtaja Jaakko Soininen on nostanut esiin lisenssijärjestelmässä mahdollisesti ilmenevän uudenlaisen

markkinoinnin, joka voi ilmetä esimerkiksi pop-up tyylisenä tilapäismainontana sekä erilaisina tapahtumina (MTV3, 2026). Markkinoinnin luonteen muuttuminen saattaa asettaa uudenlaisia haasteita rahapelijärjestelmälle, joihin on syytä varautua ajoissa. Ruotsissa rahapeliviranomainen on lisenssijärjestelmään siirtymisen jälkeen tehostanut markkinointisääntöjen noudattamista sakottamalla aktiivisesti tahoja, jotka niitä ovat rikkoneet. Viisi peliyritystä on saanut Ruotsissa yhteensä yli 48 miljoonan kruunun sanktiot sen jälkeen, kun niiden havaittiin tarjonneen vedonlyöntimahdollisuutta tapahtumissa, joissa enemmistö osallistujista oli alaikäisiä (Sailas ym. 2023, 39). Tämänkaltaisesta markkinoinnin sääntelyn valvonnasta olisi hyvä ottaa mallia Suomessakin, mikäli lisääntyvän markkinoinnin uhka ja siitä aiheutuvat haitat halutaan minimoida. Mahdollisten sääntörikkomusten kohdalla sanktioiden on nähdäkseni oltava riittävän ankaria, jotta vastaavaa ei tapahtuisi toistuvasti ja jotta lakien sekä säädösten vastaisesti toimivat pelintarjoajat eivät voisi kiertää lisenssiehtoja ja muita yhteisesti sovittuja, vastuullisen rahapelitoiminnan sääntöjä. Asianajotoimisto Legal Gamingin juristi Laura Liehun mukaan viranomaisen oletetaan olevan tiukka esimerkiksi sakottamisen sekä muiden sanktiomenettelyjen kanssa (MTV3, 2026), jotta markkinointi ei "karkaisi käsistä", kuten esimerkiksi Ruotsissa on todettu käyneen.

Muutokseen on ollut kohtuullisen hyvin aikaa valmistautua, joten ennalta tehdyn valmistelu- ja selvitystyön myötä järjestelmän pitäisi olla alusta asti toimiva kokonaisuus, joka ei kompastu esimerkiksi mahdollisiin sääntelyyn tai lisenssiehtoihin liittyviin ongelmiin. Muutokseen valmistautuessa korostuu äsken mainitsemani mallin ottaminen Ruotsista ja Tanskasta, joilla on kokemusta järjestelmästä. Kuten aineistosta nousi esiin, suomalaisesta lisenssijärjestelmästä on puhuttu "Ruotsin mallin parannettuna painoksena", jossa on tärkeää olla toistamatta "Ruotsin virhettä" liittyen esimerkiksi markkinoinnin sääntelyyn. On toki huomattava, että Suomi ei voi suoraan kopioida Ruotsin tai Tanskan malleja ja toimenpiteitä uudessa rahapelijärjestelmässä, mutta muun muassa yhteiskuntien rakenteen samankaltaisuuksien ansiosta Suomi voi ottaa vähintäänkin vahvasti inspiraatiota Ruotsin ja Tanskan toimintatavoista rahapelaamisen lisenssijärjestelmässä.

Veikkauksen asema tulevaisuuden lisenssimallissa on herättänyt keskustelua. Veikkaus halutaan säilyttää myös jatkossa vahvana suomalaisena tekijänä rahapelikentällä. Näkemykseni mukaan huolet Veikkauksen roolin merkittävästä pienenemisestä rahapelimarkkinoilla ovat suurelta osin aiheettomia. Veikkaus on onnistunut rakentamaan vuosikymmenten saatossa niin vahvan brändin itselleen, että Veikkaukselle pelataan varmasti jatkossakin sen sijaan, että kaikki rahapelituotot menisivät järjestelmän sisäisille kilpailijoille. Veikkaus on luotettava, turvallinen ja ennen kaikkea kotimainen toimija, johon suuri osa suomalaisista rahapelaajista luottaa varmasti tulevaisuudessakin kilpailun koventuessa. On myös syytä

huomioida, että esimerkiksi Lotto ja fyysiset rahapeliautomaatit jäävät Veikkauksen yksinoikeudella tarjoamiksi tuotteiksi. Pelkästään tämä tosiasia tulee pitämään osaltaan huolen siitä, että suomalaiset käyttävät jatkossakin rahaa myös kotimaisiin, Veikkauksen tarjoamiin rahapelipalveluihin. Veikkauksen toimitusjohtaja Olli Sarekoski totesi maaliskuussa 2026 lisenssijärjestelmään siirtymisen "valtavana mahdollisuutena", jossa mitataan Veikkauksen todellinen kilpailukyky ja se, millaisen kokemuksen se pystyy saman sääntelyn piirissä toimivien kilpailijoiden rinnalla tarjoamaan asiakkailleen (MTV3, 2026). Sarekoski on todennut, että järjestelmätason muutos parantaa myös Veikkauksen asemaa suhteessa muihin rahapelitoimijoihin markkinoilla, eikä hän usko Veikkauksen markkinaosuuden laskuun uudessa järjestelmässä (MTV3, 2026). Näkemykseni mukaan erityisesti iältään vanhempi pelaajakunta tulee pelaamaan todennäköisesti myös uudessa järjestelmässä rahojaan Veikkaukselle. Uusien pelintarjoajien, peli-instrumenttien sekä uudenlaisten käyttöliittymien omaksuminen voi olla iäkkäämmälle, pidempään Veikkauksella asioineelle ja siihen tottuneelle pelaajakunnalle hankalaa, eikä sitä välttämättä koettaisi mielekkääksi. Rahapelaamisen vapautuksen koskiessa lähinnä verkossa tapahtuvaa pelaamista, onkin mielenkiintoista nähdä, miten eri ikäiset ihmiset tulevat jatkossa pelaamaan eri palveluntarjoajien pelejä. Tässä voisikin olla tulevaisuuden rahapelitutkimukseen jonkinlaista ideaa: Tutkimuksissa voitaisiin muun muassa tarkastella, millaiset pelaajaprofiilit ja -ryhmät pelaavat ulkomaisille peliyhtiöille, ja millaiset taas Veikkaukselle. Toisin sanoen, tulevaisuudessa voisi olla mielenkiintoista selvittää, miten pelaajien demografia jakautuu peliyhtiöiden kesken, ja toisaalta millä tavalla se jakautuu laillisten ja laittomien, offshore-yhtiöiden välille.

Tulevaisuudessa, kun lisenssijärjestelmästä on kerätty enemmän kokemusta, olisi myös mielenkiintoista tutkia ja selvittää, onnistuuko lisenssijärjestelmä lopulta vähentämään rahapelihaittoja, pysyvätkö ne samoina vai kasvavatko ne? Tähän asiaan emme tule vielä muutamaan vuoteen saamaan perusteellista vastausta, mutta uskon, että asiaa tullaan varmasti tutkimaan ja tarkastelemaan laajamittaisesti, kunhan uudelle järjestelmälle on ensin annettu aikaa integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan sekä rahapelipoliittiseen ja -järjestelmälliseen kontekstiin. Tämä prosessi tulee viemään aikaa, ja ensimmäisen vuoden tai kahden jälkeen on vielä nähdäkseni liian aikaista arvioida järjestelmätason muutoksen onnistumista tai epäonnistumista. Esimerkiksi 5-10 vuotta muutoksen jälkeen voisi olla hyvä aika tutkia järjestelmää sekä sen onnistumisia ja epäonnistumisia perusteellisemmin, sillä tässä kohtaa saataisiinkin jo jonkinlaisia tuloksia sekä näyttöjä siitä, onko muutoksella päästy toivottuun tulokseen.

Ruotsissa lisenssijärjestelmä on herättänyt ristiriitaisia tuntemuksia. Yhtäältä kanavointiaste on noussut huomattavasti monopolin lopun ajoista (esim. Calland, 2025), mutta toisaalta se on edelleen pysynyt vuonna 2019, lisenssijärjestelmään

siirryttäessä asetettua online-rahapelien 90%:n kanavointiasteen tavoitetasoa (Fletcher, 2025) alempana. Vuoden 2024 viimeisen neljänneksen aikana kanavointiaste oli 69%:n ja 82%:n välillä (AB Trav och Galopp, 2025). Rahapelipoliittisten reformien onnistumisen tärkein mittari on kuitenkin rahapelihaitat. Ruotsissa rahapelihaittojen ei ole vuoden 2019 rahapeliuudistuksen jälkeen havaittu vähentyneen, vaan pelaaminen on pikemminkin lisääntynyt, erityisesti nettikasino- ja nettivedonlyöntipeleissä (Wall ym. 2025). Erityisesti korkeamman riskitason ongelmapelaaminen on lisääntynyt lisenssijärjestelmään siirtymisen jälkeen (Wall ym. 2025). Tanskassa sen sijaan lisenssijärjestelmän avulla kanavointiaste on saatu nousemaan monopolijärjestelmän loppuaikojen noin 40%:n tuntumasta jopa hieman yli 90%:iin (Spillemyndigheden, 2025, 14). Spillemyndighedenin johtaja Anders Dorph on todennut rahapelijärjestelmän muutoksen "onnistuneeksi tehtäväksi" (Spillemyndigheden, 2022a). Tästä huolimatta rahapeliongelmat ovat lisääntyneet jopa merkittävällä tasolla Tanskassa vuosien 2016 ja 2021 välillä (Spillemyndigheden, 2022b, 22-23). CEACG-tutkimusyksikkö painotti rahapelijärjestelmän muutosta koskevassa asiantuntijalausunnossaan rahapelihaittojen painoarvoa suhteessa kanavointiasteeseen. Lausunnossa todettiin, että kanavointiasteen parantamisen tavoite ei voi ajaa rahapelihaittojen vähentämisen tavoitteen edelle (Marionneau, 2025, 1)

Yksi pelaajaryhmä, joka jää tutkimuksessani varjoon, ovat ammatikseen rahapelejä pelaavat. Esimerkiksi ammattilaispokerinpelaajat ja ammattivedonlyöjät ovat ryhmiä, joiden asemoituminen rahapelaamisen kentällä on jokseenkin uniikki ja mielenkiintoinen. Heillä saattaa olla esimerkiksi hyvin vahvoja mielipiteitä tai näkemyksiä liittyen siihen, kuinka rahapelaaminen tulisi valtiollisella tasolla järjestää. Kuten aiemmin todettua, ammattilaisten osuus Suomen pelaajamarkkinasta on varsin pieni, mutta heillä saattaa kuitenkin pitkän pelikokemuksensa kautta olla näkemyksiä siitä, miten rahapelipolitiikkaa tulisi harjoittaa. Ammattilaispelaajalla saattaa olla kokemusta niin kotimaisista kuin ulkomaisista rahapelijärjestelmistä ja -toimijoista, jolloin esimerkiksi rahapelipolitiikkaa harjoittaessa heitä voisi olla hyvä kuunnella, samalla tavalla kuin esimerkiksi tutkijoita sekä kokemusasiantuntijoita. Suomessa ammattipelaajia on kuultu järjestelmän muutoksen tiimoilta, sillä esimerkiksi Suomen Pokerinpelaajat ry sekä Suomen Urheiluvedonlyöjät ry ovat antaneet lausuntoja rahapelilakeja muutettaessa (Lausuntopalvelu, 2024).

Tutkielman teon aikana ajatuksia herätti myös Veikkauksen monopolin oikeutus, legitimaation välineet ja järjestelmän muovautuminen historiallisesti sekä sen juurtuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja pelaajien mieliin. Luvussa 2.3 esittelemästäni varoventtiilinäkökulmasta katsoen sotien jälkeinen pelaaminen, ja sitä kautta mahdollistunut haaveilu ja unelmointi paremmasta huomisesta saattaa

olla vaikuttanut siihen, miksi Suomessa "unelmointi" on ollut jokseenkin keskeisessä osassa rahapelaamisen eetosta ja markkinointia. Esimerkkinä markkinoinnista voi nostaa Loton ja siihen liittyneen vuosien takaisen mainoslauseen "Unelmointi on jo puoli voittoa". Lottoon liittynyt vahva brändääminen "koko kansan huviksi" (esim. Niemelä, 2010), markkinointi sekä televisioidut arvontalähetykset "Lotto-tyttöineen" ovat iskostaneet Loton suomalaisiin rahapelaajiin sekä laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan. Matilainen (2010) kuvaa asiaa näin: "Lauantai-iltaisesta saunan jälkeisestä koko perheen voimin toteutetusta lottoarvonnan jännittämisestä on tullut rituaali ja yksi suomalaisuuden symboleista." (Matilainen, 2010, 18). Tämänkaltainen kehitys on todennäköisesti vaikuttanut siihen, miten lottovoitto on nähty ja nähdään vielä tänäkin päivänä erittäin hyväksyttävänä tapana vaurastua, jopa hyväksyttävämpänä kuin esimerkiksi sijoittaminen, säästäväisyys tai perinnön saaminen (Danske Bank, Taloudellinen mielenrauha 2024 -kysely). Lottovoiton näkeminen hyvänä tapana vaurastua sen erittäin pienistä todennäköisyyksistä huolimatta kuvastaa nähdäkseni yhtäältä suomalaista, ylisukupolvista suhtautumista rahaan ja vaurastumiseen, mutta toisaalta myös rahapelaamiseen ja sen hyväksyttävyyteen.

Monopoliin ja rahapelaamiseen suhtautumisessa on havaittu eroja myös sukupuolten välillä, mikä on erityisesti yhteiskuntapoliittisesta ja sosiologisesta näkökulmasta kiinnostavaa. Vuoden 2023 selvityksen mukaan naisista selkeästi suurempi osa on pitänyt yksinoikeusjärjestelmää hyvänä tapana rajoittaa rahapelaamisen haittoja (Grönroos ym. 2024). Ikäryhmiä tarkastellessa havaittiin, että erityisesti nuorempien (15-17-vuotiaat), sekä hieman iäkkäämpien (60-74-vuotiaat) keskuudessa yksinoikeusjärjestelmä koettiin hyväksi tavaksi rajoittaa rahapelihaittoja (Grönroos ym. 2024). Näkemykset yksinoikeusjärjestelmästä hyvänä rahapelihaittojen rajoittajana lisääntyivät vuosien 2019 ja 2023 välillä, mutta tämä koski vain naisia. Sen sijaan miesten kohdalla vastaava osuus väheni (Grönroos ym. 2024). Miehet myös pelaavat rahapelejä ja käyttävät niihin rahaa huomattavasti enemmän kuin naiset (Grönroos ym. 2024; Salonen ym. 2020), ja rahapeliongelmat ovatkin miesten keskuudessa yleisempiä (Salonen ym. 2022; Salonen ym. 2020). Naisten on havaittu pidempiaikaisen trendin mukaisesti suhtautuvan rahapelaamiseen yleisesti kielteisemmillä asenteilla kuin miesten (Salonen ym. 2020). Sukupuolten välistä eroa asenteisiin ja suhtautumiseen liittyen rahapeleihin on kyllä havainnollistettu aiemmassa tutkimuksessa, mutta toisaalta, yhteiskuntapoliittisesti mielekästä olisi myös tarkastella syvällisemmin syitä sille, mitkä tekijät tätä eroa selittävät.

6.3 Jatkotutkimus

Tämän tutkimuksen rajallisuus on ilmeistä, ja tästä syystä huomattavasti laajempi jatkotutkimus olisi aiheen tiimoilta tarpeellista erityisesti diskursseja ja niiden tutkimista ajatellen. Tulevaisuudessa mielekästä voisi olla myös myöhempien eduskuntakeskustelujen tarkastelu. Tutkimuksen kohteena voisi toimia esimerkiksi 20:n vuoden päästä tapahtuva rahapelipoliittinen keskustelu, jolloin lisenssijärjestelmästä on kokemusta jo pidemmältä ajalta. On mielenkiintoista nähdä, miten sekä julkiset että poliittiset mielipiteet ja asenteet muotoutuvat ajan saatossa, kun lisenssijärjestelmästä ja sen hyvistä sekä huonoista puolista on saatu laajaa käytännön kokemusta ja havaintoja. Rahapelikeskustelun diskurssit saattavat ajan saatossa muuttua huomattavastikin, sillä jo oman analyysini lyhyehkön aikarajauksen puitteissa vastuullisuuden termin käyttö ylipäätään vaikuttaisi vähentyneen. Rahapelijärjestelmältä tullaan varmasti myös tulevaisuudessa edelleen vaatimaan rahapeliongelmien ehkäisyä ja vähentämistä, mutta näitä vaatimuksia saatetaan kuitenkin konstruoida kielellisesti uudenlaisten termien avulla, ja esimerkiksi termi “vastuullisuus” saattaa 20:n vuoden päästä näyttää vanhanaikaiselta, ja saattaa olla korvattuna jollakin uudella yritys- ja politiikkamaailman megatrendillä tai yksinkertaisemmin muulla, selkeämmin asiaa kuvaavalla sanalla tai puhetavalla. Rahapelijärjestelmältä odotettavat ja vaadittavat asiat tuskin tulevat tulevaisuudessakaan muuttumaan radikaalisti, mutta kielen on todettu muuttuvan ajan saatossa jatkuvasti (esim. Laasanen 2021). Tämän muutoksen myötä myös puhetavat ja sanavalinnat rahapeliasioista keskustellessa saattavat muuttua keskeisten vaatimusten ja oletusten pysyvyydestä huolimatta.

Jatkotutkimuksen kannalta hedelmällistä voisi olla myös perusteellisempi syventyminen rahapelipoliittisten mielipiteiden ja asenteiden muutokseen. Nähdäkseni poliittinen käännös rahapelimonopolin puolustamisesta kohti lisenssijärjestelmän kannatusta tapahtui lopulta suhteellisen lyhyessä ajassa. Tästä syystä järjestelmän muutoksen kohdalla olisi mielenkiintoista tutkia, mikä tai mitkä olivat lopulta niitä yksittäisiä tekijöitä ja poliittisen paineen luojia sekä poliittiselle agendalle nostajia, jotka vaikuttivat poliittiseen suunnanmuutokseen ja lopulta monopolin varsin nopeaan alasajoon puoluekannalle sokean kritiikin säestämänä. Tulkintani mukaan kriittinen kansalaiskeskustelu on ollut yksi tekijä, joka on vaikuttanut muutostarpeen nopeahkoon nousemiseen poliittiselle agendalle. Julkisen keskustelun on todettu olevan selkeä vaikutin Veikkauksen toiminnassa (esim. Appelqvist, 2025), ja Veikkauksen vastuullisuustoimien sekä -raportoinnin on todettu vastaavan julkisessa keskustelussa esitettyyn kritiikkiin (Appelqvist, 2025). Kriittisen kansalaiskeskustelun keskeisiä ilmentymiä ovat esimerkiksi kansalaisaloitteet liittyen rahapeliautomaattien poistamiseen asiamiespisteistä,

Veikkauksen markkinoinnin kritiikki median eri kanavissa, sekä toisaalta myös vuonna 2021 runsasta keskustelua herättänyt, tutkielmassani aiemmin käsitelty Veikkauskratia-kirja, sekä siitä seurannut keskustelu erityisesti silloisessa sosiaalisen median kanava Twitterissä.

Oman tutkimukseni rajallisuuden vuoksi hedelmällistä voisi olla myös jatkaa tästä ja tehdä edelleen laajempaa diskurssianalyysia, jossa keskityttäisiin hyödyntämään entistä suurempaa eduskuntakeskustelujen määrää, tai eduskunnassa tapahtuneiden keskustelujen sijaan esimerkiksi laajaa otantaa erilaisia mediakeskusteluja. Tämä tutkimus jäi kuitenkin kokonaisuutena jossain määrin pintapuoliseksi kurkistukseksi siihen, miten rahapelijärjestelmän historian kenties suuremman muutoksen ympärillä on käyty poliittista keskustelua ja debattia. Erityisesti sosiaalinen media olisi diskurssianalyysin kaltaisen tutkimuksen kohdalla todella potentiaalinen alusta aineiston keräämiseen, sillä palveluissa, kuten X:ssä (entinen Twitter), rahapelipolitiikan ja etenkin Veikkauksen ympärillä käyty keskustelu on ollut vuosien saatossa varsin värikästä, kriittistä ja moniulotteista, sekä ennen kaikkea runsasta. Nykypäivänä sekä sosiaalisen että perinteisen median vaikutusta poliittiseen päätöksentekoon sekä ylipäätään yhteiskunnalliseen elämään ja -toimintaan ei nähdäkseni sovi vähätellä, ja niin kutsuttua "medioitumista" on kuvattu jopa mahdolliseksi uudenlaiseksi paradigmaksi ja taustavaikuttajaksi yhteiskunnassa, kulttuurissa, politiikassa sekä ihmisten arjessa ylipäätään (Ampuja ym. 2014). Perinteisen median, sekä erityisesti sosiaalisen median kirjoituksilla pystytään muun muassa niiden saavutettavuuden, nopean leviämisen sekä algoritmien toimintalogiikan ansiosta vaikuttamaan poliittiseen keskusteluun, poliittisen agendan muotoutumiseen ja tätä kautta mahdollisesti myös vallitseviin poliittisiin diskursseihin ja mielipiteisiin (DiResta, 2025; Gilardi ym. 2022). Sosiaalisen median vaikutus poliittisen agendan muovautumiseen korostuu erityisesti rahapelipolitiikassa, sillä sosiaalinen media on toiminut rahapeliteollisuuden tärkeimpänä vaikuttamisen kanavana liittyen päätöksentekoon koskien lisenssijärjestelmään siirtymistä Suomessa (Sama & Hiilamo, 2024). Medioitumisen näkökulman ja sosiaalisen median prosessikohtaisen merkittävyyden vuoksi suunnitelmissani olikin alun perin sisällyttää myös tähän tutkimukseen enemmän mediatekstejä, kuten uutisia, mielipidekirjoituksia sekä sosiaalisen median keskusteluja. Tutkimuksesta olisi tässä tapauksessa kuitenkin tullut pro gradu -viitekehykseen eittämättä liian laaja. Tästä syystä sosiaalisen- sekä perinteisen median tekstien laajempi analysointi ja niiden peilaaminen vallitseviin rahapelipoliittisen keskustelun diskursseihin jääköön tässä kohtaa ainoastaan jatkotutkimusideaksi tulevaisuutta ajatellen.

Tutkimuksen aikana pohdin, miten suhtautuminen rahapeliriippuvuuteen sekä muihin addiktioihin on muuttunut viime vuosikymmenten aikana. Siinä missä aiemmin on saatettu ajatella, että tietyt riippuvuudet ovat yksilön omia asioita, joihin

yhteiskunta ei ole osannut tai nähnyt tarpeelliseksi puuttua tai tarjota auttavaa kättä, on nykyään hyvinvointivaltion ideaalien mukaisesti erilaisiin riippuvuuksiin tarjolla erilaisia hoitomuotoja. Rahapeliriippuvuutta voisi tutkia esimerkiksi vertaillen päihderiippuvuuteen, ja pyrkiä tarkastelemaan niiden konstruoimista yhteiskunnan sisällä ja yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. Näyttää siltä, että rahapeliriippuvuus, kuten myös muut riippuvuudet ovat saaneet 2000-luvun kuluessa jatkuvasti enemmän huomiota, ja niitä on alettu tarkastelemaan ensisijaisesti yhteiskunnan ja yhteisöjen, eikä ainoastaan yksilöiden henkilökohtaisina ongelmina. Erilaisiin riippuvuuksiin liittyvän stigman ja häpeän vähentämiseen kiinnitetään tänä päivänä selvästi enemmän huomiota, kuin esimerkiksi 30 vuotta sitten. Stigman ja häpeän vähentämistä edesauttaa erityisesti tiedon ja ymmärryksen kasvattaminen sekä kokemusten esiin nostaminen esimerkiksi kokemusasiantuntijoiden tarinoiden kautta, jollaisia myös rahapeliviitekehyksessä on esiintynyt, ja joita on kuultu poliittisen päätöksenteon yhteydessä (esim. Mäkelä, 2020). Rahapeliriippuvuuden ja muiden riippuvuuksien vertailu ja erityisesti niihin liittyvän yhteiskunnallisen suhtautumisen muuttuminen voisi olla laajemmankin jatkotutkimuksen aihe, sillä vertailevaa, yhteiskuntapoliittisella viitekehyksellä tehtyä tutkimusta ei tällä hetkellä ole löydettävissä kovin suurissa määrin.

Tutkimusprosessin aikana ajatuksia herätti myös vastuullisuuskeskustelu rahapelipolitiikassa, ja vastuullisuus terminä itsessään. Kyseessä on rahapelijärjestelmälle ja -keskustelulle hyvin keskeinen termi, joka kuitenkin usein jää määrittelemättä ja päätyy helposti tyhjän merkitsijän kaltaiseen rooliin keskustelussa. Kestävän kehityksen, joka sinänsä on terminä ja yritys- sekä yleismaailmallisena teemana hyvinkin lähellä vastuullisuutta, on havaittu olevan tyhjä merkitsijä EU:n päästökauppalainsäädäntöä koskevassa, kansalliseen päätöksentekoon liittyvissä politiikkaprosesseissa ja poliittisissa keskusteluissa (Mikola, Häikiö 2014, 68). Vastuullisuuden termin käytön ympärillä on havaittavissa samankaltaista tyhjää merkitsevyyttä myös rahapelikeskustelussa. Tulevaisuuden diskursiivisessa ja kielellisessä, rahapeleihin liittyvässä tutkimuksessa voitaisiin tutkia myös vastuullisuuden todellisia tarkoituksia ja sitä, mitä kaikkea termiin sisältyy ja minkälaisia toimia sen varjolla oikeutetaan.

6.4 Pohdintoja tutkimusprosessista

Rahapelipolitiikka on laaja-alainen, nykypäivän hyvinvointivaltion ja -yhteiskunnan kannalta erittäin merkittävä poliittinen kokonaisuus. Sen tutkiminen on yhteiskuntapoliittisen linssin läpi merkittävää ja mielekästä, jonka vuoksi tämän

tutkimuksen tekeminen tuntui opintosuuntaukseni näkökulmasta järkevältä. Rahapelitutkimusta on tehty Suomessa erityisesti 2020-luvulla aiempaan verrattuna melko ahkerasti, mutta yhteiskuntapoliittisella viitekehyksellä tarkasteltuna rahapelitutkimus on verrattain uusi tutkimuksellinen suuntaus. Tästä johtuen tutkimuksen tekeminen ja tutkimusprosessin läpivieminen tuntui erityisen mielekkäältä. Aihe on tällä hetkellä meneillään olevan muutoksen vuoksi kenties ajankohtaisempi kuin koskaan aiemmin. Hieman yllättäen, minua "vaivasi" tutkimukseni aikana eräs positiiviseksi ongelmaksi mieltämäni pulma. Sukeltaessa syvemmälle aiempaan tutkimukseen, huomasin löytäväni jatkuvasti uusia oivalluksia liittyen rahapelaamiseen Suomessa, joista olisin usein halunnut ammentaa sisältöä myös omaan tutkimukseeni. Ajankohtaiseksi osoittautui tutkimusta tehdessä eräs ansioituneen gradun kirjoittaneen ystäväni antama neuvo: "Jossain vaiheessa kirjoittaminen vain täytyy lopettaa", ja hyväksyä, että kaikkea haluamaansa ei välttämättä kannata sisällyttää omaan tutkimukseen. Tätä positiivista ongelmaa ei helpottanut rahapelitutkimuksen lisääntyminen 2020-luvulla erityisesti sosiologisella viitekehyksellä, jota olen tutkielmassani aiemmin kuvannut. Uutta, merkittävää sekä yhteiskunnallisesti painokasta rahapelitutkimusta on julkaistu viime vuosina suhteellisen paljon, ja uutta tutkimusta tuotetaan jatkuvasti. Tätä ilmiötä kuvastaa myös tutkimukseni loppua kohden varsin suureksi kasvanut lähdeluettelo. Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä osoittautui hyväksi valinnaksi tämän tutkimuksen tarpeiden sekä onnistumisen kannalta, sillä se istui hyvin eduskuntakeskustelujen analysointivälineeksi, ja sen avulla kykenin tarkastelemaan aineistoa tavalla, joka palveli omaa tutkimustani.

Tutkimukseni kysyi, millaisia puhetapoja ja diskursseja eduskuntakeskusteluista on löydettävissä, miten nämä puhetavat ovat vuosien saatossa muuttuneet, sekä miten niiden avulla on rakennettu sosiaalista todellisuutta rahapelijärjestelmästä. Onnistuin valitsemallani analyysitavalla sekä aineistolla vastaamaan näihin kysymyksiin suurimmalta osin melko kattavasti, eikä tutkimus jättänyt avoimia kysymyksiä tähän kysymyksenasetteluun liittyen. Olen tyytyväinen lopputulokseen sekä tutkimukseen kokonaisuutena. Koen, että kykenin tutkimuksen avulla tuottamaan uutta tietoa rahapelipoliittisesta keskustelusta ja siihen liittyvistä diskursseista, merkityksistä ja sosiaalisen todellisuuden rakentamisesta, sekä toisaalta täyttämään eräänlaista tutkimuksellista aukkoa yhteiskuntapolitiikan alan tutkimuksessa.

7 LÄHTEET

Abarbanel, B.L., Castrén, S. Macey, J.R et al. (2023). Public opinions and attitudes toward a state monopoly: a study of the finnish gambling system. Julkaisussa BMC Public Health 23, 2012. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1186/s12889-023-16917-9

AB Trav och Galopp. (2025). Rapport från ATG - Olicensierat spel. En analys av webbtrafik till olicensierade spelsajter Q4/2024. Haettu osoitteesta https://omatg.se/media/#/documents/atg-rapport-kanalisering-q4-2024-447511

Ahonen, J. (2019). Kolme kriisiä ja kansalliset rahapelit - Yhteiskunnallisten murroskausien vaikutus suomalaisen rahapelijärjestelmän muotoutumiseen. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/285176

Ali-Hokka, A. (2016). Perheenisä hävisi 70 000 euroa "hyvän tahdon peleissä" – Suomen kannustava pelikulttuuri ajaa pelihimoisia ahtaalle. Yleisradio. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/3-8979847, viitattu 26.3.2026.

American Psychiatric Association (APA). (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Haettu osoitteesta https://psy.fi/wp-content/uploads/2024/07/DSM5.pdf

Ampuja, M., Koivisto, J. & Väliverronen, E. (2014). Medioituminen: iskusana, analyyttinen työkalu vai uusi paradigma? Julkaisussa Media & viestintä 37: 2, 22–37. Haettu osoitteesta https://journal.fi/mediaviestinta/article/download/62864/24408

Appelqvist, M. (2025). Veikkauksen vastuullisuuden kehityksen vaikutus rahapelihaittojen torjuntaan ja ehkäisyyn. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/597369

Binde, P. (2013). Gambling in Sweden: the cultural and socio-political context. Julkaisussa Addiction, vol. 109, Issue 2 s. 173-339. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1111/add.12103

Bjoerck, M. (2025). 'Shell shocked' sector sounds alarm on Denmark's gambling crackdown. iGamingbusiness. Haettu osoitteesta https://igamingbusiness.com/legal-compliance/shocked-sector-denmark-gambling-crackdown-response/, viitattu 13.3.2026.

Blomberg-Kantsila, I. (2024). IL: Rovanperä siivosi Instagram-tiliään – taustalla poliisin kirje. Keskisuomalainen. Haettu osoitteesta https://www.ksml.fi/urheilu/6486003, viitattu 13.3.2026.

Borch, A. (2018). Why restrict? Seven explanations for the electronic gambling machines monopoly in Norway. Teoksessa Gambling Policies in European Welfare States (pp. 175-195). Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1007/978-3-319-90620-1_10

Calland, R. (2025). Spelinspektionen estimates 85% channelisation rate. Gambling Insider. Haettu osoitteesta https://www.gamblinginsider.com/news/30966/spelinspektionen-estimates-85-channelisation-rate, viitattu 1.4.2026.

Castrén, S., Murto, A., Salonen, A. (2014). Rahapelimarkkinointi yhä aggressiivisempaa – unohtuvatko hyvät periaatteet? Julkaisussa Yhteiskuntapolitiikka 79 (2014):4. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014090444492

Chóliz, M. (2018). Ethical Gambling: A Necessary New Point of View of Gambling in Public Health Policies. Julkaisussa Frontiers in Public Health Vol 6. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00012

Cisneros-Örnberg, J. & Tammi, T. (2011). Gambling problems as a political framing - safeguarding the monopolies in Finland and Sweden. Julkaisussa Journal of Gambling Issues (26), 110–125. Haettu osoitteesta https://cdspress.ca/?p=8243

Clark, L., Averbeck, B., Payer, D., Sescousse, G., Winstanley, C. A., & Xue, G. (2013). Pathological choice: the neuroscience of gambling and gambling addiction. Julkaisussa The Journal of neuroscience : the official journal of the Society for Neuroscience, 33(45), 17617–17623. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.3231-13.2013

Danske Bank. (2024). Taloudellinen mielenrauha 2024: Suomalaiset entistä tyytymättömämpiä varallisuuteensa. Haettu osoitteesta https://danskebank.fi/sinulle/taloudellinen-mielenrauha/taloudellinen-mielenrauha-raportit, viitattu 24.4.2026.

Diresta, R. (2025). How Social Media Can Shape Public Opinion – and How We Can Build a Healthier Online Environment. Georgetown University. Haettu osoitteesta https://www.georgetown.edu/news/ask-a-professor-renee-diresta-how-social-media-can-shape-public-opinion/, viitattu 11.4.2026.

The Economist. (2017). The world's biggest gamblers. Haettu osoitteesta https://www.economist.com/graphic-detail/2017/02/09/the-worlds-biggest-gamblers, viitattu 6.3.2026.

Eduskunta. (2026). Hallituksen esitys HE 16/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. Haettu osoitteesta https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiat/HE+16/2025

Egerer, M D., Alanko, A., Hellman, M., Järvinen-Tassopoulos, J., Koivula, P & Lerkkanen, T. (2018) Rahapelitarjonnan tehtävä ja julkisuuskuva Suomessa : Haastattelututkimus rahapelipoliittisista mielipiteistä. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/279379

Elonheimo, P. (2015). HBL: Suomalaiset pelaavat rahapelejä eniten Euroopassa. Iltalehti. Haettu osoitteesta https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2015031219343925, viitattu 29.1.2026.

ePressi. (2021). Lidl poistaa pelikoneet kaupoistaan – ”Vastuullisuus on tekoja, ei puhetta”. Haettu osoitteesta https://www.epressi.com/tiedotteet/kauppa/lidl-poistaa-pelikoneet-kaupoistaan-vastuullisuus-on-tekoja-ei-puhetta.html, viitattu 10.2.2026.

Elkington, J. (1998). Partnerships from Cannibals with Forks: The Triple bottom line of 21-st Century Business. Julkaisussa Environmental Quality Management 8(1). 37-51. Haettu osoitteesta https://proppg.ufersa.edu.br/wp-content/uploads/sites/11/2016/10/Referencia-de-Lilian-Giesta-Triple-bottom-line-in-21-century-2.pdf

Euchner, E-A., Heichel, S., Nebel, K. & Raschzok, A. (2013). From ‘morality’ policy to ‘normal’ policy: framing of drug consumption and gambling in Germany and the Netherlands and their regulatory consequences. Julkaisussa Journal of European Public Policy, 20(3), 372–389. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1080/13501763.2013.761506

Farley, H., Smith, Z.A. (2020). Sustainability: If it’s everything, is it nothing? Haettu osoitteesta https://doi.org/10.4324/9781351124928

Finlex. Arpajaislaki 1047/2001. Haettu osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2001/1047#chp_3__sec_14b

Finlex. Laki arpajaislain muuttamisesta 661/2010. Haettu osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saadoskokoelma/2010/661#OT0_OT2

Finlex. Rahapelilaki 10/2026. Haettu osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2026/10

Fletcher, R. (2023). Veikkaus declares full support for regulated gambling plans in Finland. iGamingbusiness. Haettu osoitteesta https://igamingbusiness.com/legal-compliance/legal/veikkaus-full-support-regulated-gambling-plans-in-finland/, viitattu 1.3.2026.

Frey, J. H. (1984). Gambling: A Sociological Review. Julkaisussa The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 474, 107–121. Haettu osoitteesta http://www.jstor.org/stable/1044368

Gilardi, F., Gessler, T., Kubli, M., & Müller, S. (2022). Social Media and Political Agenda Setting. Julkaisussa Political Communication, 39(1), 39–60. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1080/10584609.2021.1910390

Giunipero, L., Hooker, R., Denslow, D. (2012). Purchasing and Supply Management Sustainability: Drivers and Barriers. Julkaisussa Journal of Purchasing and Supply Management 18(4):258-269. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1016/j.pursup.2012.06.003

Giménez Lozano, JM., Morales Rodríguez, FM. (2022). Systematic Review: Preventive Intervention to Curb the Youth Online Gambling Problem. Julkaisussa Sustainability 14 (11), 6402. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.3390/su14116402

Grönroos, T., Kontto, J., Kouvonen, A., Latvala, TA., Partonen, T., Salonen, AH. (2024). Somatic and psychiatric comorbidity in people with diagnosed gambling disorder: A Finnish nation-wide register study. Julkaisussa Addiction. 2024;119(11):2015–2022. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1111/add.16615

Grönroos, T., Salonen, A., Latvala, T., Kontto, J., Hagfors, H. (2024). Suomalaisten rahapelaaminen 2023 - Tilastoraportti 15/2024. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024040414663

Hagfors, H., Vuorinen, I., Savolainen, I., Oksanen, A. (2023). A longitudinal study of gambling motives, problem gambling and need frustration. Julkaisussa Addictive Behaviors, Volume 144, 2023. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2023.107733

Hallamaa, T. (2024). Tutkimus: Rahapeliriippuvaiset muuta väestöä sairaampia sekä psyykkisesti että fyysisesti. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/74-20123986, viitattu 7.2.2026.

Hara, J. (2016). Ahvenanmaa pitää tiukasti kiinni Pafista – sulautuminen Manner-Suomen rahapelijättiin ei kiinnosta. Yleisradio. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/3-8914659, viitattu 9.3.2026.

Hanska, J. (2026). Rahapelimarkkinoille ryntäämässä yli 20 yhtiötä – Missä ovat suomalaiset? Iltalehti. Haettu osoitteesta https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/68c58915-a9f3-485b-bbad-8d03e5ab5be2, viitattu 13.3.2026.

Hellman, M & Jääskeläinen, P. (2025). Tampere casino: The last bizarre synergy between addiction capitalism and a state gambling monopoly? Julkaisussa European Journal of Cultural and Political Sociology 2025; 12 (2): 190–210. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1162/ecps_a_00009

Helsingin Sanomat. (1999). RAY on peliautomaattien hyvä isäntä. Haettu osoitteesta https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000003783621.html, viitattu 25.11.2025.

Hujanen, M. (2023). Viranomaiset kiinnostuivat Kalle Rovanperän toiminnasta -Kalle Rovanperä sai poliisihallitukselta selvityspyynnön – kyseenalaisti sen näkemykset voimakkaasti. Helsingin Sanomat. Haettu osoitteesta https://www.hs.fi/urheilu/art-2000010074641.html, viitattu 26.1.2026.

Hyvärinen, I. (2006). Kansanterveydelle pelattua rahaa jaossa yli 400 miljoonaa euroa. Helsingin Sanomat. Haettu osoitteesta https://www.hs.fi/suomi/art-2000004450405.html, viitattu 20.2.2026.

H2 Gambling Capital, Spillemyndigheden. (2018). Annual Report 2018. Haettu osoitteesta https://www.spillemyndigheden.dk/uploads/2019-05/SPM%20%C3%85rsberetning%202018_GB.pdf

H2 Gambling Capital. (2021) An Overview of Finland's

Gambling Market. Haettu osoitteesta https://www.egba.eu/uploads/2021/09/H2-EGBA-Presentation-September-2021.pdf

Ijäs, J. (2022). Veikkaus yllätti ulostulolla monopoliasemastaan, Demokraatti kysyi puolueiden kannat – ”Selvitys lisenssijärjestelmään siirtymisestä tulisi käynnistää viipymättä”. Demokraatti. Haettu osoitteesta https://demokraatti.fi/veikkaus-yllatti-ulostulolla-monipoliasemastaan-demokraatti-kysyi-puolueiden-kannat-selvitys-lisenssijarjestelmaan-siirtymisesta-tulisi-kaynnistaa-viipymatta, viitattu 10.2.2026.

Ison-Britannian Hallinto. Loot Boxes in Video Games - Call for Evidence - Department for Digital, Culture, Media & Sport. (2022). Haettu osoitteesta https://www.gov.uk/government/calls-for-evidence/loot-boxes-in-video-games-call-for-evidence/loot-boxes-in-video-games-call-for-evidence, viitattu 7.2.2026.

Jaakkola, T. (toim). (2022). Rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen vuosina 2007–2020 -toimintakatsaus. Haettu osoitteesta https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/b1740660-7919-4cc4-bc8a-8c5f374e269b/content

Jeminen, J. (2022). Yritysten vastuullisuus on nouseva megatrendi. Oulun Yliopisto. Haettu osoitteesta https://www.oulu.fi/fi/blogit/kerttu-saalasti-instituutin-blogi/yritysten-vastuullisuus-nouseva-megatrendi, viitattu 3.12.2025.

Joensuu, S. (2022). Vastuullisuus suomalaisissa päivittäistavarakaupoissa - Vastuullisuusraporttien kehystäminen. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/140568/JoensuuSohvi.pdf

Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino.

Järvinen-Tassopoulos, J., Castrén, S., Raitasalo, K. (2025). Alaikäisten rahapelaaminen kivijalassa ja verkossa – ESPAD-tutkimuksen tuloksia vuodelta 2024. Tutkimuksesta tiiviisti 29/2025. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-541-0

Karjalainen, J. (2024). Lisenssijärjestelmään siirtyminen ei ole hopealuoti. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Haettu osoitteesta https://www.kkv.fi/blogit/kkv-blogi/lisenssijarjestelmaan-siirtyminen-ei-ole-hopealuoti/, viitattu 30.3.2026.

Karjalainen, J., Sieppi, A., Buri, R. (2023). Internetissä ja yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuvan rahapelaamisen nykytila ja kehitys. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 3/2023. Haettu osoitteesta https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2023-03-tutkimusraportteja-rahapelaaminen.pdf

Karppi, T. (2021). Peliautomaateilla edellytetään tästä eteenpäin tunnistautumista – tarkoitus ehkäistä peliongelmia ja alaikäisten pelaamista. Yleisradio. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/3-11731408, viitattu 15.4.2026.

Kankainen, V. (2024). Rahapelijärjestelmä muuttuu – miten vähentää pelihaittoja? Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/yhteiskunta-ja-oppiminen/rahapelijarjestelma-muuttuu-miten-vahentaa-pelihaittoja, viitattu 15.4.2026.

Kauppinen, L. & Pietiläinen, T. (2020). HS selvitti: Lähes puolella Veikkaus-miljoonia saaneista yhteisöistä on kytkös puoluepolitiikkaan. Helsingin Sanomat. Haettu osoitteesta https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006479582.html, viitattu 4.4.2026.

Kiuttu, S. (2022). Veikkauksen monopoli voi murtua: Sdp valmis harkitsemaan digipelien avaamista kilpailulle. Helsingin Sanomat. Haettu osoitteesta https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009292968.html, viitattu 30.10.2025.

Koikkalainen, P. (2011). Työskentelevä vaan ei puhuva eduskunta. Julkaisussa Kansalaisyhteiskunta, 2 (2), 242-248. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_51772

Koivula, A. (2023). Asianajotoimisto Legal Gamingin lausunto kuulemistilaisuudessa koskien Valtioneuvoston rahapelijärjestelmähanketta. Haettu osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/25a245cb-64d6-46c8-b4ab-7918267a6bd9/f471fe4a-3fdb-4069-8f9a-58412d46b1cf/MUISTIO_20231129072825.PDF

Konttinen, M. & Tujula, R. (2022). Veikkaus on valmis luopumaan monopoliasemastaan ja siirtymään lisenssimalliin – varatoimitusjohtaja: ”Sitten kaikki toimisivat samoilla pelisäännöillä”. Yleisradio. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/3-12612663, viitattu 15.12.2025.

Korpela, M. (2025). Harmitonta ja hyödyllistä, turmiollista ja tarpeetonta - Julkinen keskustelu rahapelaamisen laillistamisesta 1920- luvun Suomessa. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202504284288

Kuorikoski, J. (2023). Peliriippuvuus addiktiona. Julkaisussa S. Uusitalo & V. Arstila (toim), Ongelmallinen rahapelaaminen : Näkökulmia rahapelaamisen varjoihin ja tutkimuksen katvealueisiin. Eetos ry, Turku, Sivut 155-169. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/592836

Kuuluvainen, A. & Ranki, A. (2014). Suomalaisen rahapelijärjestelmän lähihistoria ja lähitulevaisuus. Haettu osoitteesta http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2014/09/5_Kuuluvainen-ym.pdf

Kähärä, S. (2025). Kun rahapelit ottavat vallan - Rahapeliongelman syyt ja merkitykset pelaajien tarinoissa. Lapin yliopisto. Haettu osoitteesta

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/66509/Kahara_Sanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kärkkäinen, E. (2017). Peliriippuvuus vei Timolta kaiken – työt, maineen, kodin, vaimon ja luottotiedot. Suomenmaa. Haettu osoitteesta https://www.suomenmaa.fi/uutiset/peliriippuvuus-vei-timolta-kaiken-tyot-maineen-kodin-vaimon-ja-luottotiedot/, viitattu 29.3.2026.

Laasanen, M. (2021). Meneillään oleva kielenmuutos ja kielellinen vaihtelu - Variationistisen sosiolingvistiikan teoriaa. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1992-2

Laclau, E. (1996). "Why Do Empty Signifiers Matter to Politics?" Julkaisussa Emancipations. London: Verso, s. 36-46. Haettu osoitteesta https://monoskop.org/images/8/88/Laclau_Ernesto_Emancipations_1996.pdf

Lahtinen, AE., Sihab, S., Jääskeläinen, P., Kivistö, M. & Marionneau, V. (2025). Rahapelaaminen ja rahapelihaitat järjestelmän muuttuessa - väestökyselytutkimuksen tulosraportti 2025. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/626437

Lamminen, E. (2022). Vastuullisuusraportointi legitimaation välineenä valtio-omisteisten rahapeliyhtiöiden toiminnassa. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/140318/LamminenEemil.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Larsen, S. (2021). Veikkauskratia: Kuinka Suomesta tuli riippuvainen peliriippuvaisista (2. painos.)

Lausuntopalvelu (2024). Lausuntopyyntö ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27332/2023. Haettu osoitteesta https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b91e1f27-d850-416c-b6a6-e47fa5804ea1, viitattu 22.4.2026.

Lempinen, M. (2024). Suomen rahapeleistä päättäville selkeä viesti: "Välttäkää Ruotsin virheet". Haettu osoitteesta https://www.hs.fi/urheilu/art-2000010353500.html, viitattu 2.4.2026.

Lerkkanen, T. (2018). Monopolin puolustusta, kritiikkiä ja murtumisen uhkakuvia - Rahapelaamisen mediarepresentaatiot Helsingin Sanomissa vuosina 1990-2016. Haettu osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105204/LerkkanenTuulia2019.pdf

Lerkkanen, T., Egerer, M., Alanko, A., Järvinen-Tassopoulos, J., Hellman M. (2020). Citizens' Perceptions of Gambling Regulation Systems: A New Meaning-Based Approach. Julkaisussa Journal of Gambling Issues Volume 43, January 2020. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/316696

Liikanen, E., Hyssälä, L., Kivistö, K., Soininvaara, O., Wideroos, UM., Pekkarinen, T. (2021). Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa - Tulevaisuuden vaihtoehtoja. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:12. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-832-1

Liski, J. (2021). IL-selvitys: Nasima Razmyarille vaalirahaa antanut mökkiyhdistys on elänyt julkisten tukien varassa. Iltalehti. Haettu osoitteesta https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/64226c87-ef03-457f-b24b-ed77cf2629b1, viitattu 1.4.2026.

Marionneau, V. (2025). CEACG-tutkimusyksikön asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta https://www2.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2025-AK-19251.pdf

Marionneau, V. (2015). Socio-cultural contexts of gambling: A comparative study of Finland and France. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/156290

Marionneau, V. & Hellman, M. (2020). What is special about gambling? A comparison of public discourse on Finnish state monopolies in rail traffic, gambling, and alcohol. Julkaisussa Critical Gambling Studies, 1(1), 40–49. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.29173/cgs43

Marionneau, V. & Nikkinen, J. (2015). Gambling and the common good. Julkaisussa Journal of the National Association for Gambling Studies. 26. 3-19. Haettu osoitteesta https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.820177312012393

Marionneau, V., Nikkinen, J., Jääskeläinen, P., Kivistö, M. (2025). Uudessa rahapelijärjestelmässä vaaditaan tiukkaa markkinoinnin sääntelyä. Helsingin yliopiston politiikkasuositus 02/2025. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/594085

Matilainen, R. (2010). Mitä rahapelaaminen kertoo suomalaisten historiasta? Tieteessä tapahtuu, Vuosikerta. 28, Nro 1, Sivut 16-22. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/18813

Matilainen, R. (2017). Production and consumption of recreational gambling in twentieth-century Finland. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/226022

Matilainen, R. & Raento, P. (2014). Learning to gamble in changing sociocultural contexts: experiences of Finnish casual gamblers. Julkaisussa International Gambling Studies, 14(3), 432-446. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1080/14459795.2014.923484

McAllister I. (2014). Public opinion towards gambling and gambling regulation in Australia. Julkaisussa International Gambling Studies, Taylor & Francis Journals,

vol. 14(1), p. 146-160. Haettu osoitteesta https://ideas.repec.org/a/taf/intgms/v14y2014i1p146-160.html

Mikola, E. & Häikiö, L. (2014). Merkitysten muodostuminen politiikkaprosesseissa: Päästökaupan kansalliset kamppailut ja tarinalinjat. Julkaisussa Tulkinnan mahti: Johdatus tulkitsevaan politiikka-analyysiin. s. 56-83. (Häikiö, Leino toim.). Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99710/tulkinnan_mahti_2014.pdf

MTV3. (2026). Näin rahapelilain muutos näkyy tavalliselle pelaajalle. Haettu osoitteesta https://www.mtv.fi/lyhyet/9b9147099ab85b852301/video-nain-rahapelilain-muutos-nakyy-tavalliselle-pelaajalle, viitattu 14.3.2026.

MTV3. (2026). Pelimarkkina avautuu – miten Veikkauksen toiminta muuttuu? Huomenta Suomen vieraana Veikkauksen toimitusjohtaja Olli Sarekoski. Haettu osoitteesta https://www.mtv.fi/lyhyet/677d0cec008a5f8d3d97/video-pelimarkkina-avautuu-miten-veikkauksen-toiminta-muuttuu, viitattu 27.3.2026.

Myllyniemi, J. (2025). Rahapelien sääntely murroksessa : vertailussa Suomi, Ruotsi ja Tanska. Jyväskylän yliopisto. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_105437

Mähkä, M. (2020). Pärjääjän pimeä puoli - Suuret tulot eivät pelastaneet ulosotolta - Tomi kertoo, miten pelaaminen johti velkaongelmiin. Iltalehti. Haettu osoitteesta https://www.iltalehti.fi/raha-nyt/a/320a6483-33de-40ed-b7bf-5ac87db2e113, viitattu 7.4.2026.

Mäkelä, J./Sosped-säätiö. (2020). Vertaisuutta ja yhteisöllisyyttä - Kokemusasiantuntijan puheenvuoro. Sosped-säätiön kannanotto arpajaislain muutoksiin. Haettu osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0aa46411-3997-4c7d-8fbb-3d809f705cc6/ea5e6523-51ff-4355-bbb6-49ac3477af1f/KANNANOTTO_20201118095729.pdf

Nikkinen, J., Pihkala, A., Marionneau, V. (2023). Between offshore competition and a duopoly: Gambling provision on and from the Finnish Åland islands. Julkaisussa Nordic Journal on Law and Society Vol. 06, no. 01, s. 1-20. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.36368/njolas.v6i01.319

Niemelä, O. (2010). ”Lotto-tytön mahdoton pysyä tuntemattomana” : Tapaustutkimus lottopelin 1970-luvun mainoskampanja-airuesta lotto-tytöstä. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/17602

Nower, L., Blasczynski, A., Wen Li ,A. (2021). Clarifying gambling subtypes: the revised pathways model of problem gambling. Julkaisussa Addiction. 2022;117. s. 2000–2008. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1111/add.15745

Oruezabala, G., Rico, J-C. (2012). The impact of sustainable public procurement on supplier management — The case of French public hospitals. Julkaisussa

Industrial Marketing Management, Volume 41, Issue 4, 2012, 573-580. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2012.04.004

Olsen, M., & Slotegraaf, R., & Chandukala, S. (2014). Green Claims and Message Frames: How Green New Products Change Brand Attitude. Julkaisussa Journal of Marketing. 78. 119-137. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1509/jm.13.0387

Paatero, M. & Mikkola, J. (2015). Rahapelien markkinointia koskevat Poliisihallituksen linjaukset. Haettu osoitteesta https://poliisi.fi/documents/25235045/31329648/Rahapelimarkkinointi-Poliisihallituksen-linjaukset-2015.pdf

Parviainen, A. (2018). Lotto on enemmän kuin rahapeli: "Se on osa hyvinvointivaltion eetosta". Yleisradio. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/3-10523155, viitattu 10.4.2026.

Pekkanen, M. (2026). Paf - piikki Suomen rahapelipolitiikan lihassa. Winlandia. Haettu osoitteesta https://winlandia.io/fi/paf-suomi-lisenssi, viitattu 16.3.2026.

Peltonen, P. (2026). PAF: ”Suomessa ei ymmärretä, mitä on tulossa” Rahapelisanomat. Haettu osoitteesta https://rahapelisanomat.fi/paf-suomessa-ei-ymmarreta-mita-on-tulossa/, viitattu 16.3.2026.

Pickles, A. (2016). “Gambling”. Encyclopedia of Anthropology, edited by Felix Stein. Facsimile of the first edition in The Cambridge Encyclopedia of Anthropology. Haettu osoitteesta: http://doi.org/10.29164/16gambling

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2015). Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino. Haettu osoitteesta https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1149359

Pietilä, E. (2024). Rahapelimonopolista lisenssijärjestelmään: Mitä lakiuudistuksessa tulisi huomioida? Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Haettu osoitteesta https://ehyt.fi/uutishuone/blogit/rahapelimonopolista-lisenssijarjestelmaan-mita-lakiuudistuksessa-tulisi-huomioida/, viitattu 20.1.2026.

Pihtilä, M. (2023). Häpeä ongelmallisesti rahapelejä pelaavien kertomuksissa. Jyväskylän yliopisto. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/bitstreams/d084da40-c151-447b-9ded-81e09a4ba2fd/download

Pohjala, P. (2025). Veikkauksen monopolin loppua kiiteltiin eduskunnassa – Uudelle rahapelilaille toivottiin tiukkaa valvontaa. Suomenmaa. Haettu osoitteesta https://www.suomenmaa.fi/uutiset/veikkauksen-monopolin-loppua-kiiteltiin-eduskunnassa-uudelle-rahapelilaille-toivottiin-tiukkaa-valvontaa/, viitattu 17.3.2026.

Pohjola, I. (2023). Eventio Groupin lausunto kuulemistilaisuudessa koskien Valtioneuvoston rahapelijärjestelmänhanketta. Eventio Group/Valtioneuvosto. Haettu osoitteesta

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/25a245cb-64d6-46c8-b4ab-7918267a6bd9/8e430f9d-57ba-4352-b80c-b7c5fb657d68/MUISTIO_20231123112744.PDF

Poliisi/Poliisihallitus. (2020). Rahapelien ikärajavalvontaa tehostetaan. Haettu osoitteesta https://poliisi.fi/-/rahapelien-ikarajavalvontaa-tehostetaan-2

Pollari, P. (2011). Suomen rahapelimonopolin EU-lainsäädännön vastaisuus. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21196

Potenza, M.N., Balodis, I.M., Derevensky, J. et al. (2019). Gambling disorder. Julkaisussa Nature Reviews Disease Primers 5, 51. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1038/s41572-019-0099-7

Pursiainen, H. & Kultti, K. (2017). Kultaiset kahleet - 10 askelta kohti vapaampaa kansalaisyhteiskuntaa. Ajatuspaja Libera. Haettu osoitteesta https://www.libera.fi/wp-content/uploads/2017/03/Kultaiset_kahleet_Libera_0417.pdf

Purvis, B., Mao, Y. & Robinson, D. (2019) Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. Julkaisussa Sustainability Science, 14 (3). pp. 681-695. ISSN: 1862-4065. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1007/s11625-018-0627-5

Pälli, P. & Lillqvist, E. (2020), Diskurssianalyysi. Julkaisussa M. Luodonpää-Manni, M. Hamunen, R. Konstenius, M. Miestamo, U. Nikanne & K. Sinnemäki (toim), Kielentutkimuksen menetelmiä II. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, Sivut 374-411. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.21435/skst.1457

Pöysti, V. & Majamäki, M. (2013). Cultural understandings of the pathways leading to problem gambling: Medical disorder or failure of self-regulation? Julkaisussa Addiction Research and Theory, February 2013; 21(1): 70–82. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.3109/16066359.2012.691580

Raento, P. (toim.) (2012). Rahapelaaminen Suomessa. Gaudeamus.

Raijas, A. & Pirilä, M. (2019). Kilpailu- ja kuluttajaviraston Selvityksiä 4/2019: Rahapelijärjestelmät – Suomi ja muut maat. Haetttu osoitteesta https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-4-2019-rahapelijarjestelmat.pdf

Raijas, A. & Pirilä, M. (2019). Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 7/2019: Vastuullisuus rahapelitoiminnassa. Haettu osoitteesta https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-7-2019-vastuullisuus-rahapelitoiminnassa.pdf

Raisamo, S., Toikka, A., Selin, J., & Heiskanen M. (2019). The density of electronic gambling machines and area-level socioeconomic status in Finland: A country with a legal monopoly on gambling and a decentralised system of EGMs. Julkaisussa BMC Public Health, 19, 1–7. Haettu osoitteesta https://link.springer.com/article/10.1186/s12889-019-7535-1

Rajamäki, L. (2023). Rahapelijärjestelmähanketta koskeva kuulemistilaisuus tiistaina 28.11.2023. Sosped-säätiön lausunto. Haettu osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/25a245cb-64d6-46c8-b4ab-7918267a6bd9/b008e24f-973b-4a8b-9764-c4f5b2775dc2/MUISTIO_20231129135557.PDF

Sailas, H., Brax, T., Matilainen, R., Alkio, M., (2023). Esiselvitys rahapelijärjestelmän vaihtoehdoista. Sisäministeriön julkaisuja 2023:21. Haettu osoitteesta http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-999-8

Salonen, AH., Castrén, S., Latvala, TA., Grönroos, T., Levola, J., Vuori, M. (2022). Gender- and age-stratified analyses of gambling disorder in Finland between 2011 and 2020 based on administrative registers. Julkaisussa Nordic Studies on Alcohol and Drugs. 2022;39(6). 623-633. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1177/14550725221108793

Salonen, A., Lind, K., Castrén, S., Heiskanen, M., Lahdenkari, M., Alho, H. (2019). Peliklinikan asiakkaiden rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet: Rahapelikyselyn 2016–2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-309-0

Salonen, A., Lind, K., Hagfors, H., Castrén, S., Kontto, J. (2020). Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007-2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-594-0

Sama, T. B., & Hiilamo, H. (2024). Gambling industry strategies to influence the reform of state online monopolies: The case of the gambling industry in Sweden and Finland. Julkaisussa Critical Gambling Studies, 5(1), 1–20. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.29173/cgs176

Schüll, N. D. (2012). Addiction by design: Machine gambling in Las Vegas. Princeton University Press. Haettu osoitteesta https://memoof.me/read/995/pdf

Selin, J. (2016). Haittanäkökulman asema rahapelipolitiikassa verrattuna alkoholipolitiikkaan ja tupakkapolitiikkaan. Julkaisussa Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):1. 78-86. Haettu osoitteesta https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/ad42e8d2-bc44-4dc9-9470-8b3e6f10c0e4/content

Selin, J., Raisamo, S., Okkonen, P. (2024). Rahapeliautomaattien saatavuus ja niihin kulutetun rahan määrä vaihtelee alueen sosioekonomisen aseman mukaan. Julkaisussa Yhteiskuntapolitiikka 89 (2024):3. 285-294. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024061250843

Selin, J. & Järvinen-Tassopoulos, J. (2023). Lisenssijärjestelmään siirtyminen ei takaa rahapelihaittojen vähenemistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta https://blogi.thl.fi/lisenssijarjestelmaan-siirtyminen-ei-takaa-rahapelihaittojen-vahenemista/

Selin, J. & Nyrhinen, R. (2022). Gambling policy positions of Finnish newspapers between 2004 and 2020: An automated content analysis. Julkaisussa Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 39(6), s. 605–622. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1177/14550725221083438

Silvennoinen, I. (2024). Auttavan palvelun Peluurin lausunto Eduskunnalle koskien rahapelijärjestelmän uudistusta. Lausuntopalvelu. Haettu osoitteesta https://www.peluuri.fi/peluuri/yhteystiedot-medialle-ja-lausuntoja

Sirola, A., Nyrhinen, J., Nuckols, J., Wilska, T-A. (2023). Loot box purchasing and indebtedness: The role of psychosocial factors and problem gambling. Julkaisussa Addictive Behaviors Reports, Volume 18, 2023, 100516, ISSN 2352-8532. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1016/j.abrep.2023.100516

Sisäministeriö. (Ei pvm.). Kysymyksiä ja vastauksia rahapelijärjestelmän uudistamisesta. Haettu osoitteesta https://intermin.fi/hankkeet/rahapelijarjestelman-uudistaminen/ukk, viitattu 9.1.2026.

Smith, G.J. et al. (2011). Community attitudes toward legalised gambling in Alberta. Julkaisussa International Gambling Studies 11:01, 57-79. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1080/14459795.2010.550306

Sohn, E. (2023). How gambling affects the brain and who is most vulnerable to addiction. Julkaisussa Monitor on Psychology, 54(5). American Psychological Association. Haettu osoitteesta https://www.apa.org/monitor/2023/07/how-gambling-affects-the-brain

Spillemyndigheden. (2023). Report on illegal gambling 2023. Haettu osoitteesta https://www.spillemyndigheden.dk/uploads/2024-04/Report%20on%20illegal%20gambling%202023.pdf

Spillemyndigheden. (2022a). 10 years with online gambling in Denmark: Most Danes gamble on sites with a Danish licence. Haettu osoitteesta https://www.spillemyndigheden.dk/en/news/10-years-online-gambling-denmark-most-danes-gamble-sites-danish-licence, viitattu 31.3.2026.

Spillemyndigheden. (2022b). Survey of the prevalence of gambling and gambling problems in Denmark 2021. Haettu osoitteesta https://www.spillemyndigheden.dk/uploads/2022-10/Survey%20of%20the%20prevalence%20of%20gambling%20and%20gambling%20problems%20in%20Denmark%202021.pdf

Spillemyndigheden, H2 Gambling Capital. (2025). The Gambling Market in Numbers 2024. Haettu osoitteesta https://www.spillemyndigheden.dk/uploads/2025-04/Gambling%20Market%20in%20Numbers%202024.pdf

Stukenberg T. (2018). Videospiele werden Glücksspielen gefährlich ähnlich. Die Welt. Haettu osoitteesta

https://www.welt.de/wirtschaft/webwelt/article173165689/Lootboxen-Wie-Computerspiele-suechtig-und-schliesslich-arm-machen.html, viitattu 7.2.2026.

STT/Uusimaa. (2021). Veikkauksen tulos heikkeni rahtusen – koronapandemia leikkasi pelitoiminnan tuottoja. Uusimaa. Haettu osoitteesta https://www.uusimaa.fi/uutissuomalainen/4274145, viitattu 22.3.2026.

Sulkunen, P., Babor, T F., Cisneros-Örnberg, J., Egerer, M., Hellman, M., Livingstone, C., Marionneau, V., Nikkinen, J., Orford, J., Room, R. & Rossow, I. (2021). Setting Limits : Gambling, Science and Public Policy—summary of results', Julkaisussa Addiction, vol. 116, no. 1, pp. 32-40. Haettu osoitteesta https://doi.org/10.1111/add.15241

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023). Nuorten rahapelaaminen. Haettu osoitteesta https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/nuorten-pelaaminen/nuorten-rahapelaaminen, viitattu 15.2.2026.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020). Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus, ehkäisyn ja hoidon kehittäminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoima arpajaislain 52. § mukainen toiminta vuonna 2020. Haettu osoitteesta https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/341a7088-7e45-4952-82d2-c7470e18691f/content

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023). Rahapelijärjestelmien kansainvälinen vertailu. Haettu osoitteesta https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/rahapelipolitiikka-ja-yhteiskunta/rahapelijarjestelmien-kansainvalinen-vertailu, viitattu 12.11.2025.

Tikka, V. (2025). Resource wisdom on a plate: Analysing the interpretation and practical implementation of sustainability from a food provision perspective. Jyväskylän yliopisto. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_100833

Tran, Lucy T ym. (2024). The prevalence of gambling and problematic gambling: a systematic review and meta-analysis. Julkaisussa The Lancet Public Health, 9(8)., e594 - e613. Haettu osoitteesta https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2468-2667%2824%2900126-9

Tuorila, H. (2019). Veikkauksen rahapelien markkinointi ja markkinoinnin vastuullisuus - Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 5/2019. Haettu osoitteesta https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-5-2019-veikkauksen-rahapelien-markkinointi-ja-markkinoinnin-vastuullisuus.pdf

Valtioneuvosto (2023). Orpon hallituksen hallitusohjelma, 6.2 - Reilumman kilpailun Suomi: Rahapelijärjestelmä (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58). Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8

Valtioneuvosto (2026). Rahapelien järjestäminen avataan osittain kilpailulle. Haettu osoitteesta

https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/rahapelien-jarjestaminen-avataan-osittain-kilpailulle, viitattu 1.2.2026.

Valtioneuvosto (2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Haettu osoitteesta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3

Van Buren Struksnæs, M. (2022). Loot boxes: How the gaming industry manipulates and exploits consumers. Förbrukkerrådet. Haettu osoitteesta https://www.forbrukerradet.no/siste-nytt/loot-boxes-how-the-gaming-industry-manipulates-and-exploits-consumers/, 22.2.2026.

Veikkaus (2022). Tammi-kesäkuun osavuosikatsaus. Haettu osoitteesta (https://cms.veikkaus.fi/sites/default/files/content/assets/vuosikertomus/2022/veikkaus_osavuosikatsaus_tammi_kesakuu_2022.pdf, viitattu 15.4.2026.

Veikkaus. (Ei pvm.). Tarinamme. Haettu osoitteesta https://www.veikkausgroup.com/fi/tietoa-meista/tarinamme, viitattu 13.12.2025.

Veikkaus. (Ei pvm.). Historiamme. Haettu osoitteesta https://www.veikkaus.fi/fi/yritys?fbclid=IwAR1XiLHqsrDn-NFYko3MS_Mbm1M3A2kMD4FMY8SGILcLvh9T4Zw1ldnukV8#!/historiamme, viitattu 13.12.2025.

Veikkaus (2010). Veikkauksen vuosi - yhteiskuntavastuuraportti/vuosikertomus 2009. Haettu osoitteesta https://cms.veikkaus.fi/sites/default/files/content/assets/vuosikertomus/2009/vuosiraportti_2009_suomi.pdf

Veikkaus (2021). Vuosi- ja vastuullisuusraportti 2020. Haettu osoitteesta https://www.veikkausgroup.com/sites/default/files/2025-04/vuosi_-ja-vastuullisuusraportti_2020.pdf

Veikkaus (2024). Vuosi- ja vastuullisuusraportti 2023. Haettu osoitteesta https://cms.veikkaus.fi/sites/default/files/content/assets/vuosikertomus/2023/Veikkaus_Vuosi_ja_vastuullisuusraportti_2023.pdf

Voutilainen, E. (2019). Onko eduskunnan täysistunto pelkkää teatteria? Kielikello. Haettu osoitteesta https://kielikello.fi/onko-eduskunnan-taysistunto-pelkkaa-teatteria/, viitattu 2.4.2026.

Wall, H., Marionneau, V., Lindqvist, H. & Molander, O. (2025), 'Digitalisation of gambling harm? Gambling consumption, negative consequences, and clinical characteristics among Swedish help-seekers'. Julkaisussa Addictive Behaviors, vol. 160, 108182. Haettu osoitteesta http://hdl.handle.net/10138/587192

Yeola, A, Allen, MR, Desai, N, et al. (2025). Growing Health Concern Regarding Gambling Addiction in the Age of Sportsbooks. Julkaisussa JAMA Intern Med. 2025;185(4): 382–389. Haettu osoitteesta https://jamanetwork.com/journals/jamainternalmedicine/fullarticle/2830019

Yleisradio/STT. (2005). PAF haastaa valtion oikeuteen. Yleisradio 15.12.2005., päivitetty 29.10.2008. Haettu osoitteesta https://yle.fi/a/3-5221278, viitattu 9.2.2026.

Yleisradion uutisartikkelit hakusanalla "peliriippuvuus". Haettu osoitteesta https://yle.fi/t/18-89761/fi, viitattu 2.4.2026.

Aineistolähteet

Eduskunta. (2021). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.
Eduskunnan täysistunto 13.12.2021. Pöytäkirjan asiakohta PTK 150/2021 vp. Haettu osoitteesta
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_150+2021+4.aspx

Eduskunta. (2021). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunnan täysistunto 5.10.2021. Pöytäkirjan asiakohta PTK 109/2021 vp. Haettu osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_109+2021+3.aspx

Eduskunta. (2021). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunnan täysistunto 8.12.2021. Pöytäkirjan asiakohta PTK 147/2021 vp. Haettu osoitteesta https://www.parliament.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Documents/PTK_147+2021+11.pdf

Eduskunta. (2025). Hallituksen esitys eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. Eduskunnan täysistunto 9.12.2025. Pöytäkirjan asiakohta 124/2025 vp. Haettu osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_124+2025+8.aspx

Eduskunta. (2025). Hallituksen esitys eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. Eduskunnan täysistunto ja lähetekeskustelu 25.3.2025. Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2025 vp. Haettu osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_29+2025+3.aspx

Kesko Oyj. (2021). Lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Haettu osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0aa46411-3997-4c7d-8fbb-3d809f705cc6/2edec549-d900-4cbf-ad64-1b6b7fc58534/LAUSUNTO_20210208072905.pdf